

Turun yliopisto
University of Turku

ELÄINLUOKITTELUJEN,
LAJISUOJELUN JA SIDOSRYHMIEN HISTORIA
MÄÄRÄÄ HAITALLISTEN ELÄINTEN NYKYISTÄ
JA TULEVAA KANNANHOITOA JA SUOJELUA

Sakari Mykrä

Turun yliopisto
University of Turku

ELÄINLUOKITTELUJEN, LAJISUOJELUN JA SIDOSRYHMIEN HISTORIA MÄÄRÄÄ HAITALLISTEN ELÄINTEN NYKYISTÄ JA TULEVAA KANNANHOITOA JA SUOJELUA

Sakari Mykrä

Turun yliopisto

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta

Biologian laitos

Ympäristötiede

Biologian, maantieteen ja geologian tohtoriohjelma (BGG)

Työn ohjaajat:

Timo Vuorisalo

Tarkastajat:

Sauli Härkönen

Jarno Valkonen

Vastaväittäjä:

Yrjö Haila

Kannen kuva: Sakari Mykrä

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

ISBN 978-951-29-7039-1 (Painettu/Print)

ISBN 978-951-29-7040-7 (Sähköinen/Pdf)

ISSN 0082-6995 (Painettu)

ISSN 2343-3205 (Verkkajulkaisu)

Painosalama Oy - Turku, 2017

SAATTEEKSI

Koska urani ei suuntautunut pelkästään tieteen pariin, ei tämä väitöskirjakaan ole suunnattu vain tieteen kentille. Niinpä se onkin kirjoitettu selvällä suomen kielellä kenen tahansa luettavaksi – tavallaan jo valmiiksi yleistajuistettua tiedettä siis. Ja koska lukemisen ylipäättään tulisi olla ennen kaikkea mukavaa (maailmassa on aivan tolkuton määrä luotaantyyöntävän puisevia kirjoituksia), niin teksti näiden kansien välissä ei kaikin ajoin ole edes kovin vakavaa, asiallista toki.

Suomen kielen käytölle tässä on myös muita syitä. Maapallon kielten sukupuuttovauhdin kiihtyessä ja jo ylittäessä eliölajien häviämismuuhdin¹ voi kysyä, että mikä olisikaan tänä maamme merkkivuonna sopivampaa, kuin rohkeasti puolustaa omaa omituista kieltämme areenalla, joka on jo iän kaiken ollut englannin hallitsema. Ja on yksi syistä ihan henkilökohtainenkin. Nimittäin kyllä kai tämän kirjan voin täydellä syyllä sanoa olevan tähänastisista tuotoksistani merkittävin – miksen siis kirjoittaisi sitä kielellä, jolla taatusti saan sanotuksi sen mitä tarkoitan.

Tätä väitöskirjatyötä ei ole tehty kiireellä (syyslihaven karhun kokoinen paino sanoilla *ei ole*). Työ sain alkunsa dosenttien Timo Vuorisalo ja Markku Oksanen ideoimassa eläinluokitteluja käsittelevässä Suomen Akatemian tutkimushankkeessa *Animal Classifications: ethical, cultural and conservation viewpoints* vuonna 2002. Timosta tuli samalla työni ohjaaja. Väitöskirjaan liittyvä tutkimus lähtikin vauhdilla liikkeelle, mutta lomittui sitten muihin töihin ja arkielämään jääden lopulta siinä tohinassa aika lailla alakynteen. Tutkimustyöhön tuli taukoja, ja jokuset pauseista venyivät vuosien mittaisiksi. Aivan kokonaan työ ei kuitenkaan missään välissä unohtunut.

Pidempiä ja lyhyempiä pestejä palkkatöissä minulla oli noina vuosina toistakymmentä, ja tein (tai enimmäkseen olin tekemättä) väitöskirjaa niin sanotusti 'oman toimen ohella'. Onneksi kuitenkin nuo vuosien saatossa tehdyt moninaiset toimet ja työt edistivät osaltaan myös tätä hommaa. Melkein kaikki niistä tavalla tai toisella sivusivat riista- ja petoeläinten kannanhoitoa ja suojelua, ja sidosryhmienkin kanssa sai – ja myös täytyi – olla tekemisissä.

Turun yliopiston kaunopuheisen linjauksen mukaan tohtorikoulutuksen tulee olla "kestoltaan hallittu". Minun kohdallani se ei sitä ihan ollut. Mutta tiedän ja myös totean tässä sen, että väitöskirjani ei näyttäisi siltä, miltä se nyt näyttää, eikä se kertoisi niistä asioista, mistä se nyt kertoo, jos olisin tehnyt sen järjestelmän edellyttämällä tavalla ja oman iän ollessa vasta kolkyt ja risat. Toki urani

---

¹ Amano ym. (2014) käyttivät eliölajien uhanalaistumisen ja sukupuuttoriskin kriteereitä maailmassa puhuttuihin kieliin. Tarkastelun mukaan peräti neljäsosa maailmassa puhutuista kielistä on suuressa vaarassa kadota. Maantieteellisesti kielten häviäminen on voimakkaasti kytkeytynyt taloudelliseen kehitykseen.

kannalta olisi takuulla ollut viisaampaa hoitaa homma tuolla tavalla ”kestoltaan hallitusti”, mutta kohdallani tämä nyt meni näin. Tieteen huippua työni ei ole, mutta itse olen tyytyväinen lopputulokseen. Niinpä kaikki lienee mennyt loppujen lopuksi ihan mukavasti.

Ihan omin nokkini en tätä nippua kuitenkaan ole saanut aikaiseksi (enkä edes uskalla arvioida, kuinka turkasen kauan tähän olisi yksin tehden mennyt...), vaan olen matkan varrella saanut apuja monen monituiselta taholta. Heitä on nyt kiittäminen.

Ensimmäiset kiitokseni osoitan dosentti Timo Vuorisalolle, jonka kärsivällisyys ja pitkämielisyys väitöskirjan ohjaajan työssä hakevat vertaistaan – eivätkä löydä. Ainakaan päälle päin ei ole ainuttakaan kertaa näkynyt Timolla olevan pienintäkään epäilystä, etteikö tämä työ valmistuisi ’sitten aikanaan’. Tukea, ohjausta ja apua olen saanut aina tarvittaessa ja aina riittävän määrän. Kiitos Timo.

Timolle lankeaa ohjaajan roolinsa lisäksi kiitos myös ammatillisesta yhteistyöstä. Väitöskirjatyöni osajulkaisuina olevat itsenäiset tutkimukset olen tehnyt yhdessä Timon, sekä ennen kaikkea puolisoni filosofian tohtori Mari Pohja-Mykrän kanssa. Ilman teitä ei noita papereita olisi olemassa, ja jos olisikin, niin teidän ansiostanne ne ovat monin verroin parempia, kuin olisivat yksin minun kasaminani.

Tutkimusta ei tehdä ilman ainestoa. Minun työni kohdalla on niin ollen onni, että sivistysvaltio säilyttää paperinsa järjestyksessä. Aineistoina käyttämäni lehtikirjoitukset, kirjallisuus ja tilastot ovat peräisin pääosin Turun yliopiston kirjastosta, Åbo Akademin kirjastosta, Suomen Metsästysmuseosta sekä Suomen kansalliskirjaston historiallisista sanoma- ja aikakauslehtiarkistoista. Filosofian tohtori Jukka Bisi on kerännyt neljännessä osajulkaisussa käyttämämme nykyaikaa koskevan asenneaineiston, mistä hänelle kiitokset.

Väitöskirjani esitarkastuksesta vastasivat dosentti Sauli Härkönen Suomen riistakeskuksesta ja professori Jarno Valkonen Lapin yliopistosta. Heiltä kummaltakin sain sekä työni sisällöstä, että kielenkäytöstä niin lämpimät ja mukavat kehut, että ne eivät hevillä unohdu. Filosofian tohtori Ellen Valle tarkasti ja korjasi väitöskirjan englanninkielisen tiivistelmän tehden tapansa mukaan ensiluokkaista työtä.

Kuten yllä mainitsin, ovat väitöskirjan valmistelun aikaiset muut tehtäväni muovanneet myös tätä työtä ehdottomasti hyvään suuntaan. Inspiroivan työympäristön ovat tarjonneet muun muassa Turun yliopiston eläinmuseo, Turun yliopiston Satakunnan ympäristöntutkimuskeskus, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, Luonnon- ja riistanhoitosäätiö sekä Metsähallitus. Saumattomasti tämän työn aihepiiriin liittyviä asiantuntijatehtäviä ovat minulle lisäksi suoneet Suomen Metsästäjäliitto, The European Federation of Associations for Hunting

& Conservation sekä Nordic Hunters' Alliance. Suuri kiitos niin noissa työpai-koissa kuin muissakin aiheeseen liittyvissä tehtävissä vastaan tulleele isolle joukolle mukavia ja tietäviä ihmisiä.

Tutkimustyötäni ovat rahoittaneet Suomen Akatemia, Emil Aaltosen Säätiö, Turun yliopistosäätiö, Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahasto, Olga ja Vilho Linnamon säätiö, sekä välillisesti työhön liittyvän tutkimus- ja selvityshankkeen kautta maa- ja metsätalousministeriö. Turun yliopiston BGG-tutkijakoulu on kat-
tanut väitöskirjan painatuskuluja. Ilman näitä rahoituslähteitä en tätä työtä olisi kyennyt tekemään.

Vanhempiani haluan kiittää niin kovin monenlaisesta korvaamattomasta tuesta lukemattomissa mutkapaikoissa tämän matkan varrella. Tätä päämäärää suo-
raan tai välillisesti edistäneistä mieleen tulee tuosta vaan hakematta ainakin las-
tenhoito-, koiranhoito-, huushollinpito-, majoitus-, rakentamis-, autoremontti-,
kuljetus-, ruoka-, henkinen kannustus- sekä taloudellinen apu. Ja onpa noita sam-
man sorttisia hommia säilyttynyt tuon tuosta myös appivanhemmille – kiitos
Leila ja Erkki! Sisaruksilleni Sannalle ja Rikulle kiitokset kaikesta kannustuksesta.
Perheemme lapsia Juuso, Eemeli, Taneli, Iina, Veikka ja Venni on minun varmasti
eniten kiittäminen siitä, että liittymättä millään muotoa työhöni te tuotte jo sil-
kalla olemassaolollanne sopivaa vastapainoa kaikkeen tähän arjen touhotuk-
seen.

Edellä olevien kiitosten kohdalla pystyin join kuin täsmentämään, mistä ansi-
oista niitä kellekin jakelen. Marin kohdalla se onkin sitten ihan mahdotonta. Jos
kohta tutkimusyhteistyöstä sinua jo tulikin edellä kiitettävä, niin se nyt ei ole mi-
tään kokonaisen elämän rinnalla. Kiitos rakkaudesta ja kiitos ihan kaikesta. Ilman
sinua ei mistään tulisi yhtään mitään, ja kaikki olisi jotain ihan muuta.

Noormarkussa sunnuntaina 19. marraskuuta 2017

SISÄLLYSLUETTELO

SAATTEEKSI	2
TIIVISTELMÄ	8
ABSTRACT	10
JOHDANTO	12
TAUSTAA.....	12
KESKEISET KÄSITTEET JA NIIDEN SUHDE ENGLANNINKIELISEEN SANASTOON	16
TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	20
TUTKIMUKSEN OSAJULKAISUT	23
(I) ELÄINLUOKITTELUJEN HISTORIA SUOMEN LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ AJALLA 1347–1923	24
(II) ELÄINASENTEIDEN KEHITTYMINEN JA LAJISUOJELUN SYNTY SUOMESSA 1894–1928	26
(III) SUOMEN SUURPETOKANNAT 1865–1915	29
(IV) SIDOSRYHMIEN ASENTEIDEN KYTKÖS KARHUN JA SUDEN KANNANMUUTOKSIIN SUOMESSA 1800- LUVULLA JA NYKYISIN	31
POHDINTA	36
I. ELÄINLUOKITTELUN EPÄJATKUVUUSKOHTIA JA ASENNELMASTONMUUTOKSIA.....	36
<i>Eläin luokittelee eläimiä</i>	36
<i>Rauhoitussäädökset ovat yhtä vanhoja kuin metsästyslait</i>	40
<i>Lajisuojaus alkoi Suomessa aikaisin</i>	42
<i>Petojen suojelukeskustelua on käyty kohta kaksi vuosisataa</i>	47
II. NYKY-SUOMEN ELÄINKIRJA KERTOO SUDESTA.....	53
<i>Suurpetojen merkillinen kokoelma</i>	53
<i>Piintynyt tieto ja eläinasennemuutoksen verkkaus</i>	57
<i>Uusi aika, uudet sidosryhmät... ja uudet kujeet</i>	64
LOPUKSI	70
JOHTOPÄÄTÖKSET	71
LÄHTEET	72

TIIVISTELMÄ

Eläinluokittelujen, lajisuojelun ja sidosryhmien historia määrää haitallisten eläinten nykyistä ja tulevaa kannanhoitoa ja suojelua

Luonnonvaraisten eläinlajien luokittelu hyödyllisiin ja haitallisiin on vanhaa perua. Ihmisen tiedetään luokitelleen lajeja lainsäädännössä näin jo keskiajalla, mutta merkkejä vastaavista luokitteluista löytyy kauempaakin historiasta. Kyseinen luokittelu pohjaa asenteisiin, jotka taas muotoutuvat eläimiin liittyvän tiedon ja tunteiden pohjalta. Luokittelun muutokset kertovat näin taustalla olevien asenteiden muuttumisesta. Näistä muutoksista voi löytää merkkejä juuri luonnonvaraisia eläimiä koskevan lainsäädännön kehittymistä tutkimalla, sillä muutosten yhtenä ilmentymänä on ollut lajisuojelun synty ja kehitys. Yhtä lailla muutoksen merkkejä voi nähdä myös julkisessa puheessa, ja tulevat säädösmuutokset eläinten asemaa koskien ovatkin monesti ennustettavissa julkisesti esitetyistä kannanotoista. Eläinasenteiden ja -luokittelun muutosten vastakohta ovat puolestaan ne lajit, joiden kohdalla onkin tapahtunut silmiinpistävän vähän. Ne ovat niitä hyödyllisinä tai haitallisina pidettyjä lajeja, joihin suhtautuminen pysyy likimain yhtä myönteisenä tai kielteisenä aikakaudesta toiseen.

Tähän liittyen on tapahtunut vastaavasti myös eläinkantojen hallintaan ja käyttöön liittyvien sidosryhmien muuttumista – syntymisiä, erkaantumisia ja roolien muotoutumista. Teoriataustaan tukeutuen voidaan osoittaa sidosryhmien painoarvon vaihtelevan; toisilla sidosryhmillä on enemmän valtaa, kiireellisempi tarve ja hyväksytympi oikeutus vaikuttaa kantojen hallinnan ja käytön toteutumiseen kuin toisilla. Tilanteista ja eläinlajeista riippuen nuo tekijät voivat ilmetä myös jopa laittomana toimintana.

Väitöskirja koostuu edellä kuvattuun liittyen neljästä itsenäisestä tutkimuksesta, sekä niiden tulokset yhteen vetävästä pohdintaosiosta. Ensimmäisessä tutkimuksessa selvitetään Suomessa voimassa olleessa lainsäädännössä keskiajalta 1920-luvulle tapahtuneita eläinluokittelujen muutoksia. Toisessa tutkimuksessa tarkastellaan eläinsuojelijoiden, eläintieteilijöiden sekä metsästäjien julkaisemissa aikakauslehdissä niiden ilmestymisen alusta 1920-luvun loppuun esiintyviä julkisia kannanottoja luonnonvaraisten eläinlajien suojelun kehittymistä koskien. Kolmas tutkimus kuuluu ekologian alaan, ja kuvaa maasuurpetojemme kannankehitystä 1860-luvulta 1910-luvulle. Tätä tietoa ei ole ollut ennen tarjolla, ja tutkimus toimiikin ennen kaikkea taustatiedon lähteenä neljännelle tutkimukselle karhun ja suden kannankehityksen eroista ja niiden syistä 1800–1900-lukujen vaihteessa sekä nykyisin.

Tulosten valossa voi todeta, että ihmiselle koituviiin välittömiin hyötynäkökohtiin perustuvaa lajisuojelua on ollut meillä lainsäädännössä aina. Ekologisiin vuorovaikutuksiin perustuvaan välilliseen hyötyyn sekä eläinlajien aineettomiin arvoihin nojaava suojelu alkoi puolestaan 1800-luvun puolivälin jälkeen. Tämän suojelun ennusmerkit ovat nähtävissä eri sidosryhmien julkisessa puheessa vuosisadan puolivälistä lähtien. Myös petoeläimiä koskevaa suojelukeskustelua on käyty jo kohta kaksi vuosisataa. Sidosryhmät erkaantuivat toisistaan vähittäin eikä niiden asema ollut niin vakiintunut kuin nykyisin. Samoihin aikoihin 1800-luvun jälkipuoliskolla tapahtuneeksi katsottu suurpetokantojen hupeneminen petovainon myötä on monisyisempi ja useamman taustatekijän tulosta, kuin monesti ajatellaan; on selvää, että susi on tuolloin määrätietoisesti vainottu liki kadoksiin, mutta karhun häviämistä ei tavoiteltu, vaan pikemminkin sen metsästysverotus vain oli liiallista. Ilveksen muutenkin helpohko pyynti vaikuttaa saaneen pontta suden häviämisen myötä, mutta kannustimena on karjavahinkojen estämisen ohella ollut myös lajin arvoturkis. Ahmakannan hupeneminen on ollut edellisiin verraten vähemmän suoraviivaista, vaikka kanta 1910-luvun puitteissa olikin jo liki loppuun pyydetty.

Edellisten lisäksi pohdintaosiossa esitetään eläinlajien hyöty-/haittaluokittelun olevan varsin vanhaa perua ja jopa tarkasteltavissa evolutiivisessa aikamittakaavassa. Pohdinnan loppuosa keskittyy otsikon viittaaman mukaan kuvaamaan historiallisen kehityksen määräävää asemaa ihmiselle haitallisten lajien nykyisessä ja tulevassa kannanhoidossa. Erityisesti pohditaan vakiintuneen aseman saavuttaneen kokemukseräisen lajitiedon syrjäyttämisen vaikeutta, sekä paikallisten sidosryhmien ohittamatonta merkitystä haitallisten eläinlajien kannanhoidossa.

ABSTRACT

Histories of animal classifications, species conservation, and stakeholders: three factors determining the conservation and management of harmful wildlife today and in the future

The division of wildlife species into useful and harmful goes back to ancient times. Such classifications were applied legislatively already during the Medieval Ages, but there are signs of similar classifications already well before that. The division of wildlife into useful and harmful is based on attitudes toward animals, which in turn develop out of both information about and emotions towards animals. Category shifts of species within this dichotomy thus imply changes in attitudes, and hence in information and emotions. An examination of the historical development of wildlife-related legislation can reveal such category shifts. One of the most typical manifestations of such shifts is the emergence and development of species conservation. Even before any legislative reform, signs of upcoming shifts in the useful/harmful classification of wildlife can be identified in the public debate. On the other hand, in contrast to such significant shifts in animal categorizations and wildlife attitudes, the categorization of some species has remained remarkably inert through time.

In the course of this development, wildlife-related stakeholder groups have likewise changed; some of them have split up, new ones have emerged, and stakeholder roles may have changed. A theory-based examination shows that some stakeholders tend to have greater power, urgency and legitimacy than others to influence wildlife population management and use. Depending on both the species and the circumstances, such attributes can be actualized in either legal or illegal actions.

The thesis consists of four papers and a summarizing discussion section, all related to the ideas outlined above. The first paper examines shifts in legislative animal classifications in Finland from medieval times to the 1920s. The second paper describes the emergence and development of species conservation between the late 1880s and the late 1920s, through an analysis of the public debate carried on in periodicals published by three stakeholder groups: hunters, professional zoologists, and animal welfare groups. The third is an ecological study of the population development of the four large Finnish carnivores from the 1860s to the 1910s. The results of this third paper are utilized in the fourth, dealing with the divergence in bear and wolf population trends since the late 19th century.

The results of the four papers and the summary show that wildlife directly useful to humans has been protected by law in Finland for as long as Finnish legislation

has existed. Species conservation promoting the indirect benefits and immaterial values of wildlife began soon after the mid-nineteenth century, when the precursors of the emergence and development of species conservation could be clearly heard in the public debate by various stakeholders. Even though carnivores were generally considered harmful, their conservation has also been a topic of debate for almost two hundred years. During the late 19th century, stakeholder groups gradually evolved, transformed and divided. The populations of large carnivores dwindled at the same time, between the late 19th and early 20th century. Their decline was more complex than has often been considered. The wolf was determinedly extirpated, while the bear was overharvested more or less inadvertently. The lynx was viewed above all as a valuable fur-bearing species, and its harvesting seems to have intensified only after the wolf was gone. The decline of the wolverine was less conspicuous, but in the 1910s it too eventually dwindled.

In the Discussion section, it is suggested that the useful/harmful dichotomy is significantly older than is usually thought, and that it should perhaps actually be approached over an evolutionary time-scale. The latter part of the Discussion focuses on the topic of the thesis title, describing the determinative role of history in the current and future conservation and management of harmful wildlife. The focus is in particular on the inertia of established knowledge concerning harmful and conflict-prone wildlife, and on the central role played by local stakeholders in the conservation and management of those species considered harmful.

JOHDANTO

Taustaa

Ympäristötieteen alaan kuuluvan tutkimukseni lähtökohtana ovat olleet luonnonvaraisiin eläimiin² sovelletut ei-tieteelliset luokittelut – sellaiset, jotka ovat aikojen saatossa muotoutuneet auttamaan ihmistä arjessaan jäsentämään ympäristöään ja omaa suhdettaan siihen.

Ihmisen tekemien eläinluokittelujen perusta on kaksijakoinen. Yhtäältä nämä luokittelut ovat muotoutuneet ajan saatossa ihmisten ja yhteisöjen keskuudessa juontuen heillä olevista tiedoista ja kokemuksista luonnonvaraisia eläimiä koskien. Toisaalta niiden laatijalla voi olla tarkoituksenaan ohjailta kanssaihmistensä luonnonvaraisiin eläimiin kohdistamia toimia. Edellisestä ovat havainnollistuksena kansalaisten itsensä muodostamat käsitykset eläinlajien hyödyllisyydestä tai haitallisuudesta, ja jälkimmäisestä vaikkapa eri eläinlajien pyyntiä ohjaava lait. Juuri entisaikojen lainsäädäntöön sisältyvistä eläinluokitteluista tämä työ aikanaan lähti liikkeelle. Ihmiselle hyödyllisten ja haitallisten eläinlajien jaon synty on ajoitettu eri yhteyksissä eri perustein joihinkin kohtiin ihmisen historiaa – milloin antiikkiin, milloin keskiajalle. Tässä väitöskirjassa esitän, että tuon kah-tiajaon syntyhetki on varsin paljon kauempana.

Eläinluokittelujen historiaa ja nykyisyyttä ei kovinkaan pitkään voi tutkia tutkimatta myös eläinasenteita ja niiden muuttumista. Luokittelut ja asenteet puolestaan ovat kumpikin kytköksissä eläinten kannankehitykseen sekä ennakoivasti että siihen vastaten; hyödyllisiksi koettujen tai muuten myönteisessä valossa nähtävien lajien hyvinvoinnista pyritään pitämään huolta, ja haitaksi koettujen lajien elämää on perinteisesti pyritty hankaloittamaan – usein hyvinkin kekseliäillä keinoilla. Toisaalta tässä toimii myös takaisinkytkentä siten, että liiaksi runsastuvaa hyödyllistä lajia voidaan alkaa karsastaa, tai merkittävästi harvinaistuvaan haitallisena pidettyyn lajiin aletaan vähin erin luoda suopeita katseita. Enimmiltään nämä ovat vasta luotettavien kannanseurantojen myötä syntyneitä ilmiöitä, mutta esimerkiksi jo 1800- ja 1900-lukujen taitteessa kirjoittivat havainnot haittaeläimenä pidetyn ja sellaisena kokonaan vailla lainsuojaa olleen karhun hupenemisesta voimakkaita kannanottoja lajin rauhoittamisen puolesta³.

---

² Tässä työssä eläimistä puhuttaessa tarkoitetaan kaikissa tapauksissa ainoastaan luonnonvaraisia eläinlajeja, ellei erikseen toisin mainita.

³ Finska Jagtforening 1900; Palmén 1905; Palmgren 1912a, 1915

Entistä tarkempi tieto eläinkantojen kunkin hetkisestä tilasta sekä yhteiskunnan moniarvoistuminen on muutenkin tuonut ihmisten ja eläinten väliin suhteisiin lisää muuttujia. Yhteiskunnan rakenteiden ja toimintojen monimutkaistuuessa ja tiedon lisääntyessä alkoi perinteinen ja katsannoltaan yksioikoinen eläinten kolmijako hyviin, pahoihin sekä merkityksettömiin murentua. Yhden lajin ylettömät runsastuttamisyritykset tai jonkun toisen lajin keinoja kaihtamaton ja suoraviivainen hävitys eivät enää olleetkaan aitoja vaihtoehtoja. Kestävyyden periaatteelle rakennetut kansainväliset suojelusopimukset ja ekosysteemien sekä eliöyhteisöjen ainakin jonkinmoista näennäistä tasapainotilaa ohjenuoranaan pitävät kansalliset säädökset ovat synnyttäneet ihmisten ja eläinten yhteiseloa silmälläpitäen eläinkantojen hoidon ohjeistoja ja toimenpidekokonaisuuksia, joiden perimmäisenä tarkoituksena oikeastaan on estää kohteenaan olevien lajien joko liiallinen hupeneminen tai runsastuminen, ja samalla sovittaa ihmisten ja eläinten rinnakkainelo keskimäärin siedettäväksi. Tämä jo ainakin länsimaissa vallitsevaksi luokiteltava ilmiö on tullut käytännöksi oikeastaan vasta parin viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana, mutta Suomessakin sen haparoivat ensiaskeleet on otettu jo useampi vuosisata sitten petokantojen määrätietoisten kurissapitoyritysten alkaessa. Myös ensimmäisistä varsinaisista edistyksellisiksi luettavista piirteistä on merkkejä varsin aikaisin; jo 1800-luvun puolivälin jälkeen vähittäin käynnistyneet muidenkin kuin vain ihmiselle suoranaista hyötyä tuottavien lajien rahoituspäätökset ja -suunnitelmat olivat uudenlaisen ajattelun ja luontosuhteen airuita. Tämä tutkimukseni on muutaman muun ulottuvuuden ohella paljolti kertomusta myös eläinkantojen hoidon historiasta.

Edellä kuvatuista kytköksistä johtuen tutkimukseni nojaa niin ympäristöhistoriaan, yhteiskuntatieteelliseen eläintutkimukseen kuin ekologiaankin. Näiden tieteenalojen teorioiden ja menetelmien raameissa tutkittavana on ollut paitsi eläinluokitteluja, eläinasenteita ja eläinten kannanmuutoksia taustatekijöineen, myös kaikkiin näihin liittyen tavallisia suomalaisia ihmisiä, jotka omine arvoineen, mielipiteineen, tavoitteineen ja taustaorganisaatioineen rajautuvat kaltaistensa kanssa omanlaisiksi ja keskimäärin muista ryhmistä erottuviksi sidosryhmiksi. Tästä vyyhdistä mitään en tutkinut valmiiksi asti tai karistanut tyhjäksi kaikesta epävarmuudesta, mutta ymmärrystä kuvattujen tekijöiden ja ilmiöiden keskinäisyyhteistä tämä työ toivottavasti lisää.

Ympäristöhistoriaa⁴ ei sattumalta mainittu edellä olevan listan ensimmäisenä. Jo eläinluokittelujen synnyn selvittely väitöstutkimuksen varhaisessa alussa oli

---

⁴ Ympäristöhistorian muusta historiankirjoituksesta erilleen määrittely on periaatteessa helpon oloista todettaessa, että ”perinteisestä” historiatieteestä poiketen ympäristöhistoriassa tutkitaan ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta aikojen saatossa. Tavallaan viesti on

varsin historiapainotteinen. Sitten olen vuosina 2005–2017 työskennellyt väitöskirjan valmistelun lomassa useammassa riistaeläinkantojen hoidon suunnitteluun paneutuvissa hankkeissa, ja kaikissa niissä on käynyt selväksi, että kulloinkin käsiteltävänä olevan eläinlajin tai lajiryhmän kannanhoidon sosiaalisten, taloudellisten, kulttuuristen ja psykologisten ulottuvuuksien syvempi ymmärtäminen vaatii perehtymistä myös kohdelajien ja ihmisen keskinäisyyden historiaan.

Kansainväliset kasviston ja eläimistön sekä biologisen monimuotoisuuden suojelusopimukset ovat jo Bernin sopimuksen ajoista (allekirjoitettiin 1979; astui Suomessa voimaan 1986) lähtien määritelleet lajien suojelun ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden yhtäaikaisen toteutumisen välttämättömyyden⁵. Yhtäaikaisuuden vaatimuksesta huolimatta on ekologinen tieto kuitenkin asemoitunut määräävimpään asemaan suojelun ja kannanhoidon linjausten raa-
mittajana, eivätkä kestävyuden kolme eri osa-aluetta sen myötä enää olekaan olleet samanarvoisia. Ekologisenkaan kestävyuden toteutumisen reunaehdoista päätettäessä ei ihmiselle haittaa aiheuttavien lajien kohdalla yksilömäärää tai tiheyttä koskien ole juuri otettu lähtökohdaksi kysymystä ’Paljonko on tarpeeksi?’⁶, puhumattakaan että siihen olisi annettu suojelupolitiikan tekoa ja lajin

---

selvä, mutta sikäli epätydyttävä että muunlaista vuorovaikutustahan ihmisellä ei olekaan. Osuva täsmennys on esimerkiksi todeta, että ympäristöhistoria mieltää muut lajit ja luonnonympäristössä toteutuvat elämän mahdollistavat olosuhteet ihmisyhteisöihin ajassa vaikuttaviksi aktiivisiksi voimiksi (ks. esim. Hughes 2001). Tämä käsillä oleva tutkimukseni edustaa ympäristöhistorian niin poliittista ja yhteiskunnallista kuin kulttuuri- ja aatehistoriallistakin näkökulmaa, joissa keskeisiä ovat poliittisten prosessien merkitys ja ihmisen luontokäsitys (Saikku 2008).

⁵ ”Sopimuspuolten tulee ryhtyä tarvittaviin toimiin luonnonvaraisten kasvi- ja eläinkantojen pitämiseksi tasolla, joka vastaa erityisesti ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia, tai näiden sopeuttamiseksi tällaiselle tasolle. Tällöin sopimuspuolten tulee ottaa huomioon taloudelliset ja virkistykelliset vaatimukset sekä paikallisesti uhanalaisten alalajien, muunnosten tai muotojen tarpeet.” (Yleissopimus 29/1986)

⁶ Trouwborst ym. (2017) nostivat vastikään tämän kysymyksen esille laajassa katsauksessaan koskien suotuisan suojelutason tulkintaa ja toteutumisen mittakaavaa Euroopan suurten petonisäkkäiden suojelun ja kannanhallinnan kohdalla. Loppusanoissaan he korostivat eroja kysymysten ”Paljonko on tarpeeksi?” ja ”Montaako siedetään?” välillä. Edellistä voi tarkastella puhtaasti biologisena ja ekologisena kysymyksenä, kun taas jälkimmäinen tuo pohdittavaksi ennen kaikkea lajin läsnäolon sosiaaliset ja taloudelliset ulottuvuudet. Jos lajin mielitään säilyvän tietyllä alueella, niin tuota aluetta koskien tulisi tietenkin ensimmäiseen kysymykseen annettavan vastauksen ollen luokultaan jälkimmäistä pienempi. Kirjoittajat olettavatkin näin aina olevan. Ääritapauksissa näin ei kuitenkaan välttämättä ole, mikäli paikallisen sietokyvyn ylittyessä sosiopoliittisin vaikuttimin tehdyt laittomat teot voivat estää elinkykyisen kannan säilymisen (Pohja-Mykrä 2014). Ja löytyyhän vastaavia esimerkkejä myös lain puitteissa tapahtuvasta toi-

kannan tavoitetasoa sitovia vastauksia. Sen sijaan suojelun ohjenuorana on monen haitalliseksikin tiedetyn nisäkäs- ja lintulajin kohdalla ollut suunnitelmallisesta kannansäätelystä kokonaan pidättäytyminen ja mahdollisimman voimakkaan kannankasvun tavoittelu. Tällainen viranomasilinja on jo itsessään kylvänyt kärhämän siemenen useamman lajin suojeluun ja kannanhoitoon – ajatellaanpa vaikka Suomen tapauksessa naakkaa, merimetsoa tai valkuposkihanhea, tai sutta erityisesti poronhoitoalueen ulkopuolella. Kansalaiset eivät niinkään vastusta lajisuojelua sinänsä, vaan oman arkisen tilansa hallinnan menettämistä⁷. Ihmisen mahdollisuus oman päivittäisen elinpiirinsä hallintaan toisten ihmisten ja muun luonnon kutsumattomia lähestymisyriytyksiä vastaan on sosiaalisen kestävyuden tavoittelun ja toteutumisen keskeisin osatekijä.

Lajisuojelun ekologisen kestävyuden mittarit on käytännössä määritelty ihmisen ulkopuolisiksi ja yhteiskunnan tarpeista riippumattomiksi. Sellaisina niillä ei myöskään ole taakkanaan vastaavia historiakytköksiä, kuin on sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden kohdalla. Ihmisen kanssa aidosti rinnan elävien, elintilansa jakavien ja samoja luonnonvarojen käyttävien eläinlajien suojelun ja kannanhoidon linjauksia ei ole mahdollista rakentaa sosiaalisesti, kulttuurisesti tai taloudellisesti kestäviksi ilman historianäkökulman sisäistämistä ja huomiointamista.

Tämän väitöskirjatutkimuksen perustana olevien jokaisen neljän osajulkaisun otsikossa on viittaus menneeseen aikaan. Tarkastelu aloitetaan peräti 1300-luvulta, mutta kokonaisuudessaan se kuitenkin painottuu voimakkaasti 1800-luvun lopun vuosikymmeniin sekä vuosisadan vaihteeseen. Ihmisen ja eläinten keskinäisyyhteessä tapahtui tuolloin mullistuksia niin Suomessa, Euroopassa kuin muissakin tuon ajan läntisen sivistyksen piiriin kuuluneissa valtioissa. Luontosuhteen murros johtui harppauksin etenevän teollisen ja teknisen kehityksen myötä tapahtuneista muutoksista luonnonvarojen käytössä, ihmisten liikkumi-

---

minnasta; Suomen poronhoitoalueella on suden kohdalla jälkimmäisen kysymyksen vastaus lukuarvoltaan aivan huomattavan pieni. Näissä tilanteissa nousee nimenomaan ensimmäistä kysymystä koskien lajisuojelun tavoitteenasettelun tilamittakaava keskeiseksi muuttujaksi.

⁷ Ihmisen reviirikäyttäytymisellä on resurssikilpailun kautta ekologinen tausta (Dyson-Hudson ja Smith 1978), mutta sen ilmenemistä muita eläinlajeja kohtaan on tutkittu varsin vähän. Ongelmia aiheuttavia eläimiä koskevista kansalaisten puheista ilmiö vaikuttaa olevan selvästi havaittavissa. Tällaista puhetta on tallennettu suurin laajuuksin myös tutkimuskirjallisuuteen ja -aineistoksi esimerkiksi suurpetoja (Bisi ja Kurki 2005; Liukkonen ym. 2006; Mykrä ym. 2006; Pohja-Mykrä ja Kurki 2008; Pohja-Mykrä 2016; Pohja-Mykrä 2017) ja merimetsoa (Pohja-Mykrä ym. 2017, *käsikirjoitus*) koskien. Ilmiöstä on viitteitä myös Ojalammin ja Blomleyn (2015) työssä.

nessa, tieteellisen tiedon tuottamisessa ja tiedonvälityksessä, ja johti yhteiskunnan moniarvoisuudessa ja vapaa-ajan lisääntyessä eläimiin liittyvien sidosryhmien järjestäytymiseen ja varhaisen luonnonsuojeluaatteen syntyyn. Lukutaito oli Suomen kansaan iskostettu jo varhemmin⁸, mutta tiedon tallennuksen ja jakamisen kehittymisen myötä kyseinen ajanjakso synnytti aiempaan verrattuna valtavien määrän kaikkia kansankerroksia koskevaa kirjallista materiaalia, paitsi yhteiskunnallisen tutkimuksen ylipäätään, myös tässä työssä keskeisen ympäristönäkökulmaan painottuvan historiallisen tutkimuksen aineistoksi⁹. Kyseistä materiaalia olen hyödyntänyt tutkimuksessani osin itsenäisinä aineistokokonaisuuksina ja osin nykytiedon kanssa rinnan.

Seuraavassa avaan muutamia työhön perehtymisen kannalta keskeisiä käsitteitä ja johdannon lopuksi kuvaan tutkimukseni tavoitteet ja keskeiset tutkimuskysymykset.

Keskeiset käsitteet ja niiden suhde englanninkieliseen sanastoon

Alla on kuvaus muutamien tässä työssä toistuvasti käytettyjen suomenkielisten käsitteiden sisällöstä ja soveltamistavasta, sekä niiden vastaavuus alan englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa ja oheisissa osajulkaisuissa käytettyyn sanastoon.

Riistaeläimet Sana 'riista' yhdistetään syötäviin tai muuten hyödynnettäviin metsästettäviin eläimiin. Kirjallisuudessa sana on tässä merkityksessä esiintynyt jo ainakin 1820-luvulla¹⁰ (sana itsessään oli yleisessä käytössä jo varhemmin, mutta pääasiassa se tarkoitti viljeltävää viljaa¹¹). Lainsäädännössä sana on eläimiä tarkoittaen otettu käyttöön vasta vuoden 1934 metsästyslaissa. Tuolloin käyttöön tullessaan sillä oli painotus syötäviin eläimiin, mutta osin sillä voi katsoa viitatus myös tuolloisessa laissa vahingolliseksi luokiteltuihin eläimiin, joista osa oli turkiseläimiä¹². Seuraavassa metsästyslain kokonaisuudistuksessa 1962 riista-sanan ja riistaeläimet-käsitteen käyttö oli jo johdonmukainen tarkoittaen kaikkia

---

⁸ 1880-luvulla maamme suomenkielisestä väestöstä lukutaitoisia oli 97,4 % ja ruotsinkielisistä 99,6 % (Tilastollinen päätoimisto 1903)

⁹ Suomen väkiluvun kasvun ja väestön yhteiskunnallisen aktivoitumisen aikaansaama sanomalehdistön voimakas kasvu alkoi 1870-luvulla. Sanomalehtien yhteenlaskettu levikki oli 27 000 vuonna 1870, ja vuonna 1900 jo noin 250 000 (Tommila ja Salokangas 1998)

¹⁰ Oulun Wiikko-Sanomissa puhuttiin 4.4.1829 'Luontokappalten tajusta' ('Moni on nähnyt kumman koto eläimistä ja moni, erinomattain mettämies eli *riistan* pyytjä, hawannut ihmeheltävän tarkkauden mettän eläwisä.')

¹¹ Häkkinen 2004

¹² Metsästyslaki 1934

metsästyksen keinoin saalistettavia eläimiä kokonaan rauhoittamattomia lintuja ja pikkunisäkkäitä lukuun ottamatta¹³. Sama määrittely on säilynyt nykypäiviin. Tämän tutkimuksen aineisto käsittää kirjallista materiaalia ja säädöksiä 1300-luvulta asti. Riistasta ja riistaeläimistä tässä tutkimuksessa puhuessani käytän näitä sanoja nykyisen metsästyslainsäädäntömme tarkoittamalla tavalla. Toisin sanoen, tässä työssä 'riista' tarkoittaa kaikkia niitä eläinlajeja (kokonaan rauhoittamattomia pikkunisäkkäitä lukuun ottamatta), joita on pyydystetty tai pyydystetään Suomessa metsästyksen keinoin. Englannin kielessä 'riistan' kuvatuksen merkityksen paras vastaavuus on sanoilla *game* ja *quarry*. Tässä yhteydessä on myös paikallaan todeta, että toistuvaa kiusaa luonnonvaraisista eläimistä suomeksi kirjoittavalle aiheutuu siitä, että englanninkielen sanalle *wildlife* ei suomessa ole toimivaa yksikkömuotoista käännöstä. Vaikka kyseinen sana toki tarkoittaa muitakin kuin metsästettäviä lajeja, yksinkertaistaisi hyvän käännöksen olemassaolo niin riistaeläinten kuin kaikkien alla olevienkin käsitteiden määrittelyä ja käyttöä.

Petoeläimet Edellä määritelty riistaeläinten joukko käsittää myös petoeläimiä. Pedot ovat tässä tutkimuksessa tärkeässä osassa, sillä haitallisiksi luokiteltujen eläinlajien listat ovat aina muodostuneet ennen kaikkea petonisäkkäistä ja -linnuista, ja juuri niitä kohtaan koetut asenteet ovat ajan saatossa mielenkiintoisimmin muuttuneet – tai joidenkin lajien kohdalla pysyneet merkittävän muuttumattomina. Tämän tutkimuksen petoeläimiä ovat kaikki ne nisäkäspetoeläinten (*Carnivora*), päiväpetolintujen (*Accipitriformes*) ja pöllöjen (*Strigiformes*) lajit, joita on pyydystetty tai pyydystetään Suomessa metsästyksen keinoin. Tämän määrittelyn mukaisia petoeläimiä vastaavat parhaiten hiukan vaihtelevamerkityksiset englannin kielen sanat *carnivores*, *raptors* ja *predators*. Petoeläinten joukkoon sisältyy erikseen suurpedoiksi kutsuttu lajikokoelma, joka meillä ja lähes koko muussa Euroopassa käsittää neljä lajia: ahma, ilves, karhu ja susi. Suurpetojen lajiryhmää setvitään tarkemmin pohdintaosiossa.

Pikkulinnut Sisällöltään melko epämääräisenä sana 'pikkulinnut' tuntuu tieteelliseen tekstiin sopimattomalta. Tässä työssä sillä kuitenkin on sijansa, sillä käsite oli huomattavan vakiintunut ja hyvin keskeisessä osassa luonnonvaraisten eläinten suojelun syntyä kuvastavassa kirjoittelussa 1800-luvun lopulla ja seuraavan vuosisadan alussa. Lisäksi sana oli tuona aikana aivan normaalisti käytetty myös lakiteksteissä ja lakivalmistelua kuvaavissa dokumenteissa esiintyen vielä ensimmäisessä luonnonsuojelulaissammekin vuonna 1923. Taksonomisesti tätä epämääräistä luokkaa on hiukan hankala määritellä, mutta kaukana totuudesta ei olla todettaessa, että pikkulinnuiksi edellä olevissa yhteyksissä luettiin kaikki

---

¹³ Metsästyslaki 1962

maamme varpuslinnut (lahko *Passeriformes*) tai vielä tarkemmin laululinnut (alalahko *Passeri*) lepinkäisiä (heimo *Laniidae*) ja variksia (heimo *Corvidae*) luukuun ottamatta. Toisinaan myös rastaat (heimo *Turdidae*) suljettiin määritelmän ulkopuolelle. Suomessa pesivien lintulajien osalta 'pikkulinnut' tarkoitti kuvattuun tapaan määriteltynä noihin aikoihin kutakuinkin yhdeksääkymmentä lajia. Englanninkielen vakiintunein vastine pikkulinnuille on *songbirds*, joka tätä nykyä tarkoittaa ennen kaikkea tuota jo mainittua laululintujen alalahkoa.

Eläinluokittelut ja -asenteet Alussa totesin tutkimukseni lähtökohtana olleen ne luonnonvaraisiin eläimiin sovelletut luokittelut, jotka ovat aikojen saatossa muotoutuneet auttamaan ihmistä arjessaan jäsentämään ympäristöään ja omaa suhdettaan siihen. Keskeiseksi on työn edetessä noussut eritoten luonnonvaraisten eläinlajien kahtiajako 'hyödyllisiin' ja 'haitallisiin'. Käytännössä kyseessä on tietysti kolmijako, koska iso osa lajeista on aina ihmisen arjen kannalta varsin merkityksettömiä muodostaen näin kolmannen luokan 'muut'. Sillä ei juurikaan ole osaa tässä työssä. Lajien jakoa hyödyllisiin ja haitallisiin on aikojen saatossa ahkerasti sovellettu suomalaisessa lainsäädännössä ja valistuksessa, ja se on näin ollut vahvasti läsnä kansalaisten arjessa. Tämä kahtiajako puolestaan on saumattomasti kytköksissä asenteen käsitteeseen, jossa sosiaalisesti merkitykselliseen kohteeseen liittyy ihmisellä myönteinen tai kielteinen suhtautumistapa¹⁴ sen mukaan onko kohde, joko ulkopuolisen tai ihmisen itsensä toimesta, määritelty hyväksi/hyödylliseksi tai pahaksi/haitalliseksi. Luonnonvaraisten eläinten luokittelua ja eläimiin kohdistuvia asenteita käsittelevässä englanninkielisessä kirjallisuudessa esiintyvät eläintä tarkoittaen rinnakkain sanat *animal* ja *wildlife*, ja luokittelua tarkoittaen sanat *classification* ja *categorization* (kahtiajaon tapauksessa *division/dichotomy*). Lukuisista asennetta tarkoittavista englanninkielen termeistä ehdottomasti yleisin tässä yhteydessä käytetty on *attitude*. Tämän tutkimuksen osajulkaisuissa eläinasenteita on selvitetty tulkitsemalla joko vapaasti kirjoitettua tekstiä (lehtiartikkelit) tai erilaisten neuvotteluprosessien tuloksena syntyneitä määrittelyitä tutkittavia lajeja koskien (säädökset, sidosryhmäkyselyt).

Kannanhoito Riistaeläinten suunnitelmallinen ja kokonaisvaltainen kannanhoito tavoitteenaan kohdelajien kantojen hallinta, suojeleminen sekä käyttö luonnonvarana on kehittynyt vallitsevaksi käytännöksi Suomessa tämän vuosituhannen alusta alkaen. Riistan verotuksessa ja kannansäätelyssä on toki pyritty suunnitelmallisuuteen jo aiemminkin, mutta Euroopan Unionin jäsenyyden myötä muuttunut lajisuojelun kansallinen lainsäädäntö, riistaan liittyvien eri sidosryhmien lisääntyminen kanssakäyminen ja vastakkainasettelut sekä myös monien lajien kantojen

---

¹⁴ Helkama ym. 2001

karttumisen myötä yleistyneet riistaeläinten ja kansalaisten väliset eturistiriidat synnyttivät tarpeen riistaeläinkantojen ja niistä koituvien yhteiskunnallisten vaikutusten entistä kattavampaan hallintaan. Tässä tutkimuksessa riistaeläinten kannanhoidolla tarkoitetaan Suomen nykykäytännön mukaista kohdelajin/-lajien yksilöihin ja kantaan kohdistuvien toimenpiteiden kokonaisuutta soveltuvin osin seuraavissa aihepiireissä: kannanseuranta; elinympäristöjen palauttaminen, hoito ja suojelu; kohdelajin/-lajien aiheuttamien vahinkojen ja ristiriitojen esto ja hallinta; kestävä metsästys ja saaliin hyödyntäminen; muu taloudellinen hyödyntäminen sekä lajisuojelu. Tämän lähestymistavan mukaiset ja määrävällein päivitettävät kannanhoidosuunnitelmat on Suomen riistahallinnon toimesta laadittu jo suurimmalle osalle riistalajeista ajalla 2003–2017. Englannin kielessä tähän käyttöön vakiintunut käsite on *wildlife management* tai sen täsmennetty muoto *wildlife population management*, jotka kattavat myös kestävän käytön mahdollistavan suojelun (*conservation*). On paikallaan korostaa, että perinteistä riistanhoitoa tarkoittavalla ilmaisulla *game management* on edellä mainittua suppeampi merkitys.

Sidosryhmät Yleisesti todeten luonnonvarojen hallinnan ja käytön sidosryhmät ovat niitä, jotka itse kokevat tarpeelliseksi – tai joilla on ulkoa asetettu velvollisuus – osallistua kyseisten toimien suunnitteluun, niihin liittyvään päätöksentekoon tai itse toimien täytäntöönpanoon. Sidosryhmien tunnistumisessa ja painoarvon (*salience*) täsmällisemmässä määrittelyssä pätevät tietyt lainalaisuudet, joiden mukaan voidaan tässä yhteydessä todeta, että erilaisten kansalaisryhmien tunnistuminen luonnonvarojen hallinnan ja käytön sidosryhmiksi perustuu käytännössä neljään keskeiseen ominaispiirteeseen. Sidosryhmiksi voidaan lukea ne tahot, joilla on (1) valta (*power*), tai joilla on (2) oikeutus (*legitimacy*), tai joilla on (3) kiireellinen tarve (*urgency*) linjata tai toteuttaa hallinnan ja käytön toimia, tai joilla toteutuu tilassa tarkastellen (4) läheisyys (*Spatial proximity*) hallinnan ja käytön kohteen kanssa¹⁵. Tässä yhteydessä *valta* tarkoittaa aitoa mahdollisuutta ryhtyä toimintaan, ja *oikeutus* voi olla joko yhteiskunnan

---

¹⁵ Sidosryhmien tunnistumisen ja painoarvon määrytymisen teoriataustaa koskevassa kirjallisuudessa todetaan yleisesti ensimmäisten kolmen (*valta*, *oikeutus*, *kiireellisyys*) ominaispiirteen määrittelijöiksi Mitchell ym. (1997), ja valikoimaa laajensivat Driscoll ja Starik (2004) tuomalla mukaan tilaulottuvuuden (*läheisyys*). Tyhjiöön eivät nuokaan määrittelyt vaikuta kuitenkaan syntyneen, sillä jo vuosikymmentä aiemmin linjasivat Susskind ja Cruikshank (1987) – vieläpä ympäristökonflikteja koskien – sidosryhmiksi ne tahot, joilla on vastakkainasettelussa a) laillinen asema, b) poliittista päätösvaltaa, c) voima estää päätösten toimeenpano ja/tai d) moraalinen oikeutus edustamaansa kantaan.

tarjoamaa, todennetuin tutkimustuloksin osoitettua tai yhteisön (tai oman itsen) antamaa¹⁶. *Kiireellisyys* puolestaan sisältää sekä toimien aikasidonnaisuuden, että seurausvaikutusten vakavuuden tilanteissa, joissa toimet jäisivät tekemättä. *Läheisyys* toteutuu, kun sidosryhmän jäsenet jakavat arkisen elintilansa toiminnan kohteen kanssa. Mitä suurempi osa näistä neljästä ominaispiirteistä sidosryhmän kohdalla toteutuu, sitä painoarvoisempi ryhmä kyseessä olevan luonnonvaran hallinnan ja käytön linjojen ja toimeenpanon kannalta on. Sidoryhmää vastaavan englanninkielisen sanan *stakeholder* käytöstä luonnonvarojen hoidon ja hallinnan yhteydessä on aiemmin taitettu jonkin verran peistä, koska mainitulla käsitteellä on hyvin vahva tausta yritysmaailmassa ja talouselämässä. Nykyisin sana on kuitenkin jo varsin vakiintunut myös luonnonvaroista puhuttaessa¹⁷.

Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on yhtäältä kuvata eri sidosryhmien eläinasenteissa laji- ja lajiryhmäkohtaisesti ajassa tapahtuneita muutoksia – tai joissain tapauksissa näiden asenteiden huomattavaa pysyvyyttä – sekä osoittaa eläinasenteiden muuttumisen ja lajisuojelun viriämisen kytkeytyminen toisiinsa. Toisaalta tavoitteena on osoittaa eläinasenteiden historian vaikutus riistaeläinten kannanhoitoon nyt ja tulevaisuudessa.

---

¹⁶ Sidoryhmien painoarvon määräytymisen teorian laatijat Mitchell ym. (1997) nojaavat oikeutuksen määritelmässä Suchmanin (1995) ehdotukseen, jonka mukaan teko on oikeutettu, jos ”*se on toivottu ja hyväksyttävä jossain sosiaalisesti rakentuneessa sääntöjen, arvojen, uskomusten ja määritelmien järjestelmässä*”. Se määritelmä sopii myös luonnonvarojen hallintaan ja hoitoon kytkeytyvien sidoryhmien tarkasteluun. Mitchellin ym. (1997) käyttämä sana *legitimacy* on monimerkityksinen ja jopa kiistanalainen, mutta edellä olevan Suchmanin ehdotuksen, sekä Lähteenmäen (2107) tutkielman perusteella katson, että *oikeutus* on sille tässä yhteydessä käypä käänös. Hyvän esimerkin tekojen oikeutuksen lähteistä antaa maaseudun susikysymys Suomessa ja monessa muussa EU-maassa: Suden tiukan suojelun puolesta toimivalle sidoryhmälle tekojen oikeutus tulee yhteiskunnan tarjoamana voimassa olevan lainsäädännön muodossa. Susikannan levittäytymisen ja runsastumisen rajoittamista vaativalle sidoryhmälle tekojen oikeutus voi puolestaan tulla todennettujen tutkimustulosten muodossa (ks. esim. Pohja-Mykrä 2016) tai oman yhteisön antamana. Tähän toiseen sidoryhmään kuuluva ja susien laittomaan tappamiseen ryhtyvä antaa viime kädessä tekoihinsa vielä oikeutuksen itse itselleen.

¹⁷ Keskustelu virisi 1990-luvulla, ja keskeisessä asemassa oli Deckerin ym. (1996) tutkimus, jossa kuvattiin ’yhteisiä’ tai ’jaettuja’ luonnonvaroja käyttävien kansalaisryhmien muuttuminen ’asiakkaista’ ’sidoryhmiksi’, joilla on pelkän maksua vastaan saatavan omistuksen tai etuuden lisäksi myös päätäntävaltaa näiden luonnonvarojen hoitoon ja käyttöön.

Tutkimuksen tarkastelu-aika kattaa oheisissa artikkeleissa kaikkiaan lähes seitsemäsataa vuotta Suomen maantieteellisen alueen historiaa ja etenee 1300-luvun puolivälistä aivan näihin päiviin. Kohteena ovat lajit ja lajiryhmät vaihtelevat osajulkaisusta riippuen Suomen alueen kaikista luonnonvaraisista lintu- ja nisäkäslajeista pikkulintuihin, riista- ja petoeläimiin sekä lopulta nisäkässuurpetoihin ja viimeisessä artikkelissa niistäkin vain karhuun ja suteen.

Huomattavan pitkän tarkasteluajan ja suuren lajimäärän vuoksi ei eri sidosryhmien eläinasenteista eri lajeja tai lajiryhmiä kohtaan ole näissä puitteissa tarkoituksenmukaista edes yrittää antaa tyhjentävää selvitystä. Sen sijaan keskityn työssäni asenneilmapiiirin mielenkiintoiisiin murros- ja taitekohtiin niin ajassa kuin lajiryhmien sisällä. Näiden murrosten ja taitekohtien osalta Suomi on aina ollut kansainvälisesti tarkastellen varsin hyvin ajan hermolla ja osin jopa eurooppalaisen luonnon- ja lajisuojelun viriämisen ensi laineilla¹⁸.

Ajassa tapahtuvaa taitekohtaa kuvaa hyvin esimerkiksi suojelusäädösten kohdistamien 1860-luvulla ensi kertaa muihin kuin ihmiselle välitöntä hyötyä tuottaviin lajeihin, kun kottarainen rauhoitettiin osaksi vuotta. Lajiryhmien sisällä puolestaan hyvä esimerkki asenteiden murroksesta on ekologisen tiedon lisääntymisen mukanaan tuoma pikkunisäkkäitä syöviin petoeläimiin kohdistettujen kielteisten asenteiden merkittävä lientyminen ja tämän lajijoukon "irrottaminen" muista petoeläimistä 1800-luvun lopulla¹⁹.

Tämän väitöskirjan osajulkaisuissa olen hakenut vastauksia pääasiassa seuraaviin tutkimuskysymyksiin: 1) Kuinka eläinluokittelut ovat Suomea koskevassa metsästyslainsäädännössä kehittyneet 1300-luvulta näihin päiviin; 2) Milloin ja millä tavoin eläinasenteet ovat alkaneet muuttua Suomessa; 3) Minkälaiset muutokset eläinlajeihin ja -lajiryhmiin kohdistuvissa asenteissa kertovat lajisuojelun viriämisestä; 4) Kuinka suurpetokannat kehittyivät sidosryhmien järjestäytymisen alkuvuosikymmeninä 1800- ja 1900-luvun taitteessa; 5) Kuinka karhu- ja susiasenteet eroavat, ja mitä on näennäisesti yhtä jalkaa vaihdelleiden karhu- ja susikannan kehityksen takana; sekä 6) Kuinka karhu- ja susikannan kehityksen taustatekijät sopivat teoriaan sidosryhmien painarvosta?

Itse väitöskirjassa pohdin osajulkaisujen tulosten liikkeelle sysäämin ajatuksin eläinluokittelujen, lajisuojelun ja sidosryhmien syntyhistoriaa, sekä niiden merkitystä riistaeläinten, ja ennen kaikkea paikallisille ihmisille haittaa aiheuttavien eläinten kannanhoidossa ja suojelussa nykyisin ja tulevaisuudessa. Pohdinnassa käsittelen myös tiedon merkitystä lajeihin suhtautumisen murroskohdissa sekä

---

¹⁸ Keisarillinen Metsästysasetus 1868; Renvall 1896; Palmgren 1912a; Bonhomme 2007

¹⁹ Ks. esim. Bonhomme 2007

tiedon alkuperän kytköksiä sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden toteutumiseen rinnakkainelossa haitallisten lajien kanssa. Lopuksi esitän tutkimuksen tuloksista nousevat johtopäätökseni.

TUTKIMUKSEN OSAJULKAISUT

Tämä väitöskirja perustuu seuraaviin tutkimusartikkeleihin:

- I Mykrä Sakari, Vuorisalo Timo & Pohja-Mykrä Mari (2005) A history of organized persecution and conservation of wildlife: species classifications in Finnish legislation from medieval times to 1923. *Oryx* 39(3):275–283.
- II Mykrä Sakari, Vuorisalo Timo & Pohja-Mykrä Mari (2015) Emergence of Species Conservation in Finland: Development of Wildlife Attitudes in 1894–1928. *Conservation and Society* 13(4):323–331.
- III Mykrä Sakari & Pohja-Mykrä Mari (2015) Back-calculation of large carnivore populations in Finland in 1865–1915. *Annales Zoologici Fennici* 52(5–6):285–300.
- IV Mykrä Sakari, Pohja-Mykrä Mari & Vuorisalo Timo (2017) Hunters' attitudes matter: diverging bear and wolf population trajectories in Finland in the late 19th century and today. *European Journal for Wildlife Research* 63(5):76.

Seuraavassa esittelen tiivistelmät tutkimukseni osajulkaisuista edellä kuvatussa järjestyksessä. Järjestys on sama, jossa julkaisut on liitetty tämän väitöskirjan loppuun, ja noudattelee Johdannossa kuvatulla tavalla tutkimuksen etenemistä ajassa sekä lajiston suhteen ja on myös yhtenevä esitettyjen tutkimuskysymysten järjestyksen kanssa. Tiivistelmissä kuvaan kunkin tutkimuksen taustan, käytetyt aineistot ja menetelmät sekä pääasialliset tulokset. Lähdeviitteitä ei tiivistelmissä ole mainittu, koska ne löytyvät liitteenä olevista osajulkaisuista.

Osajulkaisujen esittelyn jälkeen seuraa väitöskirjan pohdintaosio. Osajulkaisuihin viitataan jäljempänä tekstissä joitain kertoja ja vain sanallisin ilmaisin – en siis totuttuun tapaan numerotunnuksin (I–IV).

Kaikki osajulkaisut ovat jo aiemmin toisaalla julkaistuja. Niiden uudelleenjulkaisuun tämän väitöskirjan osana ovat luvan myöntäneet Cambridge University Press²⁰ (I), Medknow publications (II), Suomen eläin- ja kasvitieteen julkaisutoimikunta (III), sekä Springer-Verlag (IV).

---

²⁰ Cambridge University Press'in vaatimuksesta ensimmäisen osajulkaisun tässä väitöskirjassa käyttöä varten mainitaan seuraava: © Cambridge University Press, reprinted with permission (Referring to *Mykrä et al. 2005 – Oryx* 39(3): 275–283).

(I) Eläinluokittelujen historia Suomen lainsäädännössä ajalla 1347–1923

Ensimmäisen osajulkaisun tarkoituksena on lainsäädäntöä aineistona käyttäen kuvata järjestelmällisen petoeläinten vainon kehittymistä ja toisaalta eläinlajien suojelun viriämistä Suomessa. Kyse on samalla eläinasenteiden tutkimuksesta perustuen oletukseen, että tutkimusjakson kuluessa kulloisenakin aikana lainsäädäntöön omaksutut eläinluokittelut – tässä tapauksessa ennen kaikkea lajien jako hyödyllisiin ja haitallisiin – kuvastavat eläinten ja ihmisten rinnakkaineloon liittyviä ihmisen kannalta katsoen myönteisiä ja kielteisiä ilmiöitä, joiden määrittelyinä myös asenteet eläinlajeja kohtaan muotoutuvat. Nämä rinnakkaineloon liittyvät ilmiöt ovat pohjimmiltaan ihmisen ja eläimen välillä vallitsevia ekologisia vuorovaikutuksia, jotka liittyvät lähinnä kilpailuun ja ravinnonhankintaan puolin ja toisin.

Tutkimuksessa kuvaamme eläinten luokittelua hyödyllisiin ja haitallisiin, sekä selvittelemme kyseisessä luokittelussa tapahtuneita muutoksia luonnonvaraisia eläimiä koskevassa lainsäädännössä Suomen maantieteellisellä alueella lähes kuudensadan vuoden aikana vuosina 1347–1923 kahden vieraan vallan alla ja lopulta itsenäisenä valtiona. Kyseinen lainsäädäntö tuona aikana tarkoittaa käytännössä metsästyslainsäädäntöä, vahinkoeläinten tapporahojen maksuun liittyviä säädöksiä sekä lopulta, tutkimusjakson päättyessä, Suomen ensimmäistä luonnonsuojelulakia.

Tutkimusjakson alusta vuoteen 1809 Suomi oli yli neljä vuosisataa osa Ruotsia, ja voimassa oli Ruotsin kuninkaan hallintokoneiston laatima lainsäädäntö. Vieläkin varhempaa aineistoa olisi olemassa Ruotsin maakuntalakien kokoelmassa, mutta sitä ei tässä tutkimuksessa käytetty²¹. Tutkimuksessa tarkasteltuna Ruotsin vallan aikana eläimiä koskevia lakeja säädettiin tai uudistettiin kuuteen otteeseen alkaen Ruotsin kuningas Maunu Eerikinpojan nimissä annetusta, ja koko Ruotsin valtakunnan maaseutualueita ja siellä lähes kaikkea oikeudenkäyttöä

---

²¹ Ruotsin vallan alussa 1100-luvulla Suomen alueella sovellettu vanha tapaoikeus sekä seuranneiden vuosisatojen ylimenokausi ruotsalaisen oikeuden vakiintumiseen tunnetaan huonosti. Suomi, tai tuolloin Itämaa (*Österland*) ei koskaan saanut omaa ruotsalaista maakuntalakiaan. Suomen länsi- ja lounaisosissa osana silloista 'Suur-Hälsinglandia' tiedetään sovelletun Hälsinglandin maakuntalakia (*Hälsingelagen*), joka on kirjoitettu vuoden 1320 tietämällä, ja joka sisälsi osia vanhemmista maakuntalaeista (Holmbäck ja Wessen 1962). Ruotsin eri maakuntalaeissa eläinluokittelut hiukan vaihtelivat, mutta mittavia lajilistoja niissä ei luonnollisestikaan ollut. Hälsinglandin maakuntalain rakennuskaaren kahdeksas luku koski metsästystä ja ansapyyntiä, ja siinä olivat hyötyriistaksi tulkittavissa hirvi, majava ja metsäkanalinnut, ja haittaeläiminä mainittiin karhu, susi ja ahma. Metsästys toisen tiluksilla oli kiellettyä, mutta mainittuja petoeläimiä sai vapaasti pyytää missä tahansa. (lakiteksti luettu 13.8.2017: http://project2.sol.lu.se/fornsvenska/01_Bitar/A.L8.A-HL.html)

koskevasta maanlaista vuodelta 1347. Tätä lakia sovellettiin vielä rinnan maakuntalakien kanssa, ja vasta vuonna 1442 kuningas Kristofferin nimissä annettu edellistä täydellisempi maanlaki alkoi merkittävämmiin korvata vanhoja maakuntalakeja.

Vuonna 1647 Ruotsissa puolestaan astui voimaan varsinainen metsästyslainsäädäntö, jota uudistettiin jo vuonna 1664. Eläinten luokittelussa hyödyllisiin ja haitallisiin ei näiden kahden lain välillä ollut käytännössä eroa. Viimeiset kaksi tutkittua Ruotsinvallan aikaista lakiuudistusta tehtiin 1734 ja 1741 ja ne koskivat ainoastaan petoeläimiä.

Venäjän vallan alla Suomen suuriruhtinaskunnassa (1809–1917) lait puolestaan säätö Keisarillisen Suomen senaatti. Metsästyslainsäädäntöön tehtiin tuona aikana kaksi kokonaisuudistusta vuosien 1868 ja 1898 keisarillisissa metsästysasetuksissa.

Itsenäisyyden alkuvuosina Suomeen alettiin kaavalla ensimmäistä varsinaista luonnonsuojelulakia, ja se astui voimaan helmikuussa 1923. Samassa yhteydessä muutettiin autonomian ajalta peräisin olevan 1898 metsästyslain muutamia kohtia toisin kuuluviksi.

Kaikkiaan tutkimusaineisto käsitti kymmenen lakia sekä varsinkin myöhempien lakien kohdalla myös niiden valmistelutekstejä. Kaikki tutkitut Suomea koskevat metsästyssäädökset listasivat hyödyllisiä ja vahingollisia eläinlajeja. Alkuun hyötyeläimiksi määriteltiin sorkkaeläimet sekä pieni turkisriista, ja haitallisiksi katsottiin karhu, susi ja kettu. Ensimmäisissä varsinaisissa metsästyslaeissa 1600-luvulla lajilistaukset tarkentuivat merkittävästi, ja listattujen lajien määrät kasvoivat 5–6 -kertaisiksi parinkymmenen lajin tietämiin. Hyötyriistan osalta tilanne säilyi likipitään muuttumattomana autonomia aikaan saakka, mutta haitallisten lajien määrä nousi 1700-luvun lakiuudistuksissa vielä yli puolella. Venäjänvallan aikana vuoden 1868 keisarillinen metsästysasetus sisälsi kaikkien aikojen ensimmäiset vähenevän riistan ympärivuotiset rauhoitukset sekä huomioi paitsi itse laissa, niin varsinkin sen säätämistä edeltäneessä keskustelussa ensi kertaa pikulinnut antaen näin selviä vihjeitä uuden ajan alusta ja ympäristötietoisuuden heräämisestä.

Toisessa keisarillisessa metsästysasetuksessa vuodelta 1898 luokittelu täsmenlyti vielä huomattavasti, ja lajiluku nousi niin hyödyllisten (44), haitallisten (46), kuin kokonaan rauhoitettujenkin (77 lajia) kohdalla selvästi. Vuoden 1923 luonnonsuojelulaki ja metsästyslain uudistus yhdessä osoittivatkin sitten kokonaan uuden ajan alkaneen; täysin rauhoitettujen nisäkäs- ja lintulajien määrä oli nelinkertainen riistalajeihin ja rauhoittamattomiin haitallisiin lajeihin nähden.

Petoeläinten vainoon kannustaminen lainsäädännöllisin ohjauskeinoin oli koko tutkimusjakson ajan lainsäätäjän taholta varsin määrätietoista. Haitallisiksi katsottujen lajien tappaminen tavattaessa oli säädösten mukaan sallittu käytännössä kenelle hyvänsä, milloin hyvänsä, missä hyvänsä ja millä keinoin hyvänsä. Lisäksi vainoa pönkitettiin erilaisin tapporahajärjestelyin vuodesta 1648 alkaen.

Käytännössä määrite 'hyödyllinen' on luonnonvaraisten eläinten kohdalla tarkoittanut syötävää, joskin turkisverojen aikaan myös osa turkiseläimistä on myös luettu tähän joukkoon. 'Haitallinen' puolestaan on useimmiten ollut laji, joka on oletettu uhkaavan ihmisen hyvinvointia joko suoraan tai välillisesti esimerkiksi resurssikilpailun kautta. 'Hyödylliset lajit / haitalliset lajit' -kahtiajako kytkeytyy selvästi ihmisen ja muiden lajien välillä vallitseviin ekologiisiin vuorovaikutuksiin²².

(II) Eläinasenteiden kehittyminen ja lajisuojelun synty Suomessa 1894–1928

Toisen osajulkaisun tarkoituksena on ensimmäisen työn tulosten pohjalta kuvata tarkemmin petoeläimiin suhtautumisessa alkanutta muutosta ja lajisuojelun ensi askelia 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Ensimmäisen osajulkaisun tutkimusjakson loppua kohti suhtautuminen petoihin alkoi kansan keskuudessa monipuolistua, ja ajan tiedotusvälineissä esitettiin kannanottoja esimerkiksi karhukannan yliverotuksesta sekä pikkunisäkkäitä syövien ja siten oletettavasti ihmiselle hyödyllisten petolintujen oikeudettomasta vainosta. Lisäksi keskiajan vanhimmista säädöksistä yli 1800-luvun puolivälin olivat kaikki suojelusäädökset koskeneet vain joko 'kruunun' omaisuudeksi katsottua arvoriistaa, ihmisille välitöntä hyötyä tuottavaa syötävää riistaa tai joitain turkiseläimiä. Vuosisadan puolivälin jälkeen kuitenkin alettiin puhua esimerkiksi riistana merkityksettömien pikkulintujen aineellisesta hyödystä, aineettomista kauneusarvoista sekä niillä perustellusta ilmeisestä suojelun tarpeesta.

Ensimmäisen osajulkaisun tulosten nojalla oli tiedossa, että lainsäädäntöön nämä 1860- ja 1870-luvuilla virinneet puheet eivät kuitenkaan merkittävässä määrin päätyneet vielä aikoihin, joten tämän tutkimuksen kohdalla keräsimme aineiston aikakauslehtikirjoituksista²³. Metsästyksen ja luonnonvaraisten eläinten suojelun sidosryhmät alkoivat järjestäytyä 1860-luvulta alkaen, ja sen myötä

---

²² Eläinten kahtiajaolla hyödyllisiin ja haitallisiin lajeihin – ja näin ollen myös eläinasenteilla – vaikuttaa kuitenkin olevan hyvin syvälle ulottuvat biologiset juuret. Tätä aihetta käsitellään lisää pohdintaosiossa.

²³ Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty Turun yliopiston kirjaston arkistomateriaalista 2000-luvun alussa hyvissä ajoin ennen kuin kirjastomateriaalin digitointi Suomessa pääsi vauhtiin. Tiedossamme oli, että tutkimuskohteena olevista asioista oli kirjoiteltu myös

ne aloittivat vähittäin myös oman tiedotustoimintansa. Varsinaiselle lajien ja elinympäristöjen suojelulle ei vielä noihin aikoihin ollut omaa puolestapuhujaansa, vaan tuolloin vastuu luonnonsuojelusta jakautui aatteellisten eläinsuojelujärjestöjen, eläintieteilijöiden ja metsästäjien kesken. Pääkanavina mainittujen toimijoiden tiedotukselle olivat heidän yhdistystensä ja yhteisöjensä omat aikakausjulkaisut.

Järjestäytyneet metsästystahot julkaisivat ensimmäisiä omia lehtiään 1880-luvulla, mutta muilta ryhmiltä niitä alkoi ilmaantua vasta seuraavalla vuosikymmenellä. Aineiston keruu kohdistui yhteensä kuuteen aikakausjulkaisuun ajalla 1894–1928. Näistä kuudesta tutkimukseen valitusta lehdestä eläinsuojelijat toimittivat kahta (*Eläinsuojelus; Eläinten ystävä*), eläintieteilijät yhtä (*Luonnon ystävä*) ja metsästäjäthot kolmea (*Suomen metsästyslehti; Tidskrift för Jakt och Fiske; Tidskrift för Jägare och Fiskare*). Yhdenkään aikakauslehden julkaisu ei kattanut koko tutkittavaa ajanjaksoa, mutta kunkin ryhmän lehdistä yksi alkoi ilmestyä 1800-luvun puolella, ja toisaalta tarkastelluista kuudesta lehdestä neljän julkaisu ulottui tutkimusjakson loppuun saakka.

Kaikkien aikakauslehtien jokaisesta numerosta kävimme läpi kaikki artikkelit. Rajasimme varsinaiseksi tutkittavaksi aineistoksi petoeläinasenteita ja luonnonvaraisten lajien suojelua koskevat tekstit. Tutkimusaineistoksi rajautuneiden kirjoitusten esiintyvyyttä tarkastelimme viisivuotiskausittain alkaen jaksosta 1894–1898 ja päättyen jaksoon 1924–1928.

Eläinsuojelijoiden julkaisemista lehtiartikkeleista huomattavan suuri osa koski tietenkin koti-, tuotanto- ja työeläimiä. Ne eivät olleet tämän tutkimuksen kannalta oleellisia, ja jatkotarkasteluun keräsimme tehdyn linjauksen mukaisesti ainoastaan luonnonvaraisia eläimiä käsittelevät tekstit. Niiden suojelua koskevat kirjoitukset painottuivat lähes koko tutkimusjakson ajan lintuihin ja eritoten pikkulintuihin. Kirjoittelu oli huipussaan viisivuotiskaudella 1909–1913. Pikkulintujen suojelun perusteina olivat hyötynäkökohdat – lähinnä hyönteissyönti – sekä lintujen itsensä ja niiden laulun esteettinen kauneus. Muita aiheita kuin lintuja

---

ajan sanomalehdissä, mutta sen materiaalin jätimme tarkastelun ulkopuolelle, koska sanomalehtiartikkelin kirjoittajan edustamaa sidosryhmää ei välttämättä saa selville, ja koska edellä mainittujen ryhmien edustajien kannanotot ja näkemykset joka tapauksessa löytyivät keskitetysti heidän omista julkaisuistaan, joiden järjestelmällinen läpikäyminen oli yksinkertaisempaa. Suurelle yleisölle suunnatussa sanomalehtikirjoittelussa on saattanut olla vielä vahvemmin valistava ote, jonka paljastuminen mainitulla aineiston rajauksella menetettiin, mutta koska tutkimuskohteena oli eri ryhmissä tapahtuva laadullinen ajattelun murros, sen voitiin täydellä syyllä olettaa löytyvän myös tässä tarkastellusta ”omalle välle” suunnatussa kirjoittelusta.

käsitlevä luonnonvaraisten eläinten suojelua sivuva kirjoittelu koostui eläinsuojelijoilla lähinnä metsästyksen kritiikistä; arvosteltiin paitsi metsästystä ylipäätään, myös tuolloin käytössä olleita valikoimattomia ja eläimille kärsimystä aiheuttavia pyyntimuotoja. Erityisesti nisäkkäitä koskevia, niiden suojelun puolesta puhuvia tai nisäkäspetoihin positiivista suhtautumista osoittavia artikkeleita eläinsuojelijat julkaisivat hyvin niukasti.

Eläintieteilijöiden ainoassa tarjolla olleessa aikakausjulkaisussa lajisuojelukirjoittelun painotus oli edellisen ryhmän tapaan voimakkaasti linnuissa. Aineistoksi kertyneistä artikkeleista lintuja käsittelevien määrä oli nisäkkäitä käsitteleviin nähden lähes nelinkertainen. Petoja kohtaan eläintieteilijöiden näkemykset eivät vielä olleet mitenkään erityisen myönteisiä, sillä petovastaista kirjoittelua esiintyi myönteistä enemmän. Petoeläinten suojelun puolesta puhuttiin käytännössä kahteen perusteeseen nojaten: Jyrsijöitä syöivistä pedoista ajateltiin olevan hyötyä maatalouselinkeinoille, ja pelkästään haitalliseksikin katsottujen petoeläinten olemassaolon oikeutta jo toisinaan puolustettiin lajin itseisarvoon viitaten.

Metsästäjien kirjoittelu heidän omissa lehdissään painottui odotetusti riistanhoitoon, metsästystarinoihin sekä petoeläinten määrätietoiseen vainoon. Niitä emme sisällyttäneet aineistoon, koska kiinnostuksen kohteena eivät olleet metsästyksen arkiset asiat tai lujaan luutuneet vanhat näkemykset, vaan ennen kaikkea merkit eläinasenteissa ja eläimiin suhtautumisessa tapahtuvasta muutoksesta tutkimusaikana. Metsästäjienkin osalta siis aineiston muodostivat kirjoitukset, jotka liittyivät lajien suojeluun, ja petokirjoittelusta huomioitiin nimenomaan petoeläinten puolesta kantaa ottavat tekstit.

Lajisuojelua koskevien artikkelien esiintyminen metsästäjien julkaisuissa noudatti samanlaista kaavaa kuin eläinsuojelijoilla kirjoittelun huipun sattuessa viisivuotiskauteen 1909–1913. Tämä huippu johtui ennen kaikkea karhun ja metsäpeuran täysrauhoituksen puolesta puhuvien kannanottojen suuresta suhteellisesta määrästä. Myös lintujensuojeluaate sai metsästäjien parissa kannatusta; pikkulinnut eivät Suomessa ole käytännössä koskaan olleet luettuna riistaksi, mutta silti laajin metsästäjien kolmesta tutkitusta aikakausjulkaisusta käsitteli pikkulintujen suojelun tärkeyttä viidesosassa kaikista lajisuojelua koskevista jutuistaan. Pikkunisäkkäitä syövien petojen haittaeläinasemaa metsästäjät kyseenalaistivat suhteellisen voimakkaasti viisivuotiskaudella 1894–1898 juuri autonomian ajan jälkimmäisen metsästyslakiuudistuksen alla. Toinen petoasenteiden muutosta kuvaavien tekstien huippu metsästäjien kirjoituksissa osui 1910-luvulle, jolloin oltiin karhun hupenemisen lisäksi huolissaan kotkiin kohdistuvasta vainosta.

Eläinlajien itseisarvo alkoi nousta suojelukeskusteluun 1800-luvun lopussa, ja aivan ensimmäiset merkit tästä ajattelusta välittyivät myös lainsäädäntöön jo kummassakin Keisarillisessa metsästysasetuksessa vuosina 1868 ja 1898. Yhtenä toteutumana nähtiin myös maamme ensimmäisen lintujen suojelualueen perustaminen Lågskärille jo vuonna 1868²⁴.

Tutkimuksessa erityisen mielenkiinnon kohteena olivat lehtikirjoitukset, joissa oli nähtävissä perinteisen ajattelun murtumista ja esimerkiksi ikiajat vallinneen eläinlajien hyödyllinen-haitallinen kahtiajaon hajaantumisen. Luonnonsuojelulaki astui Suomessa voimaan vuotta ennen tutkimusjakson päättymistä, ja niinpä 35-vuotisen tutkimusjakson lopussa nauttivatkin lainsuojaa varsin monet sellaisen lajit jotka jakson alussa vielä oli määritelty ihmisen kannalta yksiselitteiden haitallisiksi. Tulosten voidaan todeta kuvaavan aatteellisen luonnonsuojelun ja erityisesti lajisuojelun syntyä ja ensiaskeleita sekä ihmisten ja eläinten välisen suhteen moniarvoistumista 1800- ja 1900-lukujen taitteen Suomessa.

(III) Suomen suurpetokannat 1865–1915

Kolmannen osajulkaisun tarkoituksena on arvioida maalla elävien nisäkässäsuurpetojemme tosiasiallista kannanrunsautta vuosina 1865–1915. Kannankehityksen on saalistilastojen nojalla kyllä tiedetty olevan noina aikoina laskusuuntainen, mutta kattavia kantojen runsausarvioita ei tiettävästi ole aiemmin tehty. Mainitun uutuusarvon ohella – ja myös sen ansiosta – tämän osajulkaisun tärkein merkitys on tarjota pohjatietoa työni neljänteen osajulkaisuun, jossa palaan tarkastelemaan väitöskirjatutkimuksen pääaihetta. Tämä kolmas osajulkaisu on menetelmiltään ja lähestymistavaltaan käytännössä puhtaan ekologinen keskittyen ahman, ilveksen, karhun ja suden populaatiodynamiikkaan, ihmisen aiheuttamaan kuolleisuuteen sekä lajienvälisiin vuorovaikutussuhteisiin. Tämän tutkimuksen tuloksista olisi jo voinut tehdä selviä päätelmiä myös kansalaisten petoeläinasenteista, mutta jätimme ne tästä pois varaten niille tilaa viimeiseen osajulkaisuun.

Tutkimuksen perusaineistona oli valtakunnallinen tapporahatilasto vuosilta 1866–1915. Sen kuvaamaa ihmisen aiheuttamaa vuotuista metsästyskuolleisuutta sekä nykykirjallisuudesta löytyviä tietoja tutkittavien lajien vuotuisesta

---

²⁴ Pääpönttimenä Lågskärin suojelualueelle oli haahkakannan runsastuttaminen, mutta majakanvartija Mangeluksen ”saarivaltakunnassaan” sanelema rauhoituspäätös koski kaikkien vesilintujen ympärivuotista rauhoitusta. Suojelu käsitti metsästyskiellon lisäksi vesilintuja uhkaavien petojen, varislintujen, sekä meri- ja harmaalokkien hävittämisen. Saaren haahkojen pesimäkanta karttui yli kolmikymmenkertaiseksi rauhoituspäätöstä seuranneina kahtena vuosikymmenenä (Palmgren 1912b).

syntyvyydestä ja luontaisesta kuolevuudesta hyväksikäyttäen laskimme muunnetulla populaation kasvumallilla kannansuuruutta takaperin sellaisesta ajanhetkestä, jona kunkin lajin kannan tilasta oli suhteellisen hyvä käsitys. Täksi ajanhetkeksi valikoitui kaikkien lajien kohdalla vuosi 1915, jolloin saalistilastossa kutakin lajia oli enää vain muutamia yksilöitä. Tämän perusteella voi kaikkien neljän lajin arvioida tuolloin olleen tunnetun historian aikana ensi kertaa toiminnallisessa sukupuutossa maassamme. Valittu tutkimusjakson lopetushetki oli sikälikin hyvä, että tuolloin eivät Suomen sisällissodan ja itsenäistymisen ajan mullistukset vielä olleet sekoittamassa saalistilastointia ja metsästystä²⁵.

Kullekin kannansuuruuden laskennassa käyttämällemme kannankehityksen tunnusluvulle määritimme kirjallisuuden perusteella vaihteluvälin, jonka puitteissa tapahtuvaa satunnaisvaihtelua sisällytimme mukaan malliin takaperinlaskennan kullakin vuosikierroksella. Yksi lajikohtainen takaperinlaskenta vuodesta 1915 vuoteen 1866 iteroiden²⁶ tuotti siten aina yhden kannankehityksen kuvaajan, joka sisälsi sekä ihmisen aiheuttaman tilastoidun vuotuisen kuolleisuuden, että satunnaisuutta jonka raameille oli vankka tieteellinen perusta. Tämä laskenta toistettiin kunkin lajin kohdalla sata kertaa saaden tulokseksi sata mahdollista kannankehitystä. Vaikka kahden eri muuttujan yhtäaikainen satunnaisuus oli mukana joka vuonna ja laskentajakso oli 50 vuotta, tulokset vaikuttavat hyvin johdonmukaisilta; sadan vaihtoehtoisen kannankehityksen kuvaajan kimppu hajoaa kaikilla lajeilla varsin vähän, ja kunkin lajin todennäköisen kannankehityksen kulku tutkittuna aikana on helppo nähdä.

Tutkimuksen tulosten mukaan karhu- ja susikanta olivat Suomessa suhteellisen vakaita tai vain hienoisesti laskevia vuosina 1865–1875. Hupenemisen alkaessa vuoden 1875 paikkeilla oli kumpaakin lajia noin tuhat yksilöä. Karhukanta laski tasaisella vauhdilla seuraavien neljänkymmenen vuoden kuluessa muutamaankymmeneen yksilöön, kun taas susikanta romahti vain kymmeneen jo reilussa vuosikymmenessä, ja pysytteli niissä lukemissa tutkimusjakson loppuun²⁷. Ahma- ja ilveskanta puolestaan karttuivat tutkimusjakson alussa ennen isompien petojen kannanlaskua ja vielä sen alettua. Ilveskanta kävi kolmen tuhannen yksilön tuntumassa, ja ahma noin kuudessa sadassa. Nämä lajit lähtivät laskuun

---

²⁵ Sota-aikojen ja yhteiskunnallisen levottomuuden tiedetään vaikuttaneen metsästyksen ja petoeläinkantojen säätelyyn Suomessa (Pohja-Mykrä ja Mykrä 2006).

²⁶ Iterointi (kohtitoisto) on likiarvon määrittämiseksi käytetty laskumenetelmä, jossa laskemalla saatu matemaattisen funktion arvo asetetaan saman funktion lähtöarvoksi ja toistetaan sama toimitus useita kertoja uudelleen.

²⁷ Juuri tämä lisääntymisessään hyvin tehokkaan suden ja verkkaisemman karhun kannanlaskunvauhteissa havaittava silmiinpistävä ero petovainon suurina vuosina on neljän osatyöni keskiössä.

1880-luvun taitteessa; ilves hyvin jyrkkään, ja ahma maltilliseen. Suurpetojen aiheuttamat karjavahingot noudattelivat petokantojen kehitystä tutkimusjakson aikana.

Tuloksissa havaittu ilveskannan merkittävä nousu karhun ja suden jo huvetessa voi selittyä eri vaihtoehtoisilla tai rinnakkaisilla tekijöillä; kirjallisuudesta löytyy viitteitä sekä ilveksen ja suden lajienvälisen ravintokilpailun puolesta että sitä vastaan, ja toisaalta on esitetty arveluita ilveskannan noususta tilastoharhana, kun susien vähetessä jahtiponnistukset suunnattiinkin äkkiä ilveksiin ja saalis sen myötä kasvoi. Jälkimmäinen selitys on uskottava, mutta sitä on vaikea todentaa. Toisaalta muutamat kirjallisuuden aikalaiskuvaukset ilveksen runsastumisesta 1850- ja 1880-lukujen välillä, sekä korkeina vielä 1880-luvulle pysyneet lammas- ja vuohivahingot viittaavat siihen, että ilveskanta on todella saattanut käydä korkealla vielä muiden suurpetokantojen jo laskiessa.

Huomionarvoista on, että Suomen nykyinen karhukanta on puolitoistakertainen verrattuna 1800-luvun lukemiin ennen kannan alamäkeä, ja että ilveskantakin on tätä nykyä samoissa lukemissa kuin mitä se tutkimusjaksolla oli runsaimmillaan. Susia puolestaan on toissavuosisadan puolivälin lukemiin verraten noin neljännes. Ahmojen lukumäärä ennen vuotta 1885 vaihteli 300 ja 600 välillä, ja nykykanta on tiettävästi noin puolet tuon ajan keskikannasta.

(IV) Sidosryhmien asenteiden kytkös karhun ja suden kannanmuutoksiin Suomessa 1800-luvulla ja nykyisin

Neljäs osajulkaisu käsittelee eläinlajiin kohdistuvien asenteiden yhteyttä kannankehitykseen. Tutkimuksen kohdelajeina ovat ainoastaan karhu ja susi²⁸. Karhun ja suden näennäisesti samanlaisesta kannankehityksestä 1800-luvulla on tehty toisinaan vääriä tulkintoja niiden kummankin joutumisesta erityisen vai-

---

²⁸ Väitöskirjatutkimuksessani tarkastelun äärimmäinen supistaminen koko suomalaisten nisäkkäiden ja lintujen lajikirjosta kahteen suurpetolajiin on tarkoituksellisempaa, kuin miltä se ensi näkemältä saattaa vaikuttaa. Karhu ja susi ovat koko tutkimuksen tarkastelu-aikaa silmällä pitäen kaksi todennäköisesti eniten kansaa puhuttanutta lajiamme. Niihin kohdistunut entisaikojen yksituumaisuus on viime vuosikymmeninä vaihtunut ristiriitaiseksi asetelmaksi, jonka puitteissa lajista ja sidosryhmästä riippuen asenteet ovat muuttuneet voimakkaasti tai toisaalta olleet hyvinkin pysyviä. Myös hirvi olisi varmasti kansaa paljon puhuttaneiden lajien kärjessä, mutta karhulle ja sudelle erityistä lisäarvoa tähän tutkimukseen tuo se, että ne kumpikin ovat petoeläimiä ja että ne lajiominaisuuksiensa suurista eroista huolimatta syystä tai toisesta hyvin usein rinnastetaan toisiinsa. Kummankin kohdalla kannanhoidon pohdintaan ja suunnitteluun on satsattu tällä vuosituhanella lajien yksilömäärään nähden varsin huomattava määrä resursseja niin kansallisesti, kuin Euroopan Unioninkin mittakaavassa.

non kohteeksi. Varsinaisesti tämä on totta vain suden kohdalla. Tässä työssä korostuu erityisesti aikamittakaavan tunnistamisen tärkeys historiallisissa tarkasteluissa; on oleellista selvittää näennäisesti samanlaisten kehityskulkujen muutosvauhtien eroja sekä pohtia mistä mahdolliset erot kertovat.

Tutkimus pohjaa tekemiini havaintoihin karhun ja suden kannankehityksessä toistuneesta säännönmukaisesta erosta. Lajien asema lainsäädännössä on meillä ollut kaikkina aikoina käytännössä identtinen, ja suuressa aikamittakaavassa tarkastellen näyttää siltä, että myös lajien kannankehitys on ollut yhtäläistä; 1800-luvun lopulla romahdus ja uudella vuosituhannella taas suunta kohti parempaa. Tarkempi tarkastelu kuitenkin paljastaa kolmannen osajulkaisun osoittaman seikan, että karhukannan väheneminen 1800-luvun lopulla oli huomattavasti verkkaisempaa kuin suden. Sama ilmiö on nyttemmin 1990-luvulta näihin päiviin tapahtunut päinvastaiseen suuntaan. Karhukannan on arvioitu kasvaneen täysrauhoituksen²⁹ myötä nelinkertaiseksi, kun taas yhtä tiukasti suojellun suden kanta-arvio on lajin huomattavasti karhua suuremmasta lisääntymiskyvystä huolimatta pysynyt alamaissa vuodesta toiseen vain hiukan vaihdellen. Suurimpana syynä tähän vaikuttaa Suomessa tehtyjen tutkimusten mukaan olleen susien laiton tappaminen.

Tämänkin työn tutkimusjakso alkoi 1800-luvun puolelta, mutta ulottui muista osajulkaisuista poiketen aivan näihin päiviin asti. Vaikka tutkimusjakso on kaikkiaan puolentoistasadan vuoden mittainen, keskityimme kahteen ajanjaksoon, joiden puitteissa ero karhun ja suden kannansuuruuden muutosvauhteissa silminnähden ilmenee. Ensimmäinen ajanjakso käsitti vuodet 1881–1923 ja toinen ylsi vuosituhannen vaihteesta näihin päiviin.

Ensimmäisen jakson asenneaineiston keräsimme toisen osajulkaisun tapaan eläinsuojelijoiden, eläintieteilijöiden ja metsästäjien julkaisemista lehtiartikkeleista; tällä kertaa tosin laajemmin käyden läpi kaikkiaan 16 eri suomen- ja ruotsinkielisen aikakausjulkaisun kaikki numerot mainituilta vuosilta. Tämän aineiston keruun aikaan käytössä oli jo Suomen kansalliskirjaston digitaalinen aikakauslehtiarkisto. Tutkimuskentekoaikaan jo yli kuuden miljoonan sivun laajuisiksi kasvaneeseen arkistomateriaaliin saattoi kohdistaa normaaleja tekstihakuja.

---

²⁹ Täysrauhoitusta on sikäli epäsoviva sana, että vaikka karhu on kansallisessa ja Euroopan Unionin lainsäädännössä kokonaan rauhoitettu, niin kansallisen hoitosuunnitelman mukaisesti karhukantaa on koko EU-jäsenyydenkin ajan säädelty rauhoituksesta poikkeamisen mahdollistaviin pyyntilupiin perustuvalla vuotuisella metsästyksellä.

Käyttämällä hakulauseissa kattavaa valikoimaa suomen- ja ruotsinkielisiä sanoja sekä synonyymejä etsimme järjestelmällisesti eri välivaiheiden kautta aineistosta vain ne artikkelit, joissa muodossa tai toisessa mainittiin karhun ja/tai suden mahdollisesti koittava maanlaajuinen sukupuutto. Tällaisia tekstejä löytyi kaikkiaan 49 kappaletta. Niistä neljä oli peräisin eläinsuojelijoiden kynistä, viisi eläintieteilijöiltä ja 40 metsästäjätahoilta. Kertyneiden tekstien sisällönanalyysillä selvitimme eri sidosryhmien myönteisiä ja kielteisiä mielipiteitä ja asenteita näitä koko maan kattavia sukupuuttoennusteita kohtaan sen mukaan, kokiko kirjoittaja lajin mahdollisen häviämisen kielteisenä vai myönteisenä kehityskulkuna. Vaikka tutkimusmenetelmä itsessään on laadullinen, pystyimme tarkastelemaan tuloksia myös tilastollisesti Fischerin testillä.

Jälkimmäisen ajanjakson asenneaineistona puolestaan oli vuonna 2003 karhun ja suden kannanhoitosuunnitelmien laadinnan pohjaksi tehdyn sidosryhmäkyselyn aineisto, jossa luonnonsuojelu- ja metsästäjätahoja³⁰ edustaneita vastaajia pyydettiin listaamaan näihin lajeihin liittämäänsä myönteisiä ja kielteisiä piirteitä sekä antamaan listaamilleen piirteille niiden merkitystä kuvaavat painoarvot. Vastaajien karhuun ja suteen liittämät myönteiset tai kielteiset piirteet eivät perustuneet mihinkään ennalta annettuihin vaihtoehtoihin, vaan olivat vastaajien vapaasti määriteltävissä. Myöskään painoarvot (kokonaisluvut 1–5) eivät olleet keskenään poissulkevia eivätkä siten vastaajakohtaisesti johtaneet lajiin liitettyjen piirteiden keskinäiseen arvojärjestykseen.

Vaikka myönteiset ja kielteiset piirteet olivat vastaajan vapaasti valittavissa, ne koskivat lopulta vain varsin rajattua joukkoa eri teemoja. Esiin nousivat myönteisistä lähinnä lajien itseisarvo, merkitys huippupetona sekä lajien hyötyarvo matkailussa ja metsästyksessä, kun taas kielteisten piirteiden kohdalla huomattava osa vastauksista koski vain lajien taholta koettua uhkaa ihmisille ja kotieläimille. Sidosryhmien myönteisille ja kielteisille piirteille antamien painoarvojen eroa karhun ja suden välillä tutkimme yksisuuntaisella varianssi-analyysillä sekä Welchin t-testillä.

Tulokset kuvaavat kummankin ajanjakson aineiston kohdalla tilastollisesti merkitsevän eron ihmisten suhtautumisessa karhuun ja suteen. Ensimmäisellä tarkastelujaksolla karhun mahdollinen ajautuminen sukupuuttoon nähtiin ei-

---

³⁰ Vuoden 2003 kyselyssä kerättiin aineistoa mainittujen ohella myös monelta muulta tiukemmin tai löyhemmin kyseisten lajien kannanhoitoon liittyvältä ryhmältä. Tässä osajulkaisussa käytettiin vain luonnonsuojelu- ja metsästäjätahojen vastauksia tutkimuksen kohteena olevien ajanjaksojen keskinäisen rinnastuksen onnistumiseksi parhaalla mahdollisella tavalla (Bisi ja Kurki 2005; Mykrä ym. 2006; ks. myös Liukkonen ym. 2006; Pohja-Mykrä ja Kurki 2008).

toivottuna kehityskulkuna, kun taas susikannan sukupuutto oli tavoite, johon pyrittiin. Toisen tarkastelujakson asenneaineistossa lajeihin yhdistettyjen myönteisten piirteiden merkittävimpanä erona oli se, että karhu nähtiin arvokkaana metsästettävänä riistana, mutta sutta ei. Kielteisten piirteiden keskeisin ero puolestaan oli suden aiheuttama uhka koirien turvallisuudelle. Karhun taholta sellaista ei koettu.

Tutkimuksen tulosten valossa tekemässämme pohdinnassa paneudumme eläin-asenteiden ja kannankehityksen kytköksen lisäksi eri sidosryhmien rooliin ja painoarvoon karhun ja suden suojelussa ja kannanhoidossa. Viimemainittuun liittyen kuvaamme suunnitelmallisen kestävänsä metsästyksen mahdollisuuksia tutkittavien lajien kannanhoidon työkaluna. Karhun osalta kestävänsä metsästyksen pohjaavan kannanhoitopolitiikan pysyvyydestä lajisuojelulle koituva hyöty on kiistaton, ja suden kohdalla puolestaan tuomme esiin kannanhoitopolitiikan linjajamuutosten ristiriitaiselta vaikuttavan yhteyden kannankehitykseen 2000-luvulla, jossa susikanta on kahteen otteeseen noussut useampana peräkkäisenä vuotena vuotuisen laillisen metsästyksen ja/tai kannanhoidon suunnittelutyön ollessa meneillään, ja puolestaan taas laskenut, kun vuotuisesta laillisesta metsästyksestä on jouduttu luopumaan EU-komission väliintulon tai sellaista koskevan uhan toteuduttua. Laillisen metsästyksen loputtua tapahtunutta susikannan laskua vaikuttaa selittävän todennäköisimmin susien laittoman tappamisen voimistuminen.

POHDINTA

Tutkimukseni osajulkaisujen päätulokset on esitetty edellä, ja tarkat tulokset sekä niihin liittyvät omat pohdintansa itse osajulkaisuissa. Tässä väitöskirjani yhteenvedon pohdintaosiossa käsittelen osatöideni tuloksiin tukeutuen kahta teemaa. Ensimmäinen niistä on eläinasenteissa tapahtuvat murrokset ja niiden heijastuminen lajisuojeluun. Tätä tarkastellaan eläinlajien hyödyllinen/haitallinen -kahtiajaon avulla. Toisessa päädytään setvimään riistaluonnonvaran hoitoon ja käyttöön sekä lajisuojeluun liittyvien sidosryhmien painoarvoa keskittyen erityisesti ihmiselle haittaa aiheuttaviin lajeihin. Tähän edetään suurpetolajiemme erityisasemaan liittyvän pohdinnan kautta.

I. Eläinluokittelun epäjatkuvuuskohtia ja asenneilmastonmuutoksia

Muutos kiinnostaa ja se on usein tutkimuksen kohteena. Mielenkiintoinen pohdittava on jo silkka suoraviivainen riippuvuussuhde, jossa vakiosuuruinen muutos selittävässä muuttujassa saa aikaan vakiosuuruisen muutoksen vastemuuttujassa. Aivan erityisen mielenkiintoisia ja opettavia voivat kuitenkin olla muutoksessa havaitut epäjatkuvuuskohdat. Sellaisia löytyy myös eläinasenteiden kehityksestä; asenteet eivät muutukaan vakiovauhtisesti ja vähittäin, vaan historiasta voi osoittaa ajanjaksoja, joissa muutos on ollut suhteellisesti nopeampaa. Mistä se mahtaa kertoa?

Eläin luokittelee eläimiä

Ennen kuin tartun pohdintaan eläinlajeihin suhtautumisen murroskohdista Suomessa tutkimusjakson aikana, katson olevan tarpeen ensin vähän aprikoida ihmisen tekemien eläinluokittelujen perimmäistä taustaa. Nimittäin sen aprikoinnin kehräämä ajatuslanka ulottuen eläinkunnan aamunkoitosta nyky-muotoiseen riistan ja petoeläinten kannanhoitoon on hätkähdyttävä ja outokin, mutta aivan liian kiehtova sivuutettavaksi tässä.

Alussa todetun mukaan hyötyeläin/haittaeläin -jako on muotoutunut yhteisöissä vallitsevasta tiedosta ja kertyneistä kokemuksista luonnonvaraisia eläimiä koskien. Tämä jaon varaan on laadittu sääntöjä ja lakeja ohjaamaan eläimiin kohdistettavia toimia, ja sääntöjä laatinut taho on toisinaan saattanut muovata tai hienosäätää jakoa omin tarkoituspärisensä mukaiseksi; tietty laji on esimerkiksi lainsäädännössä saatettu säilyttää haittaeläimiin kuuluvana, vaikka yleinen mielipide olisikin kyseisen lajin kohdalla ajan myötä muuttunut puhumaan muunlaisen luokittelun puolesta. Jaon muovaamiselle on voinut olla yhteiskunnan todellisista tai lainlaatijan olettamista tarpeista nousevia syitä. Nämäkin syyt ovat mielenkiintoisia, ja niitä jossain kohtaa saatetaan sivuta. Ne eivät kuiten-

kaan ole tämän tutkimuksen keskiössä, vaan tässä työssä mielenkiinto on nimenomaan tietoihin ja kokemuksiin pohjaavassa luokittelussa, sekä sen pysyvyydessä ja muuttumisessa.³¹

Usein oletetaan sen syvemmin miettimättä asioiden ja ilmiöiden luokittelun olevan ainoastaan ihmiselle ominaista. Muu ei tule edes mieleen, kun pohditaan monisyisiä luokitteluja tai ihmistä luokittelemassa omia aikaansaannoksiaan. Mutta tilanteissa, joissa me tiedostamattamme luokittelemme aistihavaintoja ympäristöstämme merkittäviin ja ei-merkittäviin, tai kun jaamme esimerkiksi toisia eläinlajeja (tai vaikkapa kasveja tai luonnonilmiöitä) kahtaalle hyödyllisiin ja haitallisiin, niin kuka tai mikä meissä silloin luokittelee?

Psykologi Eleanor Rosch kollegoineen totesi jo nelisenkymmentä vuotta sitten, että luokittelua voidaan pitää yhtenä eliöiden perustoiminnoista³². Varmasti tässä yhteydessä voidaan puhua, jos ei koko eliökunnasta niin ainakin aistivista ja aktiivisiin valintoihin kykenevistä eliöistä, sillä jo hyvin alkeellisissa eliöryhmissä on elossa säilymisen kannalta välttämätöntä kyetä suodattamaan (so. luokittelemaan) aistiärsykkeiden tulvasta ne oman elinkyvyn säilymisen ja toisaalta suvun jatkamisen kannalta oleelliset viestit³³. Voinemme olettaa näiden perustason luokittelujen alkeellisimmillaan olevan eliökunnassa täysin tiedostamattomaa toimintaa, ja toisaalta ihmisen kohdalla me varmuudella tiedämme niiden tapahtuvan osana tietoista ajattelua.

Länsimaisessa ihmiskäsityksessä kulttuurin ja luonnon välille hartaasti soviteltu jakolinja tuntuu aina katoavan kriittisessä tarkastelussa³⁴. Ylipäätään ei ole olemassa todisteita rajasta, johon luonto loppuu ja josta ihmisuus alkaa. Ei ole myöskään mitään syytä olettaa, etteikö tämä sama rajattomuus koskisi myös tietoisuutta eläinkunnassa – tai vaikkapa sitä jatkumoa, jonka toisessa päässä liikuntakykyinen alkueliö hakeutuu aistiärsykkeiden ohjaamana pois saalistajan

---

³¹ Hyötyeläin/haittaeläin kahtiajaon perustaa on selitetty eri tavoin. Esimerkiksi Ylimaunu (2002) yhdistää sen kristillispohjaisen ”tilanhoitajaetiikan”, ja taloudellisen hyötyajattelun nousuun 1500-luvun tietämillä. Tässä väitöskirjassa esitän tuon kahtiajaon olevan perua varsin toisenlaisista lähtökohdista ja hyvin paljon kauempaa historiasta. Jäljempänä totean näkemykseni eroavan myös eläinluokitteluiden taustan selittäjänä paljon suosiota saaneesta strukturalistisesta lähestymistavasta.

³² Rosch ym. 1976; Mervis ja Rosch 1981. Rosch on jatkanut aiheen parissa myöhemminkin (1998) pohtien aiemmin kuvaamansa perustasolla tapahtuvan luokittelun taustalla olevien periaatteiden sopivuutta hienopiirteisempiin ja/tai käsitteellisiin luokitteluihin.

³³ Myös Billig (1987) kuvaa – paljolti juuri Roschin ja tämän kollegoiden töihin viitaten – luokittelukyvyyn biologista perustaa. Hän toteaa luokittelun olevan merkittävässä asemassa sosiaalisen todellisuuden luomisessa, ja sehän ei sulje pois eläimiä luokittelijoina.

³⁴ esim. Haila 2000

ulottuvilta³⁵, ja toisessa intialainen maaseudun asukas telkeää majansa oven yöksi pahamaineisen ihmissyöjäleopardin kulkiessa seutukunnalla ja etsiessä neljättäsadatta uhriaan³⁶. Kummassakin saalistaja on saaliin kannalta haitta-eläin, ja saalis puolestaan syöjälleen hyödyllinen. Kyseisen esimerkin alleviivaama eläinluokittelun esiintymisen rajattomuus on hyvä tunnistaa, mutta toki tämän työn kannalta riittää hyödyllisten ja haitallisten eläinten luokittelun pohdinnassa se, että keskitytään tietoisessa tajunnassa tapahtuvaan luokitteluun.

Muiden eläinten tietoisuudesta ja kielestä nykyisin tiedetyn valossa myös eliökunnassa tapahtuvaa perustason luokittelua hienopiirteisemmän luokittelukäyttäytymisen selitysvoima kulttuurin ja luonnon jakolinjaa ylläpitävänä tekijänä murenee siis varsin helposti; mitä muuta kuin omanlaistaan eläinluokittelua ovat esimerkiksi vihermarakattien erilaiset varoitusäänet leopardin, gasellikotkan ja käärmeiden varalle – tai sosiaalisten eläinten varoitusäänet ja hyökäysäänet ylipäättään³⁷? Niissähän sekä opittuun että ylisukupolviseen tietoon ja kokemukseen nojaten eläimet luokittelevat saalistajalajin (tai muun uhan) 'haitalliseksi'. Toisaalta ei ole myöskään syytä olettaa, etteikö kaikilla tietoisilla eläimillä olisi saaliseläinlajeistaan tai ravintokasveistaan myönteisiä mielleyhtymiä – etteivät ne toisin sanoen kokisi niitä 'hyödyllisiksi'³⁸.

---

³⁵ Kusch (1993) kuvaa *Euplotes octocarinatus* ja *E. daidaleos* ripsieläinten käyttäytymisen muutoksia saalistajan (*Amoeba proteus*) ilmaantuessa maisemiin.

³⁶ Pohjois-Intiassa vuoristokylä piinanneita ihmissyöjäkissapetoja lähes työkseen jahdannut brittieversti Jim Corbett (1954) kertoo muisteluksissaan elävästi yrityksistään ja onnistumisestaan Almoran piirikunnassa yli neljäsataa ihmistä tappaneen 'Panarin leopardin' saamiseksi pois päiviltä.

³⁷ Chamberlain ja Conrwell 1971; Seyfarth 1980; Blumstein 1999. Jos haluaa hiukan häkeltyä eläinten luokittelu- ja käsityskykyä koskevan yksittäisen esimerkin parissa, niin voi tutustua harmaapapukaija Alexin vuonna 2007 päättyneeseen tarinaan (ks. esim. Pepperberg 1982; 1987; 1996).

³⁸ Pohdintaa voi laajentaa myös eläinten kykyyn luokitella tai muodostaa näkökantoja esineistä ja ilmiöistä – Juuri tätä väitöskirjan osaa kirjoittaessani puhkesi elokuun alun ilta-päivänä kotinurkillamme aivan erityisen voimakas rankkasade. Tolkuttoman vedentulon myötä alkoi kuin taikaiskusta syöksyä taivaalta sekä omista ja lähimpien puista naakkoja sateelta suojaan piharakennuksemme räystäään alle. Kyseinen loukko ei ole seutukunnan naakkojen oleilulle ollenkaan tyypillinen, mutta nyt lintujen toiminta oli varsin suoraviivaista; suojaan sukellettiin empimättä ja koko lailla hyvässä järjestyksessä, ja enimmäkseen räystäään alla istui synkässä rivissä viisitoista märkää naakkaa. Sain kameran hyppyysiini vasta kun sade oli hetkeksi hiukan hellittänyt, ja pääjoukko jo siirtynyt toisaalle – ehkä kunnan suojaan. Uusi kuuro pidätteli suojaan kuitenkin vielä kolmea kansikuvan naakkariepua. Tapahtuiko määrätietoinen ja vikkelä suojaan hakeutuminen kullakin naakalla itsenäisesti ja vaistonvaraisesti, koska viivytelijät ovat aikojen saatossa kastuneet, kylmettyneet ja karsiutuneet populaatiosta, vai kykeneekö keskivertonaakka

Lajikumppaniensa kanssa vähänkään monimutkaisempaan ajatustenvaihtoon kykenevien tietoisien eläinten ääntelyyn perustuvasta kielestä löytyy selviä vastaavuuksia ihmisen tekemälle 'hyödyllinen/haitallinen' -jaolle. Kieltä käyttäen sosiaaliset eläimet kehottavat lajikumppaneitaan kerääntymään jonkun asian äärelle ja välttämään jotain toista asiaa³⁹. Yhtä lailla ihmisen tekemänä toisen lajin luokittelu hyödylliseksi tai haitalliseksi ei useimmiten ole käytännössä juuri muuta kuin kielen mahdollistama reaktio ihmiseläimen ja sen toisen lajin väliseen vuorovaikutukseen; hyödylliset eläimet tietävät useimmiten mahan täytettä, suojaa ja lämpöä, kun taas haitalliset eläimet taas ovat lähes poikkeuksetta joko resurssikilpailijoita tai suoranainen hengen ja terveyden uhka.

Aineellisen hyödyn lisäksi lajeja on katsottu hyvällä myös muista syistä. Pikkulintujen suojeluaatteen viritessä 1800-luvun jälkipuoliskolla korostettiin kyllä linnuista koituvaa hyötyä tuhohyönteisten vähentämisessä, mutta merkittäväksi 'hyödyllisyyden' tai 'hyvän' ilmenemäksi nostettiin myös pikkulintujen ihmiselle tuottamat aineettomat korvaa ja silmää hivelevät kauneusarvot. Niihin perustuva eläinluokittelu on tällöin aivan muuta kuin lajienväliseen ekologiseen vuorovaikutukseen nojaavaa. Tähän liittyen onkin kulttuurin ja luonnon jakolinjaa etsittäessä – ja muiden perustelujen yhden toisensa jälkeen petettyä – pidetty juuri taiteellisuutta ja kauneudentajua pitkään pätevänä ihmisen muista eläimistä erottavana piirteenä. Näyttää kuitenkin siltä, että senkin rajapinnan on erityisasemastaan luovuttava, koska ihmisen lisäksi muiltakin eläimiltä on kuvattu aitoja luomisprosesseja, ja myös kauneudentajulla voidaan osoittaa olevan evolutiivinen tausta⁴⁰.

---

tekemään *hyvä-huono* -jakoon perustuvia joustavia ja nopeita älyllisiä ratkaisuja vallitsevista olosuhteista: ”Kylläpä ilman lykkäsi, mutta onneksi on tuo pätevän oloinen räystäänalunen tuossa – sen alle ja äkkiä”. Ja liittyikö tilanteeseen jopa suojan ensiksi hoksanneiden naakkojen taholta kehotuksia muille seurata perässä. Tilannetta havainnoineena sanoisin, että pikaisia järkipäätöksiä siinä tehtiin vaistotoimintojen sijaan. – Varislinnuilta on havaittu niin lajinsisäistä tiedonjakoa, kuin välineiden käytössä logiikan sekä fysikaalisten ja mekaanisten riippuvuussuhteiden tajua (ks. esim. Bugnyar ja Heinrich 2005; Viitala 2010).

³⁹ Varoitusäänet ovat ilmiselviä kehotuksia lajikumppaneille välttää mahdollista vahinkoa tai haittaa. Tietoinen hyödystä kertominen ja hyödyn jakaminen saman lajin edustajille puolestaan ilmenee esimerkiksi monien sosiaalisten lintujen ja kädellisten ruokahuodoissa (Bugnyar ym. 2000; Evans ja Evans 1999), jotka ryhmässä jopa suunnataan valikoidusti tietyille yksilöille (Boeckle ym 2012; Schel ym. 2013).

⁴⁰ Grammer ja Voland 2003; Steen 2006

Eläinten jakoa hyödyllisiin ja haitallisiin, ja varsinkin haitallisiksi luettujen lajien asemaa, on arvosteltu Suomessa jo luonnonsuojeluajattelun alkuaikoina⁴¹ ja arvostellaan edelleen⁴². Totta kai on selvää, että näitä jakolinjoja vedettäessä tiedonpuute ja uskomukset ovat aikojen saatossa toisinaan johtaneet eläimiin suhtautumisessa harhateille, mutta itse kahtiajaosta me emme tule pääsemään eroon, mikäli se onkin se eläin meissä, joka luokittelee⁴³.

Rauhoitussäädökset ovat yhtä vanhoja kuin metsästyslait

Eläinlajien rauhoittaminen osaksi vuotta ei ole vallan uusi asia Suomessa. Myöhäiskeskiajan maanlaeissa hyödyllisiksi eläinlajeiksi listattiin hirvi, metsäkauris sekä tuon ajan arvostetuimmat turkiseläimet orava, näättä ja kärppä⁴⁴. Kaikkien näiden lajien kohdalla oli lakitekstissä jo noinkin varhain annettu osan vuotta kattavia rauhoitussäädöksiä. Hirvi ja metsäkauris olivat kruunun riistaa, ja niitä koskien Maunu Eerikinpoika määräsi, ja kuningas Kristoffer liki sata vuotta myöhemmin toisti, että valtakunnassa

*Ængin ma ælghia spiut læggia sua viit sum suerike ær [...]
Ængin ma til sima iæggha, vtan kununger þa han hof hauer
til sinna nôt ok ei ællæ [...]*

*Ei mahda yxikän hiruen Spiuttia raketa metzän, nijn leuieldä
quin Ruotzi ombi [...] Ei mahda yxikän metzä wochta itzel-
lens pytä quin kuningas, cosca hän taruitze nauttiæxens ia ei
mutoin [...]*

⁴¹ Renvall 1896, 1912; Palmén 1896; Palmgren 1915; Palmén ym. 1916

⁴² Ks. esim. Kuosmanen 2002

⁴³ On varmasti paikallaan korostaa tässä esittämäni ajattelun poikkeamista myös eläinluokittelujen synnyn selittäjänä paljon suosiota saaneesta strukturalistisesta lähestymistavasta (Levi-Strauss 1966), jossa eläimet toimivat ihmisen yhteiskunnassa sosiaalisina vertauskuvina tai symboleina, ja niitä käytetään sosiaalisen järjestyksen luomiseen. Tämän ajatuksen mukaan eläinluokat syntyvät siten, että toisiin lajeihin liittyy vahvempia vertauskuvallisia tai symbolisia lisämerkityksiä kuin toisiin (ks. myös Ilvesviita 2005). Strukturalistisessa lähestymistavassa sanotaan juuri kahtiajakojen (tuttu/tuntematon, vaaraton/vaarallinen, hyödyllinen/haitallinen) olevan keskeisiä. Olen osoittanut tuollaisella kahtiajaolla voivan olla ekologisten vuorovaikutusten kautta myös varsin toisenlainen tausta; pikemminkin kouriintuntuva, kuin vertauskuviin tai symboleihin pohjaava.

⁴⁴ Maunu Eerikinpojan Maanlaki 1347; Kristoffer Kuninkaan Maanlaki 1442; Tässä tekstissä näitä kahta lakia suomeksi lainattaessa kyseessä on 'Herra Martin suomennoksen' nimellä tunnettu ja vuonna 1548 tehty käännös vuoden 1442 Maanlaista. (ks. Maanlaeista myös ensimmäisessä osajulkaisussa)

Näiden 1300- ja 1400-luvun lakien säätämänä ”spiuttia”⁴⁵ ei saanut kukaan hirvälle virittää koko Ruotsissa, eikä kauriiseen saanut kajota kukaan muu kuin kuningas. Omassa tai toisen metsässä ei saanut lähteä turkisriistan jäljille keskiaaston jälkeen (huhtikuussa) eikä ennen Pyhäinpäivää (tuohon aikaan 1. marraskuuta). Turkismetsästyksen huippuvuodet ajoittuivat 1200- ja 1300-luvulle. Turkiksilla oli ollut kysyntää vientituotteena jo aiemmin, mutta tuolloin niitä käytettiin yleisesti myös veronmaksun välineenä⁴⁶. Niinpä sulan maan aikainen rauhoitus todennäköisesti johtui ennen kaikkea veroina kruunulle päätyvien turkisten laatuvaatimuksista, ei niinkään siitä, että kantojen olisi havaittu tai ennakoitu hupenevan⁴⁷. Onkin koko lailla selvää, että mikään tuon ajan hyötyriistaa koskevista rauhoitussäädöksistä liittynyt varsinaiseen lajisuojeluun, vaan hovi vahti näillä lainkohdilla ennen kaikkea omia etujaan. Tietyissä Ruotsin maakunnissa – Suomen alue mukaan lukien – säädökset olivat hirven osalta sentään väljemmät. Etäämpänä Tukholmasta elelevät hirvet eivät olleet ylhäisön välittömän jahtikiinnostuksen kohteena, ja toisaalta hirvissä kaiketi katsottiin olevan syrjäkulmien asujaimistolle hiukan talven turvaa.

Kaksi vuosisataa myöhemmin 1600-luvulla riistaluonnonvaraan suhtautuminen oli Ruotsissa jo melkoisesti muuttunut. Enää eivät riistaa ja petoeläimiä koskevat säädökset olleet pelkästään osana valtakunnanlakia sen rakennuskaassa, vaan tuolloin säädettiin peräti kaksikin Kuninkaallista Metsästysasetusta⁴⁸ vain 17 vuoden välein. Turkiksia toimitettiin kruunulle edelleenkin veroina, mutta niiden merkitys oli jo vähentynyt, ja mainituissa Metsästysasetuksissa hyötyriistalajien luokkaan olikin turkisriistan tilalle noussut metsäpeuran⁴⁹ lisäksi oikeastaan kaikki yleisempi pienriista – niin nisäkkäät kuin linnutkin.

---

⁴⁵ Jousen tai painon avulla vireisiin pantu keihäs, jonka kulkeva eläin laukaisee itseensä.

⁴⁶ Lehikoinen 2007

⁴⁷ Lehikoinen 2007; Lampio (1972) on yksioikoisesti todennut verotilastoihin viitaten turkisriistan hupenneen jo keskiajan loppupuolella, mutta Lehikoinen selittää samaa muutosta elinkeinorakenteen muutoksella, ja eränkävynnin merkityksen vähenemisellä maatalouden noustessa. Hänen mukaansa turkisriistan todellisesta vähenemisestä olisi merkkejä vasta 1500-luvulta.

⁴⁸ Kuninkaallinen metsästysasetus 1647, 1664; Tässä tekstissä näitä kahta asetusta suomeksi lainattaessa kyseessä on vuonna 1754 tehty käännös vuoden 1664 metsästysasetuksesta (ks. lähdeluettelosta Kuninkaallinen metsästysasetus 1664). Vaikka 1600-luvun metsästyssäädökset käännettiin Suomeksi vasta tuolloin sata vuotta myöhemmin, on oikeudenkäytössä näyttöjä siitä, että lakeja on kyllä sovellettu Suomessakin jo tuoreeltaan (Lehikoinen, 2007).

⁴⁹ Alkuperäisissä ruotsinkielisissä lakiteksteissä lajinimi oli ”hiort”, joka viittaa ennenmin saksanhirveen. Niitä ei Suomen puolella ole Ruissaloon tuotuja muutamaa yksilöä

Myös riistaeläinten tarhaus ja istutukset alkoivat ottaa Ruotsissa ensiaskeleitaan jo noinkin varhain. Sorkkaeläimiä oli pidetty ylhäisön jahtien tarpeisiin aitauskissa tai saarissa jo varhemmin, mutta 1600-luvulta löytyvät ensimmäiset merkit pienriistan määrätietoisista istutuksista. Kummatkin Metsästysasetukset puhuvat ”... *äskösin aicoin Waldacundaan sisälle tuoduista Metzä- ja Peldo-Canoista...*”⁵⁰. Tämänkaltaisen riistanhoidon ilmaantuminen saattoi osaltaan aikaansaada muutosta turkiseläimiin ja petolintuihin suhtautumisessa, sillä yhtä lailla kuin nykyään, ovat nisäkäspienpedot ja haukat olleet varmasti tuolloinkin varsin yleisesti riistatarhauksen vastuksena. Esimerkiksi aiemmissa laeissa hyödylliseksi luokiteltu näätä olikin 1600-luvun Kuninkaallisissa Metsästysasetuksissa haittaeläin. Tämän kaltaiset uudet linjaukset oletettavasti liittyvät myös siihen, että riistan vuotuisen lisääntymisen turvaaminen alkoi olla julkisen vallan huolenaihe.

Lajisuojaus alkoi Suomessa aikaisin

Mainituissa seitsemännentoista vuosisadan Kuninkaallisissa Metsästysasetuksissa voidaan sanoa lausutun suomalaisen lajisuojelun syntysanat. Nämä kaksi lakia ovat tietävästi ensimmäiset Suomea koskevat tekstit, joissa korostetaan kahta lajisuojelun kannalta varsin merkittävää seikkaa, nimittäin riistaeläinten aineettomia arvoja sekä riistan kestäväää käyttöä.

Aineettomista arvoista toteaa kuningatar Kristiina vuoden 1647 asetuksen esitelytekstissä hyödyllisen riistan, paitsi tarjoavan kansalaisille ruokaa ja vaate-tusta, olevan maalle ”kunniaksi ja kaunistukseksi” (*”... til Landzens ähra och*

---

lukuun ottamatta ollut (Melander, *käsikirjoitus*). Vuoden 1664 Metsästysasetuksen suomenoksessa vuodelta 1754 laji on käännetty ”peuraksi”, joten alkuperäisestä merkityksestä riippumatta Suomessa kansan parissa todennäköisesti katsottiin kyseisten lainkohtien viittaavan metsäpeuraan, jonka levinneisyyden eteläraja oli vielä 1700-luvun puolimaissa Suomenlahden pohjukan ja Vaasan linjalla (levinneisyystieto Tegengren 1952).

⁵⁰ 1600-luvun asetusten viittaus riistanistutuksiin koskenee hovin ja aatelin toimintaa erityisesti Ruotsin puolella, mutta tältä saralta löytyy mielenkiintoinen tieto myös Suomesta koskien peltopyynn ilmaantumista lajistoomme. Kirjallisuudessa on ykskantaan todettu lajin levinneen meille kaakosta (Lehtonen 1984; Liukkonen ja Tiainen 2008), mutta vanhimmat havaintotiedot ovat oudosti kahtaalta; Turusta 1682 (Liukkonen 2007) ja kaakkoisrajalta Uukuniemeltä 1690 (Pullainen 2007). Kun pohditaan mainittujen asetusten viittausta kanalintujen tuomisesta ”*Waldacundaan*”, sekä toisaalta Turun linnaa, ja kolmanneksi sitä, että Uukuniemeltä on Pietarin liepeille vain puolitoistasataa kilometriä, ja kun lisäksi tiedetään Venäjän hallitsijoista esimerkiksi keisarinna Elisabetin tuottaneen valtakaudellaan (1741–1762) kerralla jopa 30 000 peltopyyparia Liivinmaalta ja vapauttaneen ne Pietarin läheisyyteen (Tuneld 1784), alkaa näyttää varsin selvältä että lajin ensisaapumisessa Suomeen onkin ylhäisöllä vahvasti sormensa pelissä.

prydning... ”). Saman toistaa vuonna 1664 kuningas Kaarle XI (leskikuningatar Hedvig Eleonooran suulla tosin, koska kuningas itse oli tuolloin kahdeksanvuotias):

*Nijn me löydämmme täsä Waldacunnasa, Meidäm rackasa
Isämme-Maasa, sen suuruuden, laweuden ja moninaisten suurten
Metzäin tähden olewan aiwan paljo Metzäeläwiä ja linnuja, hyö-
dyllisiä ja tarpellisia elatuxexi, Waatexi ja wirwotukseksi, nijn myös
Maacunnan cunniaxi ja caunistuxexi [...]*

Riistanisäkäs- ja -lintukantojen kestävän käytön periaate määriteltiin maanla-
eista poiketen nyt jo selvin sanoin kummassakin asetuksessa siten, että huhti-
kuusta heinäkuun loppuun (keskipaastosta Uotin päivään) ei saanut metsästää,
jotta riistakannoilla oli rauha karttua:

*[...] että Eläwillä ja Linnuilla mahtaa olla tila, rauhasa ja ilman es-
tettä saada enändä heitäns, Jumalan siunauxen kautta, heidän oi-
kiana kiiman aikanans.*

Kummassakin 1600-luvun asetuksessa hirvieläimet oli rauhoitettu lopputalvesta
yli vasomisen ja imetyksen helmikuulta heinäkuulle, ja pienriistan kohdalla rau-
hoitus ylsi huhtikuulta marraskuulle. Tuolloinen lainsäädäntö rauhoituksineen
koski edelleen ainoastaan hyötyriistaa, ja sellaisena tilanne säilyikin Ruotsinval-
lan loppuun saakka. Metsästyslainsäädäntöä kyllä uudistettiin 1700-luvulla kah-
teen otteeseen, mutta muutokset koskivat vain haitallisiksi luokiteltuja lajeja.
Hyötyriistan suojelusäädöksissä ei tapahtunut muutoksia.

Ruotsissa vuoden 1808 Metsästysasetus lopetti aatelin erivapaudet metsästyksessä, ja jopa hovin etuoikeuksia jahtimailla rajoitettiin. Vuonna 1809 Suomi kuitenkin siirtyi Venäjän vallan alle. Autonomian ajan alussa Keisari Aleksanteri I yleisellä tasolla takasi Suomelle aiemmin voimassa olleen lainsäädännön, mutta vuoden 1808 uunituore metsästyslaki ehdittiin kuuluttaa vain Suomen ruotsinkielisissä maakunnissa⁵¹, eikä se varsinaisesti tullut koskaan Suomessa voimaan.

Autonomian aikana Suomen suuriruhtinaskunnan metsästyslainsäädäntöä uudistettiin kahdesti senaatin säätämässä Keisarillisissa metsästysasetuksissa vuosina 1868 ja 1898⁵². Näissä laeissa alkoi toden teolla näkyä suomalaisen luontosuhteen alkava muutos. Vuoden 1868 asetuksessa määrättiin ensimmäi-

---

⁵¹ Ilvesviita 2005

⁵² Keisarillinen Metsästysasetus 1868, 1898

set ympärivuotiset rauhoitukset kantojen hupenemisen takia hirvelle ja majavalle. Hirvikanta oli noihin aikoihin alamaissa – varmasti osaltaan myös 1866–1868 nälkävuosien johdosta – mutta lähti karttumaan siten, että 1898 hirvelle taas jo määriteltiin lyhyt pyyntiaika. Majavan kohdalla päätös täysrauhoituksesta tuli liian myöhään, sillä alkuperäisen euroopanmajavakannan tiettävästi viimeinen yksilö pyydystettiin juuri rauhoitusvuonna 1868.

Vielä hyötyriistan ympärivuotisia rauhoituksia paremmin kuvasi lajisuojelun uusia tuulia jo Johdannossakin mainittu 1868 laissa säädetty kottaraisen osavuotinen rauhoitus maaliskuun 15. päivästä elokuun 9. päivään. Sen toteuduttua oli Suomessa ensi kertaa rauhoitettu ihmiselle koituvan aineellisen hyödyn kannalta suhteellisen merkityksetön eläinlaji. Tämä olikin tiettävästi ensimmäinen kerta sitten 1600-luvun lakien edellä mainitun lyhyen tokaisun, kun lait ottivat kantaa riistan aineettomiin arvoihin. Kottaraisen, kuten monien muidenkin pikkulintujen hyödyllisyyttä toki perusteltiin myös niiden hyönteisruokavaliolla⁵³, mutta merkillepantavaa on, että esimerkiksi vuonna 1867 lainvalmistelua koskevassa talonpoikaissäädyn kokouksessa ehdotettiin pesimäkauden aikaista rauhoitusta myös muille ”pienille linnuille ja laulu-linnuille” sekä ”metsäkyyhkykselle”⁵⁴. Ehdotus ei päätenyt lakiin asti, mutta tämä osoittaa lajisuojelukeskustelun olleen Suomessa käynnissä myös muita kuin silkkää aineellista hyötyä tuottavia lajeja koskien jo 1860-luvulla.

Vuoden 1868 metsästysasetuksessa koettiin lisäksi tarpeelliseksi saada koko eläinlajisto lainsäädännön piiriin. Tämä kylläkin tehtiin varsin yksinkertaisella linjauksella, jossa aiempi nimettyjen lajien kahtiajako hyödyllisiin ja haitallisiin täydennettiin kolmannella eläinluokalla ”*Muut otukset, joiden rauhoittamista taikka hävittämistä ei ole erittäin säädetty*”. Tästä kolmijaosta kuitenkin luovuttiin vuoden 1898 asetuksessa todennäköisesti siitä syystä, että vuonna 1896 annetusta metsästyslain uudistusta koskevassa komiteanmietinnössä oli todettu lainkäyttöön liittymättömien eläinluokkien olevan käytännössä merkityksettömiä, joten niistä tulisi luopua⁵⁵. Eläinluokkia oli vuoden 1898 metsästysasetuksessa taas entiset kaksi, mutta niihin luettiin mukaan aiempaan verraten peräti kolminkertainen määrä lajeja. Suurimmalta osin tämä johtui pikkulintujen suojeluaatteen synnystä ja noususta yleiseen tietoisuuteen. Sen aatteen airuena ollut kottarainen sai nyt kolme vuosikymmentä myöhemmin ympärivuotisen lainsuojan, ja

---

⁵³ esim. Nimetön 1861; Petander 1878

⁵⁴ Nimetön 1867; Metsäkyyhkyinen viittaa erityisesti uuttukyyhkyyn, joka tuohon aikaan oli Suomessa sepekkyyhkyä yleisempi.

⁵⁵ ks. ensimmäisen osajulkaisun liiteosa (Appendix)

vielä seurakseen samaan kokonaan rauhoitettujen luokkaan seitsemisenkymmentä muuta pikkulintulajia.

'Pikkulinnut' ja 'haukat' esiintyivät 1898 asetuksessakin vielä lajijoukkona kyseisten ryhmänimien alla, mutta muuten monet 1868 asetuksessa ja sitä ennen käytetyt tiettyä lajiryhmää kuvaavat yleisnimet jäivät pääosin pois, ja ekologisen tiedon jäsentyessä tilalle tuli täsmällisiä lajilistoja niin hyödyllisten kuin haitallistenkin lajien luokkiin. Tähän liittyen on merkillepantavaa, että 1600-luvulta asti haitallisten lajien luokassa ollutta lajijoukkoa 'pöllöt' ei säilytetty sellaisenaan, muttei myöskään avattu lajilistaksi. Pöllöjen ryhmästä haitallisen lajin leima lyötiin kyllä edelleen huuhkajaan, hiiripöllöön ja tunturipöllöön, mutta loppuja pöllölajeja ei luokiteltu enää haitallisiksi – jos kohta ei hyödyllisikään. Ne jäivät kokonaan luokittelematta laissa, jossa haitallisten nisäkäs- ja lintulajien luokka oli kaikkien aikojen laajin, ja hyödyllisten lajienkin lista siihenastisista mittavin. Tähän helposti huomiotta jäävään pöllöjä koskevaan linjaukseen löytynee selitys jo kertaalleen yllä mainitusta komiteamietinnöstä, jossa ehdotettiin useimpien myyriin ja muihin pikkujyrsijöihin erikoistuneiden petojen poistamista haitallisten lajien luokasta.

Aika alkoi tuolloin 1800-luvun lopulla olla otollinen tämänkaltaisille uusille linjauksille. Myyriä syövien pöllöjen (ja muidenkin myyränsyöjien) välillisestä, mutta hyvinkin merkittäväksi arvellusta hyödystä maatalouselinkeinoille oli keskusteltu tuon ajan sanomalehdissä ja aikakausjulkaisuissa oikeastaan koko vuosisadan loppupuoliskon ajan. Varhaisin tiedossani oleva suomenkielinen kannanotto pikkujyrsijöitä syövien pöllöjen hyödystä löytyy jo vuodelta 1857⁵⁶. Aikakauslehdistä kerätty aineisto osoittaa toisessa osajulkaisussa, kuinka luontoa ja lajeja koskien moniarvoisuus alkoi suomalaisten keskuudessa näkyä selvästi autonomian ajan lopulla. Merkittäviä osoituksia tästä olivat mainittu myyriä syövien petojen puolustaminen sekä myös esimerkiksi huoli karhun ja kotkien kohtalosta. Näitä kannanottoja kuului myös metsästäjien leiristä, vaikka heidän katsantonsa petoeläimiä kohtaan ylipäätään oli perinteisen kielteinen. Karhun vähenemisestä huolestuivatkin ensimmäisinä nimenomaan järjestäytyneet metsästäjätahot. Läntisissä naapurimaissamme oli vastaava keskustelu käynnissä suurin piirtein samaan aikaan, ja karhu rauhoitettiin Ruotsissa käytännössä kokonaan vuonna 1927, ja Norjassa vuonna 1932⁵⁷. Suomessa karhun rauhoituksen puolesta esitetyt kannanotot eivät sen sijaan saaneet vastakaikua

---

⁵⁶ ”Kissapöllö [...] käy ladoissa ja muissa ulkokuoneissa. Syy on se, että hän syö hiiriä, rottia, sammakoita. Tämä on enempi hyödyllinen kuin vahingollinen.” Kuvauksessa on siis kyse lehtopöllöstä (Nimetön 1857)

⁵⁷ Swenson ym. 1994; Richardsen 2014

lainsäätäjien piirissä, ja metsästys jatkui ympärivuotisena aina vuoteen 1964 asti.

Lainsäädäntöön vuosisatoja rakentuneen ja melko massiiviset mittasuhteet saaneen kaksijakoisen lajiluokittelun suhteellisen nopea osittainen murtuminen ekologisen ja käyttäytymistieteellisen tiedon karttuessa, sekä lajisuojelun puolesta puhuvien kannanottojen yleistyminen ylipäättään, ja toisaalta näiden kannanottojen kuuluminen tietyllä tavalla odottamattomalta taholta järjestäytyneen metsästyksen suunnasta ovat niitä merkkejä, jotka parhaiten kuvaavat suomalaisten luontosuhteessa tapahtunutta merkittävää muutosta viime vuosisadan alkuun tultaessa.

Suomi ei ollut luonnon- ja lajisuojelun suhteen jälkijunassa sen enempää Euroopassa kuin koko maailmassakaan, vaan varsin hyvin ajan hermolla. Muualla Euroopassa oli maataloudelle hyötyä tuottavien lintujen suojeluun herätty Suomen tapaan niin ikään 1860-luvulla, ja emämaa Venäjään verrattuna Suomi oli muutamana vuoden edellä⁵⁸. Myös maapallon toisella puolen Australiassa tahti oli koko lailla yhtäläinen; lajisuojelu virisi 1860-luvulla edeten maahantuotujen riisitalajien suojelusta alkuperäisiin lintulajeihin ja vuosisadan vaihduttua ponnistukset viimein kohdistettiin voimallisesti kotoperäiseen pussieläinlajistoon⁵⁹. Vaatemuodin virtausten myötä valtavat mittasuhteet saaneen höyhenkaupan⁶⁰ haittoihin havahduttiin maailmalla 1800-luvun lopulla, ja lintukantojen hupenemisesta kumpuavan huolen kannustamina saivat alkunsa esimerkiksi Iso-Britannian RSBP vuonna 1889 ja Audubon Society Yhdysvalloissa vuonna 1896. Kuitenkin jo parikymmentä vuotta ennen näiden alan isojen toimijoiden syntyä oli 1860- ja 1870-luvuilla perustettu lintujensuojeluyhdistyksiä ainakin Suomessa, Ruotsissa ja Saksassa⁶¹.

Lajisuojelun nimissä Suomeen perustetuista suojelualueista ensimmäinen oli jo aiemmin mainittu, vuonna 1868 perustettu Långskärin haahkojen suojelualue. Sekään ei jää varjoon muun maailman saavutuksilta. Hajatietoja on hyvinkin vanhoista linnustonsuojelualueista, mutta esimerkiksi Yhdysvaltojen vanhin vesilintujen suojelualue (Last Mountain Lake) on perustettu vuonna 1887, ja Iso-Britannian vanhimmaksi mainittu linnustoltaan rikas suo- ja rannikkoalue Wicken Fen vuonna 1899.

---

⁵⁸ Bonhomme 2007

⁵⁹ Stubbs 2001

⁶⁰ ks. Kaappola 2004. Kyseinen lähde kertoo koristehöyhenkaupan lisäksi ansiokkaasti myös Suomen lintujensuojelun synnystä ja kansainvälistymisestä.

⁶¹ Topelius 1874; Kongo 1998

Maailman ensimmäinen kansallispuisto perustettiin Mongoliaan jo vuonna 1783, ja se säilyikin ainoana lähes sata vuotta. Seuraavana oli vuorossa Yhdysvaltain Yellowstone vuonna 1872 ja Royal National Park Australiassa vuonna 1879, mutta jo vuonna 1880 ehdotti A. E. Nordenskiöld kansallispuistojen perustamista sekä Suomeen, että Ruotsiin. Euroopan ensimmäiset kansallispuistot perustettiin Ruotsiin – tosin vasta lähes kolme vuosikymmentä ensiehdotuksen jälkeen vuonna 1909. Suomessa asiaan tartuttiin vasta juuri ennen sotaa 1930-luvun lopulla.⁶²

Petojen suojelukeskustelua on käyty kohta kaksi vuosisataa

Ainakin yksi vielä edellä mainittua lehtopöllön tuottamasta hyödyistä kertovaa vuoden 1857 lehtiartikkeliakin vanhempi suomenkielinen julkinen kannanotto petoeläimen hyödyllisyydestä löytyy – kirjoitusten ikäero on tosin varsin vähäinen. Vuonna 1854 ilmestyneessä suomenkielisessä kirjassaan 'Suomen maan Pedot' porilaissyntyinen Gustaf Erik Eurén kirjoittaa määrästä: ”*Myös hyödyttää määrä syödessänsä paljo pieniä wahingollisia itikoita*”. On melko mahdotonta sanoa, milloin täsmälleen petoeläinten suojelukeskustelu on Suomessa alkanut. Yllä olevat esimerkit kuitenkin osoittavat, että ellei varhemmin, niin ainakin 1800-luvun puolivälin tietämissä on joku jossain päin Suomea aihetta pohtinut ja siitä puhunut. Esiintyessään yksittäisinä artikkeleina tai peräti viimemainitun tapaisina tokaisuina nämä ovat tietysti sinällään vähäpätöisiä, mutta sittemmin tapahtunut ja tässäkin väitöskirjassa kuvattu lajisuojelun kehitys osoittaa niiden luonteen aikansa 'heikkoina signaaleina'⁶³.

Ensimmäisessä ja toisessa osajulkaisussa kuvataan, kuinka noista ajoista petoeläinten suojelu ja siitä käyty julkinen keskustelu eteni aiemmin kuvatulla tavalla niin pöllöjen, karhun kuin kotkienkin kohdalla lainsäädäntömuutosten ja julkisen puheen eteenpäin viemänä. Juuri 1800-luvun viimeisinä vuosina metsästäjätahot lisäksi kyseenalaistivat lehtikirjoittelussaan suhteellisen vilkkaasti myyriä syövien jalohaukkojen vainon oikeutusta. Samoin jyrksijöiden saalistuksesta maataloudelle koituvan hyötyyn nojaavan perustelun voimin metsästäjät

---

⁶² Ellei toisin ole mainittu, ovat tässä ja edellisissä kahdessa kappaleessa olevat historia tiedot seuraavilta sivustoilta (luettu syyskuussa 2017): lakescientist.com | luontoon.fi | nationalparks.gov.uk | nationaltrust.org.uk | sverigesnationalparker.se | theculturetrip.com | ww2.rspb.org.uk |

⁶³ Holopainen ja Toivonen 2012

keskuudessaan alkoivat vähä vähältä arvostella 1900-luvun alkuvuosikymmeninä myös esimerkiksi paalurautojen⁶⁴ käyttöä valikoimattomana passiivisena pyyntimuotona. Toki valtasuuntaus metsästäjien keskuudessa oli paalurautojen käytön puolesta.

Kuten edellä on todettu, olen tässä tutkimuksessa kiinnittänyt erityishuomiota tietyllä tavalla 'odottamattomilla' tahoilla tapahtuviin ensimmäisiin muutoksiin eläinluokitteluisissa ja -asenteissa, koska niiden voi olettaa jo varhain kertovan yhteiskunnassa alkavasta mielipideilmaston muuttumisesta. Suojelujattelun nousussa erityishuomio kiinnittyy metsästäjiin, ja toisaalta joissain kohdin ja joidenkin lajien kohdalla olen nostanut esiin asennemuutoksen hitautta uusia tuulia edustavien sidosryhmien keskuudessa. Petoeläinten suojelukeskustelua käytiin käytännössä yhtä vilkkaasti, tai toisaalta yhtä vähän, eri tutkittujen sidosryhmien keskuudessa. Nykyisenkaltaista sidosryhmien välistä vastakkainasettelua vaikuttaa petoeläinten suojelussa olleen jonkin verran vähemmän.

Useimpien pöllölajien siirtämistä hyötyä tuottavien eläinten joukkoon oli aiemmin mainittuun tapaan ennakoitu jo autonomian ajan viimeisessä metsästyslakiuudistuksessa jättämällä nämä aiemmin haittaeläimiksi katsotut kokonaan mainitsematta kolmea lajia lukuun ottamatta. Päiväpetolintujen asema lainsäädännössä sen sijaan muuttui toden teolla vasta maamme ensimmäisen luonnonsuojelulain säätämisen yhteydessä vuonna 1923. Tuohon lainuudistukseen liittyi myös muutamien metsästyslain kohtien muutos, joista tämän tutkimuksen kannalta merkittävin oli haitallisten eläinlajien joukon ponnekas karsiminen vain neljäsosaan aiemmasta. Mukaan mahtuivat enää maasuurpedot, neljä hyljelajia sekä neljä petolintulajia. Vaikka kotkien puolesta oli puhuttu jo useamman sidosryhmän suulla, niin maakotka jäi edelleen lainsuojattomaksi – merikotkaa ei syystä tai toisesta mainittu sen enempää metsästyslaissa kuin luonnonsuojelulaissakaan. Maakotkan lisäksi haitallisiksi päiväpetolinuiksi luettiin enää ainoastaan kanahaukka ja varpushaukka. Pöllöistä puolestaan ainut samaan joukkoon jätetty oli huuhkaja. Pääosin muut päiväpetolinnot ja pöllöt saivat luonnonsuojelulaissa säädetyyn ympärivuotisen lainsuojan⁶⁵. Kotkilta poistettiin

---

⁶⁴ Pylvään päähän asennettu, laskeutuvan linnun jalat jousivoimalla vangitseva pyyntilaitte. Lintu ei kuollut, vaan useimmiten menetelmä aiheutti huomattavaa kärsimystä (ks. myös Ilvesviita 2005).

⁶⁵ Kokonaan kummassakin laissa mainitsematta jäivät merikotkan lisäksi kalasääski, tunturihaukka, muuttohaukka, ampuhaukka, viirupöllö ja lehtopöllö

tapporaha vuoden 1923 lainuudistuksessa⁶⁶, ja ympärivuotinen rauhoitus niille säädettiin vuonna 1926⁶⁷.

Luonnonsuojelulain säätämisen jälkeen 1920-luvun loppupuolella metsästäjätahot nostivat lehtikirjoittelussaan esiin myös harvinaistuneiden näädän ja saukon lisääntymisaikaisen rauhoituksen tarpeen. Lainsuojaa nämä lajit kuitenkin eivät saaneet vielä metsästyslain kokonaisuudistuksessakaan vuonna 1934. Seuraavan kerran metsästyslaki kirjoitettiin uusiksi vuonna 1962, ja tuolloin jo olivat niin näätä kuin saukkokin monen muun turkisriistalajin kera kokonaan rauhoitettu. Sodan jälkeen oli koko lainsäädäntötyöhön tullut uudenlainen ote, ja myös riistaa sekä metsästystä koskevia asetuksia ja lakeihin rinnastettavia päätöksiä alettiin vahvistaa lähes vuosittain. Monet niistä koskivat metsästysaikojen säätelyä, sekä osittaisia tai ympärivuotisia lajirauhoituksia. Kannanseurantamenetelmät kehittyivät pikkuhiljaa, ja kulloinkin voimassa oleva lainsäädäntö vastasi riistakantojen sen hetkistä tilaa aiempaa paremmin. Tähän väitöskirjaan ja sen osajulkaisuihin ei ole kerätty lainsäädäntöä tai eläinasenteita koskevaa varsinaista tutkimusaineistoa ajanjaksolta 1930-luvun alusta näihin päiviin miltään muulta osin, kuin neljänteen osajulkaisuun karhua ja sutta koskien 2000-luvulta.

Vuonna 1993 säädetyssä, ja jo Suomen EU-jäsenyyttä enteilleessä nykyisessä metsästyslaissa⁶⁸ rauhoittamattomia nisäkäslajeja olivat säätämishetkellä ja ovat edelleen metsämyyrä, vesimyyrä, kenttämyyrä, peltomyyrä, lapinmyyrä, isometsähiiri, isorotta ja kotihiiri. Linnuista puolestaan rauhoittamattomia ovat korppi (poronhoitoalueella), varis, harakka, harmaalokki, merilokki, kesykyyyhky ja räkättirastas. Tietyntilaisen lakipisteen lajisuojelu on varmaankin saavuttanut voimassa olevan metsästysasetuksen pykälässä 25a, jossa kerrotaan rauhoittamattomien lintujen rauhoitusajat⁶⁹. Toisaalta valtioneuvoston asetuksella säädetään ne vuotuiset ajanjaksot, joina kokonaan rauhoitettujen lajien pyydystämien ja tappaminen on mahdollista⁷⁰.

Maasuorpetomme ahma, ilves karhu ja susi – ja niistä eritoten kaksi jälkimmäistä – ovat tässä väitöskirjassa hiukan korostetussa asemassa. Karhu ja susi yhdessä ketun kanssa olivat jo keskiajan lopulla metsästyslainsäädäntömme historiassa ensimmäiset haitallisiksi luokitellut lajit. Ne olivat myös ensimmäiset lajit, joista

---

⁶⁶ Pohja-Mykrä ym. 2005

⁶⁷ Rauhoitus ei tosin koskenut maakotkaa poronhoitoalueella.

⁶⁸ Metsästyslaki 615/1993

⁶⁹ Metsästysasetus 666/1993

⁷⁰ ks. esim. Valtioneuvoston asetus metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista 452/2013

alettiin maksaa tapporahaa. Tämä linjaus tehtiin vuoden 1647 metsästyslaissa⁷¹. Saman lainuudistuksen yhteydessä ilves lisättiin haitallisten lajien luetteloon. Ahman kohdalla tämä puolestaan tapahtui vuonna 1734.

Suurpetojen kantojen 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun voimakkaasta hupe-
nemisestä huolimatta ne säilyivät lainsuojattomina huomattavan pitkään. Ilves
rauhoitettiin ensi kertaa kokonaan vuonna 1962, ja ahma poronhoitoalueen ete-
läpuolisessa Suomessa 1978 sekä koko maassa vuonna 1982⁷². Karhu ja susi pää-
sivät tiukan suojelun piiriin vasta vuonna 1999 Suomen EU-jäsenyyden jo
alettua. Jonkinmoista johdonmukaisuutta kai osoittaa, että ensimmäisinä haital-
lisen lajin leiman saaneet päätyivät tiukasti suojelluiksi vasta viimeisenä. Tästä
voisi päätellä, että mainitusta lehtopöllöä koskevasta kannanotosta – tai sen tie-
tämiltä – alkanut ja yli puolitoista vuosisataa kestänyt petojen suojelutyö olisi
suurpetojen suojelupäätösten myötä tullut valmiiksi. Näin ei kuitenkaan ole. Ti-
lanne on etenkin suden kohdalla sikäli varsin nurinkurinen, että pian kaksi vuo-
sikymmentä täysrauhoituspäätöksen jälkeen ovat tietyiltä tahoilta esitetyt
vaatimukset suden suojelun toteutumisesta ja kannan elinkyvyn varmistami-
sesta voimakkaampia kuin todennäköisesti koskaan ennen. Täysrauhoituksella
ei toisin sanoen ole ollut likimainkaan odotettua tulosta. Samaan aikaan toiset
tahot ovat voimakkaasti kyseenalaistaneet suden rauhoittamisen mielekkyyden
ylipäätään.

Petokeskustelu ei ole Suomesta loppunut, mutta vuoden 2007 jälkeen se on kes-
kittynyt huomattavissa määrin suurpetoihin ja vieraspetoihin, ja nyttemmin to-
siaan käytännössä pelkästään suteen. Kaikkien muiden petoeläinlajien kohdalla
vastakkainasetteluun on ajan myötä löytynyt liennytyistä ja keskusteluun edes
jonkinmoinen konsensus, mutta suden kohdalla asiat ovat toistaiseksi täysin le-
vällään. Susi on petojenkin keskuudessa toista maata, ja kaikesta hyvästä tah-
dosta huolimatta sen suojelussa pohjoismaisen tai yhtä hyvin eurooppalaisen
elävän maaseudun piirissä eivät päde samat lainalaisuudet, kuin muilla lajeilla.
Suteen ja muihin suurpetoihin keskityn pohdinnan jälkimmäisessä osassa.

Edellä olen kuvannut eläinluokitteluiden muuttuneen hyppäyksittäin. Muutok-
set eivät ole tapahtuneet silmänräpäyksessä vaan ovat ottaneet aikansa, koska
lajisuojelun kehittymiseen kytkeytyvät murrokset ovat aina vaatineet ihmisiä,
joilla on sekä päämäärä että tarmoa tehdä sen toteutumiseksi tavoitteellista
pohjatyötä. Muuhun kehitykseen nähden ne ovat kuitenkin olleen sen verran

---

⁷¹ Pohja-Mykrä ym. 2005

⁷² Liukkonen ym. 2006; Pohja-Mykrä ja Kurki 2008

nopeita, että ovat erotettavissa ilmiöiksi menneinä vuosisatoina muuten verkaan edenneen ihmisen ja eläinten keskinäissuhteista käydyin yhteiskunnallisen keskustelun lomassa.

Muutokset eläinluokitteluissa vastannevat myös laajempiin yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin muutoksiin. Nämä mahdolliset kytkökset olen kuitenkin paljolti jättänyt tämän pohdinnan ulkopuolelle lukuun ottamatta jo mainittua ekologisen tiedon sekä eläinten käyttäytymistä selittävän tiedon karttumista. Vaikka pohdinnan alun päättelyn mukaisesti eläinten luokitteluilla hyödyllisiksi ja haitallisiksi voi olla jopa evolutiivisessa aikamittakaavassa kuvattavissa oleva syvä biologinen tausta, niin nämä luokittelut sinällään eivät ole säilyneet lukittuneina vaan tiedon karttuessa on ihmisen pyrkimys ilmiöiden ymmärtämiseen ja totuuteen näyttänyt riittävän sysäämään muutoksen liikkeelle. Esimerkki voi tässä olla paikallaan: Lapinpöllön ravinnosta alle sadasosa on lintuja⁷³. Se on käytännössä kokonaan myyränsyöjä, mutta pikkulinnut silti varoittavat lapinpöllön nähdesään, koska se on pöllö. Kyse ei ole väärinymmärryksestä, vaan yhtäältä siitä, että pöllöstä kuin pöllöstä 'varmuuden vuoksi' varoittamien on varmasti ollut pikkulintujen evoluution kuluessa valintaetu, ja toisaalta kyse on puhtaasti pikkulintujen tiedon puutteesta lapinpöllön ylen yksipuolista ruokavaliota koskien. Ei ole kuitenkaan odotettavissa, että lintujen keskuudessa tietämys asiasta juuri karttuisi tulevaisuudessakaan, ja niinpä varoittelu niille 'haitallisesta' pedosta varmasti säilyy voimissaan. Ihmisellä sen sijaan on toisin; pöllöihin ajan hengen mukaan penseästi suhtautuneella 1800-luvun ihmisellä on oman lapinpöllötietämyksensä tarkennuttua auennut mahdollisuus ja myös syntynyt tarve muuttaa katsantoaan.

Olen edellä esittänyt eläinluokitteluissa esiintyvän epäjatkuvuuskohtia tai murroksia, jotka ovat kytköksissä asenteiden muuttumiseen erityisesti siten, että kansalaisten muuttuneista eläinasenteista seuraa suhteellisen nopea muutos kyseessä olevan eläinlajin hyödyllisyyttä tai haitallisuutta koskevassa katsannossa. Näiden murrosten olen esittänyt heijastavan lajisuojelujattelun kehittymistä. Murroskohtien olemassaolosta olen esittänyt todisteita lainsäädäntöaineistoon ja toisaalta tiedotusvälineistä kerättyyn aineistoon nojaten.

Muutoksia on tapahtunut -- se on selvää -- mutta onko noita väitettyjä murroskohtia todellakin olemassa? Lainsäädäntöaineistolla ei sinällään ole kummoistaakaan todistusvoimaa niiden puolesta, ei varsinkaan varhaisemmalla lainsäädännöllä, jota uudistettiin kahden tai kolmen vuosisadan välein. Lainuu-

---

⁷³ Sulkava ja Huhtala 1997

distushan jo määritelmän mukaan viittaa olosuhteissa tapahtuneeseen muutokseen; uudistukselle on tarvetta vasta yhteiskunnan olosuhteiden muuttuttua tai ollessa muuttumassa ennustettavaan suuntaan. Muutos eläinluokittelussa siis on totta, mutta sen vauhdista tai mahdollisesta yhtäkkisestä murrosmaisesta luonteesta ei lainsäädännön muuttuminen tarjoa vankkaa näyttöä. Lainsäädäntöaineiston taakkana on myös se, että lainuudistuksissakin on tyypillistä uuden lain rakentaminen mahdollisuuksien mukaan vanhan rungon päälle yksinkertaisesti siksi, että vanha ja koeteltu teksti yleensä sisältää käyttökelpoisia osia. Tällainen työskentelytapa on yleisesti ottaen omiaan estämään ainakin hienopiirteisempiin muutostarpeisiin vastaamisen.

Aikakaus- ja sanomalehdistä kerättävä artikkeliaineisto sen sijaan syntyy lähes alusta uudelleen suhteellisen taajaan ja on tällaisena 'jatkuvan muuttujan' omaisena paljon säädöksiä sopivampi osoittamaan ilmiöiden epäjatkuvuuskohtia. Toisaalta tämän aineiston puutteena väitöskirjassani on sen lyhyehkö ajallinen kattavuus. Laadukasta aineistoa olen kerännyt ja tarkastellut käytännössä vain vajaan 50 vuoden ajalta. Puolustukseksi voin sentään todeta, että olen pyrkinyt keräämään sitä niin varhaiselta ajalta, kuin sitä on eläimiin liittyvien eri sidosryhmien tuottamana ylipäättään ollut tarjolla, ja toisaalta ulottanut keruun ensimmäisen luonnonsuojelulakiimme asti ja vähän sen ylikin.

Vaikka kummallakin käyttämälläni aineistolla on puutteensa, katson että ne yhdessä toisiaan tukien todellakin kertovat eläinluokittelussa tapahtuneista murroksista, joiden yhteydessä lajisuojelu on aina ottanut jonkun sorttisia edistysaskeleita. Lajisuojelua edistäneen eläinluokittelun muuttumisen taustalla olen edellä toistuvasti maininnut olevan ihmisten eläimiä koskevan tieteellisen tiedon karttumisen. Se on vaikuttanut asenteiden muuttumisen kautta. Koska asenteet voi käsitteellistää tietoon, tunteeseen ja toimintaan⁷⁴, on esimerkiksi eläinlajin harmittomuudesta kertovan tiedon lisääntyminen pehmentänyt lajia kohtaan koettuja asenteita.

Pohdinnan ensimmäisen osan aluksi esitin kysymyksen, mistä eläinasenteiden ja -luokitteluiden muuttumisen epäjatkuvuuskohdat mahtavat kertoa. Vaikka toisinaan asennemuutokset kumpusivat myös aineettomista arvoista, on edellä olevasta varmasti käynyt hyvin selville näkemykseni, että vielä paljon voimakkaammin muutosten taustalla on eri eläinlajien toiminnallista merkitystä luonnossa, ja sen myötä ihmiselle koituvaa hyötyä koskevan uuden tieteellisen

---

⁷⁴ Erwin 2005; Rosenberg 1960

tiedon kertyminen ja tarkentuminen. Thomas Kuhn on esittänyt tieteellisen tiedon karttuvan hyppäyksittäin⁷⁵. Mikäli hän on oikeassa, voi se jo sinällään selittää eläinluokittelujen vaiheittaisen muuttumisen. Tämä käy yhteen sekä edellä että osajulkaisuissa kuvaamaani lajisuojelun kehitykseen Suomessa.

Uusi tieto tai näkemys omaksutaan kansan parissa suhteellisen helposti, jos se vaikuttaa arkijärkisessä muodossa esitettynä uskottavalta ja jopa hyödylliseltä, jos se ei liiaksi sodi olemassa olevaa käsitystä vastaan, eikä sen esittäjällä uskota olevan asiassa omia etuja ajettavana. Silloin tieto voi johtaa asenteiden muuttumiseen. Pohdinnan toisessa osassa kuvaan mitä tapahtuu, kun asiat ovatkin toisin, eikä uudesta tiedosta ole vanhan syrjäyttäjäksi. Kun ei olekaan epäjatkuvuutta, vaan silkkaa jatkuvuutta.

II. Nyky-Suomen eläinkirja kertoo sudesta

Painossa mitaten Suomessa on räkättirastaita kolmisensataa tonnia. Se on noin 34 kertaa enemmän kuin mitä meillä on tällä hetkellä susia. Muurahaiskiloja puolestaan on susiin verrattuna huikeat 26 000 kertaa enemmän. Kun katsoo ja kuuntelee Suomen eläimistöä 2000-luvulla kirjoitettua ja puhuttua, niin tällaista painoarvojen suhdetta ei kyllä uskoisi. Susikantaan on kohdistettu yhtä lailla elopainoon kuin päälukuun nähden aivan valtavasti huomiota ja voimavaroja. Viime vuosina ei ole varmaan julkaistu montaakaan Suomen eläimiä koskevaa teosta, jossa sutta ei mainittaisi – ja kuten edellä on jo valjennut, siihen ei tee poikkeusta tämäkään kirja. Susi on lähellä meitä ja mielessämme. Mistä se mahtaa kertoa?

Suurpetojen merkillinen kokoelma

Vaikka itsekin tässä työssä käytän mutkattomasti käsitettä 'suurpeto', se on sinällään ongelmallinen. Tuolla suomen kielen sanalla niputetaan yhteen neljä keskikokoista tai suurta, osin tai kokonaan liharavinnolla elävää maanisäkästä niin yleisessä puheessa, kannanhoitopolitiikan linjauksissa, tutkimuksessa kuin lainsäädännössä. Koska käsite kuitenkin jättää huomiotta esimerkiksi kotkat sekä lihaa tai kalaa syövät suurikokoiset meri- ja järvihylkeemme – halli on aika tarkkaan karhun kokoluokkaa – niin se on jo sellaisenaan epätäydellinen kuvaamaan yläkäsitteenä suuria petojamme.

Totta kai on selvää, että tämän kaltainen keinotekoinen muutaman lajin muodostama osajoukko laajemmasta suurten petojen killasta on ennen kaikkea käytännön sanelema. Yhtä kaikki, se ei tee oikeutta yksittäisille jäsenilleen; vaikka

---

⁷⁵ Kuhn 1962

lajeja on mukana ainoastaan neljä, niin yhteen on niputettu huomattavan erilaisia lajeja. Suurpetojemme kokoelmaan kuuluvat laumassa elävä ja pelkästään liharavintoa käyttävä koiraeläin, haaskoja säännönmukaisesti hyödyntävä ja erakon elämää viettävä näätäeläin, yksinelävä ja puhtaasti lihaa syövä kissaeläin, sekä myöskin yksinelävä ja talviunta nukkuva sekä puoliksi kasviravinnolla elävä karhujen heimoon kuuluva laji.

Lähihistoriassa tapahtunut ja myös nykyisin nähtävissä oleva joltinenkin samanaikaisuus näiden petoeläinlajien kannankehityksessä on todennäköisesti yksi tekijä, joka ylläpitää ja vahvistaa suurpetokäsitteen pysyvyyttä viestinnässä ja muussa kielenkäytössä. Euroopassa suuret petonisäkkäät ovat alueittain huvenneet useimmiten join kuin samanaikaisesti 1300-luvulta 1900-luvulle; ensin Brittein saarilta ja Keski-Euroopasta, ja myöhemmin pohjoisilta ja eteläisiltä alueilta⁷⁶.

Tämän väitöskirjan kolmas ja neljäs osajulkaisu kertovat juuri tuosta laskevan kannankehityksen näennäisestä samanaikaisuudesta Suomessa 1800-luvun lopulla. Pienemmän aikamittakaavan tarkastelu kuitenkin paljastaa, että näiden lajien kesken on eroja tässäkin. Kun susikannan hävittämisessä oli päästy kunnolla vauhtiin 1880-luvulle tultaessa, niin sitä työtä sitten jatkettiin määrätietoisesti ja täydellä voimalla, ja valmista tuli jo reilussa vuosikymmenessä. Samaan aikaan alkaneeseen karhukannan hupenemiseen ei puolestaan näytä liittyneen lainsuojattomuudesta huolimatta mitään tavoitteellista toimintaa, vaan tuon arvokkaan riistaeläimen melko verkkainen kannanlasku oli tulosta ennen kaikkea yliverotuksesta⁷⁷. Ilvesten ja ahmojen määrät vähenivät nekin, mutta eivät ollenkaan niin säännönmukaisesti kuin edellisten. Kummatkin vaikuttavat jopa runsastuneen isompien petojen alkaessa vähetä. Ilveskanta harveni sitten kiivaan pyynnin tuloksena noin vuosikymmenen verran suden jäljessä, mutta ahmojen määrässä näyttää pitkään olleen omanlaisiaan nousuja ja laskuja ennen 1900-luvun puolella tapahtunutta romahdusta.

Neljännessä osajulkaisussa rinnastettavat karhu ja susi edustavat tavallaan meikäläisen lajinelikon ääripäitä. Karhun ja suden ilmeinen erilaisuus ei ole ainoastaan biologista vaan yltää myös ihmisen ja pedon rinnakkaineloon

---

⁷⁶ Linnell ym. 2001; Linnell ym. 2010; Woodroffe 2000

⁷⁷ Karhusta toki maksettiin tapporahaa, mutta sen merkitys kannan vähenemisessä ei liene ole ollut kovin merkityksellinen. Karhu itsessään oli saaliina varsin arvokas, ja raha liikkui sen jahdissa muutenkin, sillä kaupunkien varakkaat herrasmetsästäjät maksoivat karhunkierroksista löytäjille hyvin. Muun muassa Palmgren (1915) kuvaa tapporahan vähäistä merkitystä karhunpyynnin muihin taloudellisiin ulottuvuuksiin nähden.

yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen. Petojen kanssa arkisen tilansa jakavat paikalliset ihmiset ovat pääasiassa sitä mieltä, että karhun kanssa eläminen on suhteellisen helppoa⁷⁸, mutta samaa ei oikeastaan koskaan sanota sudesta⁷⁹.

Kun karhu luokiteltiin menneen ajan lainsäädännössä haitallisiin eläimiin kuuluvaksi, sen voi jopa katsoa joutuneen väärään seuraan aivan muista syistä kuin lajilleen ominaisten piirteiden vuoksi. Kirkko karsasti pohjoisten luonnonuskontojen karhunpalvontaa, joten keskiajalta perua olevassa karhun haittaeläinluokittelussa on todennäköisesti mukana myös kristinuskon asemaa pönkittävää tarkoitushakuisuutta⁸⁰. Karhun asema pohjoisten kansojen perinteessä, varhaiset vaatimukset sen rauhoittamisesta sekä siihen kohdistuvien asenteiden myönteinen perusvire viittaavat siihen suuntaan, että kansalaiset ovat olleet lainlaatijoiden kanssa ainakin jonkin verran eri linjoilla karhun haitalliseksi luokittelun oikeutuksesta. Ruotsissa ja Norjassa lainsäätäjät omaksuivat karhun suhteen myönteisen ajattelun paljon Suomea aikaisemmin, kuten edellä on todettu.

Ihmisten vakaasta luottamuksesta karhun hyvätapaisuuteen ja sen perusluonteen harmittomuuteen kertoo entisaikojen vahva uskomus, että karjaa verotettava karhukaan ei tehnyt tihutöitä omasta vapaasta tahdostaan, vaan oli kateellisen naapurin tai jonkun muun pahapään noituma⁸¹. Susi puolestaan ei tarvinnut kansan mielissä minkäänmoista yliluonnollista apua tappotyöhön ryhtyäkseen. Kaikista kansantarustoissa, saduissa ja vaikkapa raamatun teksteissä esiintyvistä petoeläimistä juuri sudesta on muotoutunut perustavanlaatuisen julmuuden ja pahan ruumiillistuma⁸². Tämä on suden puolesta puhujien taholta otettu lyömäaseeksi suden runsastumista ja levittäytymistä vastustavia ihmisiä kohtaan; sutta puolustavien mukaan nykyaikaisessa moniarvoisessa susikeskustelussa ei voi olla vakavasti otettava, jos eläinasenteet ovat peräisin kuvitteelliseksi kerronnaksi osoitettavista lähteistä⁸³. Perustelu kuulostaa vakuuttavalta, mutta on keskeneräinen. Nimittäin vain hyvin harvoin on tosissaan paneuduttu pohtimaan sitä, että mistä sitten alun alkaen on peräisin näkemys sudesta ja sen

---

⁷⁸ Mykrä ym. 2006

⁷⁹ Bisi ja Kurki 2005

⁸⁰ Klemettinen 2002

⁸¹ Pentikäinen 2005; Sarmela 2005

⁸² Hesekiel (VT) 22:27; Kruuk 2002; Geist 2007;

⁸³ Vilka (2009) määrittelee sudesta [sekä käärmeistä ja rotista] elävän monia kielteisiä mielikuvia, jotka johtuvat historian eläinکیلteisyydestä. Sanan 'mielikuva' käyttö viittaa siihen, että Vilka ei ajattele taustalla olevan todellisia ilmiöitä, ominaisuuksia tai tapah-tumia.

luonteesta noissa sinällään kuvitteellisissa lähteissä. Onko aikojen alussa länsimaisen kulttuurin muotoutuessa yhteistuumiin päätetty ilman sen kummempaa todellisuuspohjaa, että sudesta on sopivaa tehdä syypää monen sorttiseen arjen hankaluuteen? Vai voisiko Punahilkkan sudella sittenkin olla esikuvansa todellisuudessa⁸⁴?

Susi on muista suurpedoistamme poikkeava myös sikäli, että sen vainoamisen ponnekkuus ei ole riippunut maksetun tapporahan suuruudesta. Ihmiset ovat olleet valmiit kuluttamaan aikaa ja suuntaamaan voimavaroja susijahtiin myös tapporahojen ollessa pieniä, kun taas karhun, ilveksen ja ahman kohdalla innokkuus niiden jäljille lähtöön vaikuttaa olleen sidoksissa myös tapporahasumman suuruuteen⁸⁵. Karhun kohdalla tosin tapporahan kannustava vaikutus vallankin talvisen pesältä pyynnin kohdalla lienee ollut kohtalaisen merkityksetön, kuten jo aiemmin totesin.

Jos karhu ja susi ovat lajinelikon ääripäät, niin selvästi pienemmät ilves ja ahma ovat jotain siitä väliltä – jos ovat edes sitä. Jo Olaus Magnus korosti merkkiteoksessaan vuonna 1555 sekä ilveksen, että ahman kantavan aivan erinomaisen laadukasta turkkia⁸⁶. Toisin kuin oli karhun ja suden kohdalla, ei ilveksen ja ahman aiheuttamista vahingoista ollut tuolloin mitään mainintaa. Ne olivat nimenomaan turkisriistaa.

Lukuun ottamatta kohtalaisia porovahinkoja aiheuttaa nykyisellään varsin runsas ilveskanta vain melko vähäisiä lammashahinkoja muttei juuri muuta. Riista valkohäntäpeuran kokoluokkaan asti on ilveksen luontaista ruokaa, mutta toisaalta sen tiedetään auttavan metsästäjiä esimerkiksi ketun⁸⁷ ja varsin todennäköisesti myös supikoiran kannansäätelyssä. Ahman osa on sikäli

---

⁸⁴ Suden esiintymistä ja levittäytymistä vastustaviin tahoihin kohdistettavassa arvostelussa viitataan toistuvasti Punahilkka-satuun ja puhutaan suteen kriittisesti suhtautuvien kärsivän jopa 'punahilkkasyndroomasta'. Sadun alkuperäiseen vuodelta 1697 peräisin olevaan ranskalaisen Charles Perrault'n kirjoittamaan versioon nähden viittaus on ontuva sikäli, että siinä suden on todettu olevan vertauskuva lapsiin ja etenkin tyttöihin tuntemattomien miesten taholta kohdistuvasta uhasta (Ashliman 2015). Metsästäjästä ei alkuperäisversiossa ole tietoaakaan ja Punahilkkakin kuolee. Vasta Grimmin veljesten muunnelmassa (Grimm ja Grimm 1857) sadun susi on oikeasti susi, ja sen kohdattua loppunsa pieni Punahilkka vetää yhteen sadun opetuksen luvatussaan olla menemättä pois polulta yksin metsään. Sadun susi on siis muuttunut vertauskuvasta oikeaksi sudeksi samoihin aikoihin, kun susien hävitystyössä alettiin keski-Euroopassa olla toden teolla niskan päällä.

⁸⁵ Pohja-Mykrä ym. 2015

⁸⁶ Olaus Magnus 1555; ks. myös Melander, *käsikirjoitus*

⁸⁷ Helldin ym. 2006; Pasanen-Mortensen ym. 2013

mielenkiintoinen, että sen haitallisuus kytkeytyy pelkästään poronhoitoon. Nykyisenkaltaisen suurporonhoidon ensi merkit nähtiin Suomen alueella jo 1600-luvulla, mutta tuossa muodossa elinkeino yleistyi Suomessa vasta 1800-luvulla⁸⁸. Ennen sitä ahma ei ole ollut varsinainen vahinkoeläin. Se luokiteltiin haitalliseksi vasta vuoden 1734 laissa. Ilman poroelinkeinoa ei ahman tekemisistä oltaisikaan juuri lainkaan kiinnostuneita. Näinhän poronhoitoalueen ulkopuolisessa Suomessa onkin; ahman olemassaoloa ei oikeastaan tarvitse huomioida karjataloudessa tai riistakantojen hoidossa, koska mitään varsinaista vastakkainasettelua ei ole. Taitaa jopa olla niin, että ahman pienempi serkku näätä aiheuttaa poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa suuremmat rahalliset vahingot asuttaessaan tyhjillään olevien loma-asuntojen yläpohjia ja levittäessään tukevaa tuoksuaan tupaan asti.

Suurpedon käsitettä ja kyseistä sanaa ei esiinny Kansalliskirjaston digitoidussa sanomalehti- tai aikakauslehtiarkistossa ollenkaan 1800-luvun puolella. Varhaisimmat osumat löytyvät vuosilta 1914 ja 1920 ja niissäkin on kyse ulkomaisista eläinlajeista⁸⁹. Lainsäädännön käyttöön 'suurpeto' on otettu huomattavan myöhään, sillä sitä lienee käytetty ensimmäisen kerran vasta Riistavahinkolaissa vuonna 2009 ja pari kertaa sen jälkeen. Hiukan irvailten voikin todeta, että kun lajisuojelussa ja lainsäädännössä päästiin eroon epämääräisestä 'pikkulintujen' ryhmästä, niin 'suurpedot' tulivat tilalle.

Eihän suurpeto-käsitteeseen liittyvä ongelma mitenkään merkittävä ole, koska käsitteessä itsessään ei ole virhettä ja se on monin paikoin käytännöllinen ja osuva. Toisaalta ei kuitenkaan voi välttää ajatusta, etteikö käsitteen varjossa olisi lajijominaisuuksia tulkittu väärin joko vahingossa tai tahallaan, ja yhden lajin taakkoja siirretty oikeudetta toisenkin kannettavaksi. Hämärän peittoon tulee varsin varmasti jäämään, josko käsite on peräti tarkoituksella laadittu 'eläinluokka', jolla hyvinkin erilaiset lajit yhteen niputtaen on pyritty perustelemaan niitä koskevat melko yhtenevät säädökset sekä toimet.

Piintynyt tieto ja eläinasennemuutoksen verkkaus

Vaikka Suomen susikanta oli vuonna 1915 huvennut vain muutamiin yksilöihin, kirjoitti Rolf Palmgren, että sudelle on mahdotonta suoda vainosta helpotusta sen aiheuttamien mittavien vahinkojen vuoksi⁹⁰. Tämä oli vahvaa puhetta ensimmäisen luonnonsuojelulain säätämisen jälkeen valtion luonnonsuojeluvallaksi päätyvältä mieheltä. Palmgrenin sanoin luonnonsuojelun tavoitteiden on

---

⁸⁸ Nieminen 2013

⁸⁹ Nimetön 1914; Goos 1920

⁹⁰ Palmgren 1915

suden kohdalla taivuttava ihmisen tavoitteiden edessä⁹¹. Muutamaa vuotta ennen Palmgrenin kannanottoa luonnehtivat eläintieteemme uranuurtajat Aukusti Juhana Mela ja Kaarlo Emil Kivirikko merkkiteoksessaan sutta eläimenä, jolle karhukin häviää raatelutöissä ja jolle ei ihmisenkään kimppuun käyminen ravinnonhankintamielessä ole kokonaan vierasta. Erityisesti Mela ja Kivirikko korostivat suden aiheuttamia suuria tuhoja tuotanto- ja kotieläimille. Gustaf Eurén määritteli petokirjassaan vuonna 1854 suden tappavimmaksi ja vaarallisimmaksi pedoksi maassamme, sekä ainoaksi joka ”*wihoittamatta on ihmiselle vaarallinen*”. Olaus Magnus kuvasi kuinka sudet tunkeutuvat ihmisasutuksen pariin ja repivät lehmiltä utareet sekä ihmislapset äitinsä rinnoilta.⁹² Edellä olen jo kertonut, kuinka lainsäädäntö noista päivistä taaksepäin keskiajalle saakka kertoi sudesta omaa kieltään.

Eivät yksistään suomalaiset olleet kahnauksissa suden kanssa, vaan ilmiö oli yleiseurooppalainen. Keski-Euroopassa sutta hävitettiin kaikin käsillä olevin keinoin ainakin jo 1400-luvulta lähtien⁹³ – todennäköisesti aiemminkin, ottaen huomioon suden asema Ruotsinkin laissa jo 1300-luvulla – ja vaino oli huipussaan pari sataa vuotta myöhemmin. Suurimmasta osasta Saksaa susi oli kadonnut 1600-luvulla. Viimeisten susien hävittäminen vei kuitenkin aikaa johtuen Manner-Euroopan laajasta maayhteydestä itään. Saksasta tapettiin viimeisen susi tiettävästi vuonna 1845. Saarilla tehtävä oli hitusen helpompi, mutta työmaata riitti niilläkin; Englannista viimeiset sudet metsästettiin tiettävästi jo aivan 1500-luvun alkuvuosina, Skotlannista vuonna 1743 ja Irlannista vuonna 1770⁹⁴.

Vuosisataisen hävitystyön tulokset eivät enää näy missään muualla kuin Britanniassa (sekä pienemmillä saarilla), sillä kaikkialla muualla Euroopassa on nykyisin

---

⁹¹ Vieläkin kärkevemmän luonnehdinnan sudesta esitti Suomen luonnosta kertovissa suurteoksissaan Reino Kalliola (1955; 1958), joka hänkin toimi myöhemmin samassa valtion luonnonsuojeluvalvojan virassa kuin Palmgren, ja joka on meillä merkittävästi vaikuttanut asenteiden muuttumiseen luonnonsuojelulle myönteiseen suuntaan. Kalliola totesi suden ryöväriksi, pelkuriksi, kaikkien surmaksi ja ihmisyydjäksi. Ja aivan Palmgrenin sekä tämän väitöskirjan neljännen osajulkaisun tulosten tapaan Kalliolakin teki huikean eron karhun ja suden välille. Vaikka luonnonsuojelun tehtävänä on eläinlajistomme säilyttäminen täydellisenä, se Kalliolan mukaan ”suden kohdalta voikin jäädä pelkäksi periaatteeksi”. Saman lauseen lopussa Kalliola määrittelee karhun ja ilveksen ”sankarihahmoiksi”, ja omistaa vielä koko kirjasarjansa viimeisen osan lopetussanat karhulle todeten, että Suomen saloilla on tilaa sekä karhulle että ihmiselle.

⁹² Olaus Magnus 1555; Eurén 1854; Mela ja Kivirikko 1909

⁹³ <http://www.wolf-sachsen.de/de/allgemeines-woelfe-und-menschen> (luettu 16.9.2017)

⁹⁴ Harting 1880

taas susia⁹⁵. Maanosan kanta on kasvussa ja vaikuttaa varsin elinkykyiseltä⁹⁶. Sudet eivät ole järin valikoivia sen enempää elinympäristön kuin ruoankaan suhteen, ja lisääntyminen luonnistaa niiltä hyvissä oloissa huomattavan tehokkaasti. Saksassa on 2000-luvulla susikannan vuotuinen kasvu ollut keskimäärin 34 %, ja laumojen ja parien yhteenlaskettu määrä on kasvanut reilussa vuosikymmenessä yhdestä kuuteenkymmeneen⁹⁷. Susia ei ole Saksassa metsästetty ollenkaan, mutta viimeisen kahden vuoden aikana on havaittu merkkejä lain ottamisesta omin käsiin kannankasvun hillitsemiseksi⁹⁸.

Voimakkaasti kasvaneen susikannan hallintaa ja karsimista ovat useissa Euroopan maissa alkaneet viimeisen vuosikymmenen aikana vaatia ne tahot – lähinnä maatalouselinkeinonharjoittajat ja metsästäjät, mutta myös susialueiden asukkaat ylipäättään – jotka kirjaimellisesti joutuvat jakamaan arkisen elintilansa susien kanssa. Entisaikaan suden Euroopasta hävittäneet tiesivät omiin kokemuksiinsa ja perimätietoon nojaten, että paikalleen asettuneen karjanhoitoon ja viljelyyn perustuvaa maataloutta harjoittavan ihmisen rinnakkainelo suden kanssa on melkoisen vaikeaa. Sama asia on nyt suden taas uudelleen levittäytyessä alkanut valjeta myös nykyisille maaseudun asukkaille.

Sosiaalisen median keskusteluja ja muuta julkista puhetta seuratessa käy selväksi, että suojelutahoja edustavat ihmiset usein leimaavat susikannan hallintatai karsimisvaatimukset sivistymättömiksi ja kannansääteilyä toteuttavat ihmiset perusteettoman susivihan riivaamiksi tai jopa älynlahjoiltaan heikoiksi. Kyse näissä hallinta- tai karsimisvaatimuksissa on kuitenkin täsmälleen samasta asiasta kuin menneinä vuosisatoina; suden kanssa arkisen tilansa jakavat tietävät ja tuntevat omiin kokemuksiinsa sekä vastaavassa asemassa olevien toisten ihmisten kokemuksiin perustuen suden elkeet ja elintavat. Suden ja maaseudulla elävän ja työskentelevän ihmisen suhde ei ole aikojen saatossa juurikaan muuttunut. Susi itsessään ei ole ominaisuuksiltaan muuttunut vähemmän ongelmalliseksi, eivätkä nykyisten maatalouselinkeinojen – tai ylipäättään nykyisen

---

⁹⁵ Chapron ym. 2014

⁹⁶ Kaczensky ym. 2013, sekä Chapron ym. 2014 esittivät Euroopassa olleen vuonna 2012 noin 12 000 sutta. Tätä lukemaa toistellaan edelleen tuoreissakin lähteissä Euroopan susikannan päälukuna. Suden lisääntymispotentiaalin tuntien arvelin tiedon jo olevan vanhentunut, ja laadin vastikään laskelman (Mykrä 2017), jonka mukaan maittäiset tuoreet kannanarviot (tehty 2014–2017) yhteen ynnäten Euroopan nykykanta näyttää olevan noin 16 000 sutta; kolmanneksen nousu noin viidessä vuodessa siis.

⁹⁷ von Massow 2017

⁹⁸ henkilökohtainen tiedonanto, von Massow 2017

maaseutuelämän – puitteet ole muuttuneet sellaisiksi, etteikö susi sopeutuvana ja oppivaisena itseään sinne joukkoon yrittäisi sovitella.

Suomessa ja Pohjoismaissa on karjanvahinkojen ja suden aiheuttaman pelon lisäksi melko omanlaisenaan susikonfliktin ulottuvuutena se, että sudet tappavat metsästyskoiria⁹⁹. Toki tätä tapahtuu muuallakin, mutta pohjoismaiselle metsästyskulttuurille on erityisen tyypillistä koiran käyttö metsästyksessä siten, että se työskentelee usein pitkiäkin aikoja itsenäisesti kaukana ohjaajastaan. Tämä on omiaan altistamaan koiran susien saalistukselle. Neljännän osajulkaisun tuloksetkin kertovat, että koirille koituvaa uhkaa pidetään meillä yleisesti ottaen yhtenä merkittävimmistä suteen liitetystä kielteisistä ominaisuuksista ja metsästäjien mielestä juuri se on kaikkein merkittävin¹⁰⁰. Ilmiönä koirien tappaminen ei ole uusi, vaan on vain puuttunut meiltä juuri sen ajan, jonka susikin oli poissa¹⁰¹.

Susikannan säätelyä ja hallintaa metsästäjällä vastustavat tahot tarjoavat susikonfliktin ratkaisun avaimiksi ennen kaikkea susitiedon lisäämistä, vahingonestotoimien tehokkaampaa käyttöönottamista sekä tutkimusta¹⁰². Suden parissa onkin vuosituhanen vaihteen jälkeen tehty tutkimusta aivan valtavasti. Monen muun aiheen ohella on tutkittu myös juuri noita peräänkuulutettuja susitiedon lisäämisen vaikutusta asenteisiin, sekä vahingonestotoimien tehoa.

Susitiedon karttuminen ei näytä asenteista kulmia hiovan. Monin tutkimuksin on päinvastoin osoitettu, että suden läheisyys omakohtaisten arjen rinnakkainelon kokemusten kautta aikaansaa kielteistä asennoitumista¹⁰³. Lisäksi on monia Euroopassa tehtyjä itsenäisiä tutkimuksia yhdistävän laajan metatutkimuksen avulla todettu, että nämä kielteiset asenteet vielä voimistuvat rinnakkainelon jatkuessa¹⁰⁴. Toisin sanoen tutkimusten mukaan susiasenteet eivät lienny vaan

---

⁹⁹ Kojola ja Kuittinen 2002

¹⁰⁰ ks. myös Bisi ja Kurki 2005

¹⁰¹ Wetterhoff (1886) kirjoittaa etelähämäläisestä ammattimetsästäjä Kustaa Kokosta (1818–1886), joka omisti uransa aikana 70–80 koiraa. Niistä joutui suden suuhun kolmissenkymmentä; kaksi kertaa enemmän, kuin mitä Kustaa itse sai saaliikseen aikuisia susia koko elämänsä aikana. Kokko-Kustaan pääriistaa oli ilves, ja niitä hän koirineen pyydysti kaikkiaan kolmisen sataa.

¹⁰² Bisi ja Kurki 2005

¹⁰³ Bjerke ym. 1998; Williams ym. 2002; Ericsson ja Heberlein 2003; Karlsson ja Sjöström 2007; Marino ym. 2016

¹⁰⁴ Dressel kollegoineen (2015) julkaisi meta-analyysin, jossa oli käyty läpi 105 karhu- ja susiasenteita käsittelevää tutkimusta 24 Euroopan valtiosta ajalta 1976–2012. Kautta koko Euroopan karhuasenteet olivat susiasenteita myönteisempiä. Tämä ei sinällään ole

päinvastoin penseytyvät tiedon karttuessa arjen jakamisesta maanosan taas uudelleen levittäytyvän suden kanssa. Sen sijaan, että susitieto hälventäisi konfliktia, se näiden tulosten mukaan voimistaa sitä.

Tutkimuksin on myös osoitettu susien sopeutumiskyky karjavahinkojen estotoimiin. Ranskassa on satsattu tällä vuosituhanella valtavasti lammasvahinkojen ennaltaehkäisyyn tärkeimmän keinovalikoiman käsittäessä paimenet, laumanvartijakoirat ja lampaiden yöaikaisen sulkemisen aitauksiin. Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana laumansa susilta suojanneiden kasvattajien määrä on kasvanut yli satakertaiseksi, mutta samaan aikaan sekä susien lukumäärä, että niiden aiheuttamat lammasvahingot ovat nousseet aivan yhtä jalkaa toistensa kanssa. Susikannan keskimääräinen vuotuinen kasvu on ollut 17 % ja vahingot ovat kasvaneet 13 % vuodessa. Vahinkoja ei ilmene niinkään uusilla susialueilla, vaan päinvastoin juuri vanhimmilla, joilla estotoimet ovat olleet pitkään käytössä. Mahdollisia syitä vahinkojen eston tehottomuuteen poissuljettaessa ainoaksi selittäjäksi jäi jäljelle suden huomattava sopeutumis- ja oppimiskyky¹⁰⁵. Selvisi että aseettomille paimenille sudet antavat piut paut, ja että sudet oppivat väistelemään tai tappamaan laumanvartijakoiria, jolloin näitä satunnaiselle ihmiskulkijallekin vaarallisia vahteja tarvitaan lammastilaa kohti koko ajan enemmän. Lisäksi sudet ovat alkaneet saalistaa yösuojaan vietäviä lampaita päivisin. Ongelma kokonaisuudessaan on kouriintuntuva, sillä Ranskassa susien kirjataan tappavan noin 10 000 lammasta vuodessa. Tämä esimerkki viittaa vahvasti siihen, ettei vahinkojen ennaltaehkäisystä ole pitkällä aikavälillä susikonfliktin lieventäjäksi.

Suurten petoeläinten kannanhoidon ja suojelun politiikan ja keinovalikoiman linjauksissa on oikeastaan kaksi koulukuntaa. Toinen puhuu ylhäältä viranomaisilta alas paikallisyhteisöille suunnattavien pakottavien ohjaukeinojen tarpeesta, ja toinen viranomaisten ja paikallisyhteisöjen yhteistyöhön pohjaavista lähestymistavoista. Kummankin lähestymistavan puolesta on julkaistu aivan vastikään suurehkojen asiantuntijaryhmien toimesta omat tutkimuksensa¹⁰⁶. Tässä väitöskirjassa kuvattu oma tutkimustyöni sekä sen tueksi lainaamani muiden tutkimukset puhuvat vahvasti yhteistyöhön pohjaavan lähestymistavan paremmuudesta Suomen oloissa. Ongelmaton sekään ei ole, mutta näytöt sen

---

yllätys. Tutkimuksen keskeisin tulos oli se, että Karhua kohtaan asenteet pehmenivät ajan myötä, mutta susiasenteet muuttuivat sitä kielteisemmiksi, mitä kauemman elo jatkui suden kanssa rinnan. [Meta-analyysi on tilastollinen menetelmä, jolla kyetään järjestelmällisesti yhdistämään aiempia saman aihepiirin yksittäisiä tutkimuksia. Tarkoituksena on saada tutkittavasta kysymyksestä vahvempaa näyttöä kuin yksittäisillä töillä.]

¹⁰⁵ Meuret 2017

¹⁰⁶ Redpath ym 2017; Treves ym. 2017

paremmasta vastaanotosta arkensa petojen kanssa jakavien taholta ovat jo nykyisellään vankemmat¹⁰⁷.

Kaivattua tutkimusta on siis tehty lujasti, mutta ainakaan näissä esimerkeissä eivät tulokset ole suden tiukkaa suojelua ajavien tahojen kannalta kaivatunlaisia. Tässä yhteydessä on hyvä huomioida, että puhuessaan suden (tai muiden suurten petoeläinten) suojelun merkeissä tehtävän tutkimuksen tarpeesta suojelutahot tarkoittavat ennen kaikkea kannanhoidon ja suojelun ekologisen kestävyuden toteutumisen vaatimuksia valottavaa luonnontieteellistä tutkimusta. Susikonfliktia tai muitakaan suojelukonflikteja koskevan yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen johtopäätökset ovat paljon harvemmin näiden tahojen mieleen. Steve Redpathin kahdeksantoista kollegansa kanssa tekemä ja edellä viitattu yhteistyömallin paremmuutta korostava tutkimus toteaaakin päätösaunoissaan, että näyttö ekologisen tutkimuksen tulosten riittämättömyydestä suurten petoeläinten suojelussa ja kannanhoidossa vankistuu koko ajan¹⁰⁸.

Pohdinnan ensimmäisessä osassa kuvasin uuden tieteellisen tiedon ratkaisevaa roolia lajisuojelun synnyssä ja kehittämisessä. Mainitsin kokemuksen uuden tiedon uskottavuudesta ja hyödyllisyydestä auttavan sen omaksumisessa. Uusi tieto ei myöskään saa liikaa peittoa omia näkemyksiä. Jos tässä väitöskirjassa onkin kuvattuna mielenkiintoisia murroksia eläinasenteissa ja niiden myötä eläinluokitteluisissa, niin yhtä lailla tutkimukseni oikeastaan kaikkine osajulkaisuihin suorastaan alleviivaa sitä havaintoa, että juuri suteen asennoituminen on ainakin viimeiset seitsemän ja puoli vuosisataa pysynyt aivan erityisen muuttumattomana. Tämän susiasenteiden luutuneisuuden julkituominen – sen enempiä hyvänä kuin pahankaan asiana – ei ole minulle minkään sortin kutsumus, vaan esitän tätä pohdintaa työn kuluessa tekemieni havaintojen pohjalta. Siihen liittyen yhtenä tällaisena havaintonani totean olevan hyvin outoa yrittää kiistää, että vuosisatojen ajaksi piintyneet susiasenteet eivät perustuisikaan todellisiin kokemuksiin ja paikkansa pitäväksi koettuun tietoon, tai että ne vähintäänkin olisivat ylitulkintoja¹⁰⁹.

On mielenkiintoista, että karhusta voi esittää aivan vastaavan, mutta vireeltään täysin toisenlaisen asenteiden iskostuman. Pohjoisen kansoilla ympäri napa-alu-

---

¹⁰⁷ Pohja-Mykrä 2014; 2016; 2017; Pohja-Mykrä ja Kurki 2014a; Pohja-Mykrä ja Kurki 2014b

¹⁰⁸ Redpath ym 2017

¹⁰⁹ ks. alaviite nro 83

een on ollut karhuun aivan erityinen henkinen suhde kymmeniä tuhansia vuosia¹¹⁰. Lainsäätäjät asetti pohjoismaissa karhun henkipatoksi aivan samoiksi vuosisadoiksi kuin suden, mutta sekään tiukka linja ei ole pystynyt sammuttamaan ihmisten mielistä suurta kunnioitusta ja hyvää tahtoa karhua kohtaan. Karhu tiedetään pohjimmiltaan perusleppoiseksi ja sille piisaa ymmärrystä, vaikka se on tietyissä tilanteissa ihmiselle hengenvaarallinen. Yleisesti tiedetään, että karhun kanssa hakaukseen joutuminen on lähes aina itseaiheutettua – joko tahallaan tai huolimattomuudesta. Sudesta sen sijaan ihmiset muistavat sen olevan ”*wihoitamatta vaarallinen*”¹¹¹.

Piintyneitä käsityksiä voi taitava sanankäyttäjät kuulijaltaan muuttaa, mutta piintynyttä tietoa – josta kansan susi- ja karhutietämys ovat hyviä esimerkkejä – on ja tulee vastakin olemaan hyvin vaikeaa korvata uudella. Jos Suomen maaseutu säilyy nykymalliin asuttuna ja elävänä, niin vallankaan susiasenteiden muutosta ei ole näköpiirissä. Leena Vilka tosin toteaa suden jo nyt kokoneen historiassa huomattavan muodonmuutoksen, jossa ”*sen tie on kulkenut vihatusta ja vainotusta pedosta suojelluksi ja arvostetuksi metsän eläimeksi*”¹¹². Tähän on sikäli vaikea yhtyä, että lausahduksessa tarkoitettua suojelua ja arvostusta susi on saanut osakseen vasta 1970-luvulta alkaen. Toisin sanoen vain noin kahdeskymmenesosan siitä ajasta, jona sutta koskevia säädöksiä on Suomen alueella ollut voimassa. Muutoksen ei siis taida voida luonnehtia tapahtuneen historiassa, vaan pikemminkin aivan vastikään. Se ei myöskään ole suden itsensä muodonmuutos, vaan muutos on tapahtunut siinä, että kaupungistumisen myötä on susiasian ympärille syntynyt tiettyjä kokonaan uusia sidosryhmiä. Uusina ilmaantuvista sidosryhmistä on pohdintaa neljännessä osajulkaisussa. Näiden uusien sidosryhmien käsityksissä susi on ennen muuta ”*suojeltu ja arvostettu metsän eläin*”, ja juuri nämä uudet sidosryhmät ovat alkaneet puhua vuodelta voimakkaammin suden puolesta¹¹³. Susiasenteissaan vakaiden piintyneen tiedon haltijoiden leireissä uskotaan näillä äkisti ilmaantuneilla ryhmillä olevan

---

¹¹⁰ ks. esim. Pentikäinen 2005; Mykrä ym. 2006; Tolley 2006

¹¹¹ Linnell ym. 2002

¹¹² Vilka 2009

¹¹³ Sudesta on paitsi ”*metsän eläimeksi*” myös kaupunkielämän symboliksi. Breitenmoser (1998) kuvaa nyky-yhteiskunnan kaupunkilaisemmistöä, jonka luonto- ja petosuhde on etäinen ja romantisoitu. Sille enemmistölle suuret petoeläimet ovat rakennettujenkin ympäristöjen tuntumassa toteutettavan alkuperäisluonnon ennallistamisen ’emotionaalisia avainlajeja’. Viitaten tähän kaupunkilaisemmistön tunnesiteeseen sutta kohtaan Skogen ja Kränge (1993) kuvaavat ristiriitaista ilmiötä, jossa sudesta onkin yhtäkkiä kehitty-mässä, ei erämaan vaan kaupunkilaisuuden ikoni.

asiassa omia etuja ajettavanaan, joten monista keskustelunavauksista ja pyöreän pöydän puheista huolimatta tulokset edes ohuen yhteisymmärryksen löytymiseksi ovat jääneet laihoiksi.

Uusi aika, uudet sidosryhmät... ja uudet kujeet

Metsästäjä-keräilijöiden yhteisöissä kaikki jäsenet kuuluivat eläinten ja muiden luonnonvarojen hallinnan ja käytön osalta yhteen ja samaan sidosryhmään. Yhteisötasolla luonnonvaroja koskeva päätöksenteko oli yksinkertaista, koska muita sidosryhmiä tarpeineen ja odotuksineen ei ollut olemassa. Yhteisöjen välillä takuulla oli luonnonvarojen hallintaan ja käyttöön liittyviä kähinöitä, mutta nekään eivät olleet sidosryhmäristiriitoja, koska kumpikin kiistan osapuoli kuului samaan sidosryhmään. Toisin sanoen luonnonvarojen hallinnan ja käytön tarpeet ja tavoitteet olivat kummallakin osapuolella keskenään samanlaiset, ja yhteisöt tappelivat pikemminkin omistussuhteista, eivät hallinnan ja käytön keinoista tai päämääristä. Ihmissuvun synnyn ja kehittymisen puitteissa nämä yhteisöt yhdessä muodostivat eläinten ja muiden luonnonvarojen osalta varsin pitkään muuttumattomana pysyneen *alkusidosryhmän*¹¹⁴

Alkusidosryhmä ei kyennyt itsensä kanssa kinaamaan, joten varsinaisten sidosryhmäristiriitojen osalta elettiin seesteistä aikaa. Asetelma kuitenkin monimutkaistui pikkuhiljaa. Ensin metsästäjä-keräilijöiden rinnalle yhteisöjen sisään alkoi ilmaantua muita ammattikuntia, jotka eivät itse enää ehtineet tai halunneet metsästä ja keräillä, vaan mieluummin vaihtoivat tai ostivat näitä palveluita yhteisönsä muilta jäseniltä¹¹⁵. Yhteisöt myös asettuivat aloilleen, ja maisemien lakatessa vaihtumasta alkoi jalkojen alla olevalle maalle muodostua arvo, minkä johdosta ennen pitkää ilmaantui omistava, hallitseva ja lakeja säätävä luokka. Koska merkittävä osa ruoasta, raaka-aineista ja tarvekaluista tuli edelleen viljelyn maan ulkopuolelta, alkoi luonnonvarojen hallintaa ja käyttöä koskevia tarpeita ja odotuksia (so. sidosryhmiä) olla useammanlaisia.

Noista päivistä sidosryhmien valikoima on edelleen runsastunut. Ensimmäinen, toinen ja neljäs osajulkaisu sekä pohdinnan ensimmäinen osa jo antoivat viitteitä

---

¹¹⁴ Driscoll ja Starik (2004) määrittelivät käsitteen *'primordial stakeholder'* – toki eivät suoraan tekstissä kuvattuun tarkoitukseen. Kuten melkein kaikki sidosryhmäteoriat, heidänkin *'alkusidosryhmänsä'* liittyi talouselämään ja tarkoitti organisaatiota ympäröivää luontoa siinä asuvat ihmiset mukaan lukien. Tämä ajattelu yhdistettynä luonnonvarojen hallinnan ja käytön yhteydessä sidosryhmistä puhuttuun vie ajatukset luontevasti tekstissä kuvattuun tilanteeseen, jossa ensimmäinen alkusidosryhmä oli olemassa, ja *"sidosryhmien evoluutio"* oli lähtökuopissaan. (ks. myös neljäs osajulkaisu)

¹¹⁵ Westfahl 2015

siitä, että tuoreimpina mukaan ovat luonnonvaroja koskevine tarpeineen ja odotuksineen tulleet luonnonympäristöjen ja lajien suojelua tärkeimpänä ponttimeenaan pitävät tahot 1800-luvun lopulta alkaen, sekä heidän kanssaan oikeastaan yhtä jalkaa ne tahot, joille keskeisintä ei ole vain elinympäristöjen ja lajien, vaan yksittäisten eläinyksilöiden hyvinvoinnin ja oikeuksien vaaliminen.

Viime vuosikymmeninä on kaikista näistä eri luonnonvaraisiin eläimiin liittyvistä toimijatahoista alettu myös aivan tosiasiallisestikin käyttää nimitystä 'sidosryhmä'¹¹⁶. Vaikka sidosryhmiä on ollut olemassa aina, on sidosryhmän kuvaus ja määrittely alkujaan elinkeinoelämästä. Kuten Johdannossa jo totesin, sen on pienen kädenväännön jälkeen hyväksytty sopivan varsin monelle muullekin eläinalueelle luonnonvara-ala mukaan lukien.

Toinen osajulkaisu osoittaa kirjallisuudesta olevan nähtävissä, että suojelutahot eivät ilmaantuneet areenalle valmiin aatemaailman kanssa, vaan ikään kuin irtautuivat olemassa olevista omaksi ryhmäkseen vähittäin. Irtautuvaan ryhmään kuuluivat vielä luonnon- ja eläinsuojelijat yhdessä. Vähittäisestä irtautumisesta ovat osoituksena vaikkapa lehdistössä julkaistut kannanotot, joissa suojelutahojen edustajat julistivat sotaa muilta pikkulinnuilta pesäpaikkoja valtaavia varpusia vastaan¹¹⁷, tai nimekkäiden luonnonsuojeluaajattelun suunnannäyttäjien selvät sävelet suden ja ahman, sekä kana- ja varpushaukan vainon tarpeellisuudesta¹¹⁸. Alkuaikojen luonnonsuojelijat siis jakoivat osan aatemaailmastaan metsästäjien kanssa ja toisaalta taas heillä oli asennoitumisessaan selviä yhtäläisyyksiä myös eläinyksilön tasolla toimivaan eläinsuojeluaatteeseen. Kirjailija Zachris Topeliuksen työn tuloksena syntyneestä pikkulintujen suojeluaatteesta merkittävän alkusysäyksen saaneiden 'varsinaisten luonnonsuojelutahojen' lehtikirjoittelu eläimiä koskien ajalla 1899–1928 painotui voimakkaasti lintuihin, ja niistä edelleen erityisesti pikkulintuihin. Niiden suojelussakin oli vielä selvä eläinsuojelullinen ulottuvuus¹¹⁹. Tämä pikkulinnut/muut linnut/muut eläimet -suhde hiukan tasoittui ajan myötä. Muutenkin suojelijoiden sidosryhmän järjestäytyminen erilleen luonnon- ja eläinsuojeluun 1900-luvun alussa saattaa näkyä epäsuorasti toisen osajulkaisun tuloksissa. Keräsimme aineiston nimittäin eläinsuojelijoiden aikakausjulkaisuista, koska varsinaisilla luonnonsuojelijoilla ei vielä noihin aikoihin ollut omia julkaisukanaviaan. Tutkimusjakson loppua kohti luonnonsuojelun pyrkimykset etenivät menestyksellä,

---

¹¹⁶ Decker ym. 1996; Messmer 2009

¹¹⁷ Nimetön 1912; Forsten 1918

¹¹⁸ Palmgren 1915; Katso myös Reino Kalliolan kannanotto alaviitteessä nro 91.

¹¹⁹ Topelius (1874) kirjoitti, että Kewät-yhtiön (pikkulintujen suojeluyhdistys) pojat ja tytöt ”saavat käydä sotaa petolintuja ja muita turwattomien lintujen wihollisia vastaan.”

koskapa Luonnonsuojelulaki säädettiin 1923. Siitä huolimatta luonnonvaraisten eläinten suojelua koskeva kirjoittelu väheni tarkastelluissa lehdissä merkittävästi jo 1910-luvulta alkaen. Tässä voisi nähdä varhaisia merkkejä Anthony Downs'in 1970-luvulla kuvaamasta ympäristöongelmiin kohdistuvan yleisen mielenkiinnon jaksottaisesta vaihtelusta¹²⁰, mutta mahdollisesti kyse on kuitenkin siitä, että 1910-luvulla ensinnä maailman ja kohta myös Suomen poliittiset mullistukset laimensivat intoa luonnon- ja lajiensuojeluaatteen parissa toimimiseen noin ylipäättään, ja toiseksi, Suomen itsenäistyttyä ja luonnonsuojelulain voimaansattumisen ollessa nähtävissä, luonnonsuojeluväki alkoi koota rivejään eläinsuojeluliikkeestä erkaantuen.

Johdannossa olen jo lyhyesti kuvannut sidosryhmä-käsitteen sisältöä ja sidosryhmien painoarvojen määräytymistä. Neljännessä osajulkaisussa sidosryhmien painoarvon määräytymisen teoriatausta on kuvattu vielä tarkemmin¹²¹, joten en paneudu siihen tässä. Tämän teorian kohdalla on kyse siitä, että sen avulla voi määrittää sidosryhmien keskinäistä painoarvoa, ja tästä määrittämisestä on apua eri sidosryhmien erilaisten tarpeiden ja odotusten huomioimiseen sekä sidosryhmäristiriitojen ratkomiseen tähtäävässä päätöksenteossa. Sama ajatus vietyä Suomessa luonnonvaraisten eläinten kannanhoidon ja suojelun yhteyteen tarkoittaa, että niihin teemoihin kytkeytyneet eri sidosryhmät tarpeineen ja odotuksineen voidaan pyrkiä asettamaan painoarvonsa perusteella järjestykseen, ja sen mukaan suunnitella toimet niin Euroopan Unionin kuin oman kansallisen lainsäädäntömmekin velvoittamien ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden toteutumisen varmistamiseksi.

Metsästäjä-keräilijäyhteisön kaltaista alkusidosryhmää ei suomalaista luonnonvarojen hallintaa ja käyttöä silmällä pitäen tietenkään enää ole olemassa. Näin ollen luonnonvarakysymyksissä alkusidosryhmiä kunakin hetkenä ovat ne, joilla on (Johdannossa kuvattua teoriataustaa mukaillen) ensinnäkin sekä aitoa valtaa, kelvollinen oikeutus että kiireellinen tarve tarttua toimeen ohjatakseen kyseisen luonnonvaran hallintaa ja/tai käyttöä haluamaansa suuntaan, ja toiseksi arkinen läheisyys kyseessä olevaan luonnonvaraan.

---

¹²⁰ Downs 1972

¹²¹ Mitchell ym. 1997 esittivät teorian sidosryhmien tärkeydestä (*Stakeholder Salience Theory*). Tässä väitöskirjassa tärkeyden sijalla käytän sanaa 'painoarvo' koska se sopii paremmin kuvaamaan sidosryhmän roolia ja merkitystä luonnonvarapäätöksenteossa; Driscoll ja Starik 2004 tarkensivat teoriaa tuomalla siihen 'läheisyys'-ominaispiirteen ja määrittelemällä 'alkusidosryhmän'. (ks. myös Johdanto)

Elämänpiiriltään lähimpänä alkukantaisten yhteisöjen jäseniä nyky-yhteiskunnassa ovat omassa asuinympäristössään luontaiselinkeinoilla¹²² elantonsa osin tai kokonaan hankkivat tahot, sekä omassa asuinympäristössään maatalouselinkeinoa harjoittavat. Mutta täyttävätkö he alkusidosryhmän tunnusmerkit, ja voiko heillä sen myötä olla huomattavan suuri tai peräti ohittamaton painoarvo joidenkin luonnonvarakysymysten suhteen? Tätä voi pyrkiä selvittämään jollain aidosti käsillä olevaan tilanteeseen perustuvalla esimerkillä. Metsästäjiä, luonnonsuojelutahoja ja susia yhdessä ja erikseen on veivattu tässä väitöskirjassa ja sen osajulkaisuissa jo toistuvasti, joten jätän ne nyt hetkeksi rauhaan. Sen sijaan tarkastelen asetelmaa, jossa merimetsökannan kasvuun puuttumisen näkemykset ovat poikenneen paikallisten sidosryhmän ja ympäristöviranomaisten sidosryhmän välillä.

Merimetsä on Suomessa ympäri vuoden rauhoitettu luonnonsuojelulain 38 §:n nojalla. Kansallinen säädös perustuu EU:n Lintudirektiiviin. Merimetsön pesivien pariin määrä kasvoi meillä vuosina 2004–2015 keskimäärin 20 % vuodessa (2 931 → 24 002). Runsaana esiintyessään laji aiheuttaa todistettavasti merkittävää paikallista vahinkoa ja haittaa kalastolle, ammatti- ja virkistyskalastukselle, veden laadulle ja meriluonnon virkistysarvoille. Rauhoitussäädöksen vuoksi merimetsökannan (=luonnonvara) kasvun rajoittaminen (=hallinta) ja kestävä metsästäys (=käyttö) ei ole mahdollista. Tiukkojen rauhoitussäädösten vuoksi merimetsökannan hallinnan ja käytön sosiaalinen kestävyys ei ole toteutunut, jonka seurauksena paikallisia vahinkoja ja haittoja kokeneiden ihmisten sietokyky on ylittynyt. Tämä on johtanut useamman kerran merimetsöjen pesimäyhdyskuntia vastaan kohdistettuihin laittomiin tekoihin.¹²³ Teoista kiinnijäämisen riski vaikuttaa olevan suhteellisen pieni, ja sanktioiden ennaltaehkäisevä teho sosiaalisin ja poliittisin vaikuttimin tehdyssä rikoksessa saattaa olla huono¹²⁴.

Asetelmassa paikallisten sidosryhmällä on aito mahdollisuus (*valta*) ryhtyä kiistämään viranomaispäätöksiä vastustamalla suojelutoimia laillisin tai laittomin teoin. Paikallisilla on myös sosiaalisen kestävyuden toteutumatta jäämisen suoma hyväksyttävä syy (*oikeutus*) vastustustoimille. Merimetsöjen aiheuttamat haitat ilmenevät nopeasti, vaikuttavat paikallisten ihmisten ympäristön käyttöön voimakkaasti ja lintujen poistuttua alkavat hälvetä nopeasti. Niin ollen paikallisen sidosryhmän osalta toteutuu tekoihin ryhtymisen aikasidonaisuus ja

---

¹²² Luontaiselinkeinoilla tarkoitetaan tässä porotaloutta, kalastusta, metsästäystä, marjastusta ja sienestystä, mukaan lukien nykyään myös kalastus-, metsästäys- ja luontomatkailupalveluiden tarjoamisen.

¹²³ Pohja-Mykrä ym. 2017, *käsikirjoitus*

¹²⁴ Pohja-Mykrä 2014

seurausvaikutusten vakavuus teoista pidättäytyttäessä (*kiireellisyys*). Lisäksi paikallisten sidosryhmä tietenkin jakaa arkisen elintilansa merimetsojen kanssa (*läheisyys*)¹²⁵. Merimetsojen suojeluristiriidoissa paikalliset kalastajat tai paikalliset luonnon virkistyskäyttäjät ovat ilmiselvästi painoarvoltaan merkittäviä alku-sidosryhmiä.

Ympäristöviranomaisen sidosryhmällä puolestaan on merimetsoasetelmassa asemansa suoma aito mahdollisuus (*valta*) toteuttaa merimetsojen suojelutoimenpiteitä, sekä tietenkin voimassaolevien suojelusäädösten myötä tuleva hyväksyttävä syy (*oikeutus*) suojelutoimiin. Merimetsojen pesimäkannan ollessa elinkykyinen ja voimakkaasti kasvava, ei ympäristöviranomaisella kuitenkaan ole perusteltua aikasidonnaisuutta eivätkä seurausvaikutukset suojelusta pidättäytyessä oletettavasti olisi vakavia tai ennakoimattomia. Ympäristöviranomaiset eivät myöskään jaa arkista elintilaansa merimetsojen kanssa. Näin ollen sidosryhmän painoarvon määräytymisen neljästä ominaispiirteestä kaksi (*kiireellisyys, läheisyys*) jää heidän kohdallaan toteutumatta.

Jos ympäristöviranomaiset pienemmästä painoarvostaan huolimatta toimeenpanevat valtansa ja oikeutuksensa turvin merimetsan ympärivuotista suojelua ilman paikallisille suunnattuja kannan hallintaa ja käyttöä koskevia myönnytyksiä, niin onko ollenkaan ihme, että alakynteen jäänyt mutta painoarvoisempi paikallisten sidosryhmä alkaa kaikkien neljän toteutuvan ominaispiirteen turvin ja myötävaikutuksella toimeenpanna omaa vaihtoehtoista kannanhallintakäytäntöään.¹²⁶

Myös tämän pohdinnan toisen osan aluksi esitin kysymyksen. Kysyin, mistä se mahtaa kertoa, että susi on niin vahvasti puheissamme ja mielessämme. Edellä oleva esimerkki siihen jo taisikin antaa vastauksen – sutta itseään edes mainitsematta.

Yksikään kansalainen ei enää tätä nykyä kykene kuulumaan elämässään vain jonkin yhteen tiettyyn sidosryhmään, sillä jokaisella meistä on väistämättä useampia rooleja yhteiskunnassa. On kuitenkin hyvin tyypillistä, että tietyn aihepiirin tai elämänalan osalta valtaosa kuuluu vain yhteen tai pariin sidosryh-

---

¹²⁵ On merkillepantavaa, että alkusidosryhmän määräytymisen neljäs ominaispiirre tukee täysin EU:n läheisyysperiaatteen logiikkaa ja sisältöä. Läheisyysperiaatteen mukaan julkisen vallankäytön tulisi tapahtua mahdollisimman lähellä paikallisia ihmisiä ja päätökset käsitellä virkakoneiston alhaisimmalla mahdollisella tasolla.

¹²⁶ Grimble (1998) on esittänyt perustavimman laatuksen jaon sidosryhmien välillä olevan se, jossa tietyt sidosryhmät aikaansaavat ne vaikutukset, joiden kohteena toiset sidosryhmät ovat. Se jako toteutuu myös tässä esitettyssä asetelmassa.

mään. Puhuttaessa vaikkapa suurpetokantojen hallinnasta ja käytöstä, sen parissa toimivat ovat useimmiten joko metsästäjiä/koiranomistajia tai virkamiehiä tai tutkijoita tai suojelutahojen edustajia tai ... Jotkut voivat kuitenkin istua yhden ja saman aiheen puitteissa hyvinkin monella pallilla. Annan esimerkin. Se tulee *läheltä* ja voin sen kertoa, koska minulla on siihen juuri nyt *valtaa*, sekä omassa väitöskirjassani myös *oikeutus*, ja hiukan jo alkaa itse asiassa olla *kiirekin*. Viidenkymmenen vuoden aikana olen metsästännyt liki neljä vuosikymmentä, opiskellut luonnontieteellisen korkeakoulutuksen yhteydessä suojelubiologiaa ja riistabiologiaa, kasvattanut lampaista susialueella, osallistunut keskeisesti suurpetokantojen kansallisten hoitosuunnitelmien laadintaan, tehnyt suurpetoja koskevaa ekologista tutkimusta sekä etenkin ihmisten suurpetoasenteisiin liittyvää tutkimusta, toiminut riistaeläinlajeja koskevien suojeluhankkeiden vetäjänä, omistanut itsenäisesti etäällä ohjaajasta työskenteleviä metsästyskoiria, ollut useamman viime vuoden ajan asiantuntijajäsenenä EU:n ja Pohjoismaiden metsästäjäjärjestöjen suurpetotyöryhmissä, toiminut asuinseudullani Suomen riistakeskuksen suurpetoyhdyshenkilönä, sekä tullut aivan vastikään valituksi Satakunnan suurpetoyhteistyöryhmään. Yhden aihepiirin katsominen useammalta kantilta ja useammassa asiantuntijaroolissa on omiaan tuomaan laajempaa näkemystä. Ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden välisten voimasuhteiden selvittely ja ymmärtäminen vaativat tuota näkemystä, ja kestävyuden osa-alueiden edes joltinenkin yhtäaikainen toteutuminen edellyttää puolestaan kompromisseja. Kompromissien teko taas vaatii neuvonpitoa ja keskustelua. Olisi mielenkiintoista nähdä mihin tämänkin nyt puheena olevan aihepiirin ja siihen liittyvien ongelmien rauhallinen ja ajan kanssa tehty puntarointi johtaisi, jos keskusteluun mukaan pääsyt edellytyksenä olisi se, että kukin kutsuttu edustaisi edes kolmea mutta mieluummin useampaakin sidosryhmää. Kiistoille alttiissa aiheissa sortuvat yhdeltä ainoalta katsantokannalta asiaa tarkastelevat melko usein fanaattisuuteen, ja se ei koskaan vie asioita kestäväällä tavalla eteenpäin.

LOPUKSI

Edellä olen osajulkaisuihin ja tässä väitöskirjassa pohtimaani nojaten todennut eläinasenteiden ja eläinluokitteluiden olevan hyvinkin vanhaa perua. Olen kuvannut niiden muuttumisen tai muuttumattomuuden olevan sidoksissa arkikokemusten sekä kokemusperäisen tutkimustiedon karttumiseen kansalaisille ja sitä kautta heidän edustamilleen sidosryhmille. Kokemusperäinen tieto ihmisen kannalta suotuisista eläimen lajiominaisuuksista on edesauttanut lajin suojelua, ja vastaavasti tieto lajin ihmiselle aiheuttamista vakavista tai hankalasti hallittavista haitoista jähmettää kielteiset asenteet hyvin pysyviksi. Ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa olevien eläinlajien kanssa elintilansa ja arkensa jakavat tahot määrittyvät sidosryhmien painoarvoa koskevan teorian mukaan näiden lajien hallinnan ja käytön osalta tärkeiksi 'alkusidosryhmiksi'. Alkusidosryhmille karttuu rinnakkainelosta arkitietoa, jota voi kerätä ja analysoida yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keinoin. Lajisuojelun puolesta puhuvien sidosryhmien kannanotot sen sijaan perustuvat voittopuolisesti ekologiseen ja muuhun luonnontieteelliseen tutkimukseen. Tästä syntyy sidosryhmien välisiä kiistoja siitä, kenen tieto on oikeaa tietoa. Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kautta kyetään löytämään raamit ihmisten ja eläinten rinnakkainelon sosiaalisen kestävyyden toteutumiseksi, ja luonnontieteellisen tutkimuksen tulokset puolestaan pystyvät määrittelemään, mitä ekologisen kestävyyden toteutuminen edellyttää. Olen edellä kuvannut sosiaalisen kestävyyden toteutumisen ratkaisevan merkityksen haitallisten lajien suojelun onnistumisessa, koska ilman sitä ylhäältä virkakoneistosta alas paikallistasolle pakotetut säädös- tai sopimusperustaiset suojelulinjaukset menettävät toimintakykynsä ja merkityksensä. Pitkäkestoinen rinnakkainelo haitallisten lajien kanssa onnistuu elävänä ja asuttuna säilytettävällä maaseudulla ainoastaan sosiaalisen kestävyyden toteutuessa ja säilyessä, ja se vaatii riittävää päätäntävällän siirtoa alkusidosryhmille sekä kannustimia rinnakkaineloon. Sellaisia voivat olla esimerkiksi paikallisille tahoille suoritettavat sietokorvaukset tai haitallisen lajin suunnitelmallinen kannansääätely. Jos kannustimiin ei ole käytettävissä riittäviä resursseja, tulee viranomaisten varautua joko jättämään tilanne kokonaan paikallisten tahojen ratkaistavaksi tai päättämään, että kyseinen laji säilytetään ja sitä suojellaan jossain muulla kuin kyseessä olevalla alueella. Tämän kaiken voi kiteyttää puoleen tusinaan toisiinsa kytköksissä olevia johtopäätöksiä:

Johtopäätökset

- Eläinlajien hyödyllisiksi ja haitallisiksi luokittelu on perua lajien välisestä ekologisista vuorovaikutuksista, kuten peto-saalis -suhteista ja lajien välisestä kilpailusta.
  - Kokemusperäisen tiedon kertyminen ja tutkimustiedon sisäistäminen vaikuttavat asenteiden kautta eläinluokitteluihin lajien asemaa hyöty/haitta -luokittelussa joko muuttaen tai vahvistaen.
  - Oman arkensa haitallisen eläinlajin kanssa tosiasiallisesti jakava paikallinen sidosryhmä on karttuvan kokemusperäisen tiedon myötä kannanhoidon kannalta merkittävämpi kuin muut.
  - Haitallisen lajin kohdalla virallisen kannanhoidon sosiaalisen kestävyuden jäätyä toteutumatta paikalliset sidosryhmät voivat halutesaan alkaa toimeenpanna vaihtoehtoista kannanhoidoa.
  - Ekologisen kestävyuden ja ekologisen tutkimustiedon tulee haittallisten lajien kohdalla olla alisteinen sosiaaliselle kestävyydelle ja yhteiskuntatieteelliselle tutkimustiedolle.
    - Sosiaalista kestävyyttä ei voi rakentaa pakolla, vaan paikallistaso tulee aidosti osallistaa haitallisia lajeja koskevaan päätöksentekoon ja edesauttaa rinnakkaineloa kannustimilla.

Jotakuinkin tuota taitaa pelkistetyimmillään tarkoittaa tämän väitöskirjani otsikossa peräänkuulutettu historian määräävä asema haittoja aiheuttavien eläinten kannanhoidossa nyt ja tulevaisuudessa.

LÄHTEET

- Amano T, Sandel B, Eager H, Bulteau E, Svenning J, Dalsgaard B, Rahbek C, Davies R, Sutherland W (2014) Global distribution and drivers of language extinction risk. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences* 281:20141574.
- Ashliman DL (2015) Little Red Riding Hood. (<http://www.pitt.edu/~dash/type0333.html> – luettu 16.9.2017)
- Billig M (1987) *Arguing and thinking: A rhetorical approach to social psychology*. Cambridge University Press, Iso-Britannia.
- Bisi J, Kurki S (2005) *Susipuhetta Suomessa*. Julkaisuja 3, Seinäjoki: Maaseudun tutkimus ja koulutuskeskus, Helsingin yliopisto.
- Blumstein DT (1999) The evolution of functionally referential alarm communication: multiple adaptations; multiple constraints. *Evolution of Communication* 3:135–147.
- Boeckle M, Szpil G, Bugnyar T (2012) Who wants food? Individual characteristics in raven yells. *Animal Behaviour* 84:1123–1130.
- Bonhomme B (2007) For the 'preservation of friends' and the 'destruction of enemies'; studying and protecting birds in late imperial Russia. *Environment and History* 13: 71–100.
- Breitenmoser U (1998) Large predators in the Alps: the fall and rise of man's competitors. *Biological Conservation* 83:279–289.
- Bugnyar T, Kijne M, Kotrschal K (2001) Food calling in ravens: are yells referential signals? *Animal Behaviour* 61:949–958.
- Bugnyar T, Heinrich B (2005) Food-storing ravens differentiate between knowledgeable and ignorant competitors. *Proceedings of Royal Society London*. 272:1641–1646.
- Chamberlain DR, Cornwell GW (1971) Selected vocalizations of the Common Crow. *The Auk* 88:613–634.
- Chapron G, Kaczensky P, Linnell J ym. (2014) Recovery of large carnivores in Europe's modern human-dominated landscapes. *Science* 346:1517–1519.
- Cohen S (2008) *Animals as Disguised Symbols in Renaissance Art*. Leiden, Alankomaat.
- Corbett J (1954) *The Temple Tiger and More Man-eaters of Kumaon*. Oxford University Press, Lontoo, Iso-Britannia.

- Decker DJ, Krueger CC, Baer Jr RA, Knuth BA, Richmond ME (1996) From clients to stakeholders: a philosophical shift for fish and wildlife management. *Human Dimension in Wildlife Management* 1:70–82.
- Downs A (1972) Up and down with ecology – The Issue-attention cycle. *The Public Interest* 28:38–50.
- Dressel S, Sandström C, Ericsson G (2015) A meta-analysis of studies on attitudes toward bears and wolves across Europe 1976–2012. *Conservation Biology* 29:565–574.
- Driscoll C, Starik M (2004) The primordial stakeholder: Advancing the conceptual consideration of stakeholder status for the natural environment. *Journal of Business Ethics* 49:55–73.
- Dyson-Hudson R, Smith EA (1978). Human territoriality: an ecological reassessment. *American Anthropologist*, 80:21 – 41.
- Erwin P (2005) *Asenteet ja niihin vaikuttaminen*. WSOY, Helsinki.
- Eurén GE (1854) *Suomen maan Pedot – maalikuvilla selitetyt*. J. W. Lilja & Co. kirjapaino, Turku.
- Finska Jagtörening 1900. *Jägarmötet år 1900, den 15. och 16. Juni i Helsingfors*. Frenckellska Tryckeri-Aktiebolaget, Helsinki.
- Forsten TK (1918) Suojelkaa pääskysiä. *Eläinten ystävä* 13:70–71.
- Geist V (2007) When do wolves become dangerous to humans? (http://www.idahoformwildlife.com/files/pdf/drGeist/When_do_wolves_become_dangerous_to_humans.pdf. – luettu 15.9.2017)
- Goos P (1920) Kahden päivän metsästäjäelämää Argentiinan ruohokentällä. *Metsästys & Kalastus* 5–6:119–122.
- Grammer K, Volland E (2003) Introduction. Teoksessa: Volland E, Grammer K (toim.) *Evolutionary aesthetics*. Springer, Berliini, Saksa.
- Grimble R (1998) *Stakeholder methodologies in natural resource management*. Natural Resources Institute, Chatham, Iso-Britannia.
- Grimm J, Grimm W (1857) Rotkäppchen. Kinder- und Hausmärchen (Suomeksi teoksessa: Jänicke R, Suominen O (2000) *Grimmin sadut I–III*. Tammi, Helsinki.)
- Haila Y (2000) Beyond the Nature-Culture Dualism. *Biology and Philosophy* 15:155–175.
- Harting LE (1880) *A Short History Of Wolf In Britain*. Pryor Publications, Whitstable and Walsall, Iso-Britannia.

- Helkama K, Myllyniemi R, Liebkind K (2001) *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. Edita, Helsinki.
- Helldin JO, Liberg O, Gloersen G (2006) Lynx (*Lynx lynx*) killing red foxes (*Vulpes vulpes*) in boreal Sweden – frequency and population effects. *Journal of Zoology* 270:657–663.
- Holmbäck Å, Wessen E (1962) *Magnus Erikssons landslag i nusvensk tolkning*. Nordiska Bokhandels, Tukholma, Ruotsi.
- Holopainen M, Toivonen M (2012) Weak signals: Ansoff today. *Futures* 44:198–205.
- Hughes JD (2001) *An Environmental History of the World: Humankind's Changing Role in the Community of Life*. Routledge, New York, Yhdysvallat.
- Häkkinen K (2004) *Nyky-suomen etymologinen sanakirja*. WSOY, Helsinki.
- Ilvesviita P (2005) *Paaluraudoista kotkansuojeluun – Suomalainen metsästyspolitiikka 1865–1993*. Lapin yliopisto, Rovaniemi.
- Kaappola S (2004) *Linnut muodin uhreina: koristehöyhenkaupan merkitys suomalaisen luonnonsuojelun heräämiselle ja kansainvälistymiselle*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, Turku.
- Kaczensky P, Chapron G, von Arx M, Huber D, Andrén H, Linnell J (2013) *Status, management and distribution of large carnivores – bear, lynx, wolf & wolverine – in Europe*. LCIE, Euroopan Unioni.
- Kalliola R (1955) *Suomen kaunis luonto*. WSOY, Porvoo.
- Kalliola R (1958) *Suomen luonto mereltä tuntureille*. WSOY, Porvoo.
- Keisarillinen Metsästysasetus (1868) Keisarillisen majesteetin armollinen asetus metsästyksestä ja otusten pyynnöstä Suomessa. *Suomen Suuriruhtinanmaan Asetus-Kokous*, 6/1868.
- Keisarillinen Metsästysasetus (1898) Keisarillisen majesteetin armollinen asetus metsästyksestä. *Suomen Suuriruhtinanmaan Asetuskokoelma* 45/1898.
- Klemettinen P (2002) Kurkistuksia karhun kulttuurihistoriaan. Teoksessa: Ilomäki H, Lauhakangas O (toim.) *Eläin ihmisen mielenmaisemassa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Kojola I, Kuittinen J (2002) Wolf attacks on dogs in Finland. *Wildlife Society Bulletin* 30:498–501.
- Kristoffer Kuninkaan Maanlaki (1442) Kristofferslandsdag, Bygningabalker. (http://project2.sol.lu.se/fornsvenska/01_Bitar/B.L1.A-KrL.html – luettu 14.8.2017)

- Kruuk H (2002) *Hunter and hunted – relationships between carnivores and people*. Cambridge University Press, Cambridge, Iso Britannia.
- Kuhn T (1994) *Tieteellisten vallankumousten rakenne*. Art House, Helsinki.
- Kuninkaallinen metsästysasetus (1647) *Kongl. Maj:s til Swerige / Ordning och Stadga huru alle Rijkzens Inbyggkare sigh förhålla skole medh Jachter, Diurefång och Fugleskiutande. Giord på Rijkzdagen i Stockholm Åhr 1647*. Henrich Keyser, Stockholm, Ruotsi.
- Kuninkaallinen metsästysasetus (1664) *Kuning:sen Maj:tin Asetus ja Säändö, Jahtin-ajamisesta, Metzän-eläwitten pyytämisestä ja Linduin ambumiseesta. Annettu ja parattu herrain-päiwillä Stockholmisa sinä 29. päiwänä Elo-Cuusa, Wuonna 1664. [Suomennos vuodelta 1754]* Jacob Merckell, Stockholm, Ruotsi.
- Kuosmanen J (2002) Mikä tekee eläimestä vahinkoeläimen? Suomen Luonto 61 (<http://vanha.suomenluonto.fi/artikkeli-129.html> – luettu 12.8.2017)
- Kusch J (1993) Behavioral and morphological changes in Ciliates induced by the predator *Ameba proteus*. *Oecologia* 96:354–359.
- Lampio T (1972) Nisäkkäät turkiseläiminä. Teoksessa: Siivonen L (toim.) *Suomen nisäkkäät* 97–102. Otava, Keuruu.
- Lehikoinen H (2007) *Tuo Hiisi hirviäsi: Metsästyksen kulttuurihistoria Suomessa*. Teos, Helsinki.
- Lehtonen L (1984) Peltokanat. Teoksessa: Palmén E ym. (toim.) *Suomen eläimet*. Weilin & Göös, Helsinki.
- Linnell JDC, Swenson JE, Andersen R (2001) Predators and people: conservation of large carnivores is possible at high human densities if management policy is favourable. *Animal Conservation* 4:345–350.
- Linnell JDC, Brøseth H, Odden J, Nilsen EB (2010) Sustainably harvesting a large carnivore? Development of Eurasian lynx populations in Norway during 160 years of shifting policy. *Environmental Management* 45:1142–1154.
- Liukkonen T (2007) Peltopyykannan kehitys ja nykytila. Teoksessa: *Suomen Peltopyykannan hoitosuunnitelma*. Maa- ja metsätalousministeriö 10/2007, Helsinki.
- Liukkonen T, Mykrä S, Bisi J, Kurki S (2006) *Ilveksiä ja ihmisiä*. Julkaisuja 7, Ruralia Institute, University of Helsinki, Seinäjoki.
- Liukkonen T, Tiainen J (2008) Peltopyy – levinneisyys ja elintavat. Teoksessa: Mykrä S, Väänänen V-M (toim.) *Peltopyyn kannanhoito – toimintaa pelto- luonnon hyväksi*. Luonnon- ja riistanhoitosäätiö, Helsinki.

- Maunu Eerikinpojan Maanlaki (1347) Magnus Erikssons Landslag, Bygninga bal-
kenum. (http://project2.sol.lu.se/fornsvenska/01_Bitar/A.L13.A-MEL.html
– luettu 14.8.2017)
- von Massow F (2017) *Population and Management of Wolves in Germany*. Esi-
telmä 8.3.2017, FACE, Bryssel, Belgia.
- Melander KR (?) *Metsästyksestä Suomessa 1500- ja 1600-luvuilla*. [käsikirjo-
itus]
- Mervis CB, Rosch E (1981) Categorization of Natural Objects. *Annual Review of
Psychology* 32:89–115.
- Messmer TA (2009) Human–wildlife conflicts: emerging challenges and oppor-
tunities. *Human–Wildlife Conflicts* 3:10–17.
- Meuret M (2017) *Grazing resources, large carnivores and local communities –
Start-up Seminar, Oslo/Maura, Centre for Rural Research, Trondheim,
Norja*.
- Mitchell RK, Agle BR, Wood DJ (1997) Toward a theory of stakeholder identifi-
cation and salience: Defining the principle of who and what really counts.
Academy of Management Review 22: 853–886.
- Mykrä S, Liukkonen T, Bisi J, Kurki S (2006) *Kansalaisten karhukannat*. Julkaisuja
6, Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto, Seinäjoki.
- Mykrä S (2017) Eurosudella menee lujaa. *Jahti* (painossa).
- Nieminen M (2013) Suomen porotutkimus – Tutkittua tietoa poronhoitoon.
RKTL:n työraportteja 11/2013. RKTL, Helsinki.
- Nimetön (1857) Eläinkunta. *Sanomia Turusta*, 8:122–123. (28. heinäkuuta
1857)
- Nimetön (1861) Anna pikkulintuset ovat rauhassa! *Suomen Julkisia Sanomia*,
6:283. (19. syyskuuta 1861)
- Nimetön (1867) Talonpoikais-sääty. *Hämäläinen*, 10(11):2–3. (14 maaliskuuta
1867)
- Nimetön (1912) Kotivarpunen ja pääskyset. *Eläinten ystävä* 7:57–59.
- Nimetön (1914) Petoeläinten tihutyöt. *Karjala*, nro 226 (1.10.1914).
- Ojalampi S, Blomley N (2015) Dancing with wolves: Making legal territory in a
more-than-human world. *Geoforum* 62:51–60.
- Olaus Magnus (1555) *Historia om de Nordiska Folken*. Almqvist & Wiksell
Boktryckeri (1925). Uppsala ja Tukholma, Ruotsi.
- Palmén JA (1896) I jagtlagsfrågan. *Tidskrift för Jägare och Fiskare* 4:227–232.

- Palmén JA (1905) Luonnon muistomerkkien suojelemisesta. *Luonnon Ystävä* 9:145–15.
- Palmén JA, Federley H, Levander KM, Luther A, Palmgren R, Poppius B (1916) Petolintujen asemasta voimassa olevassa metsästysasetuksessa ja niiden suojelemisesta. *Luonnon Ystävä* 20:41–59.
- Palmgren R (1912a) Några ord i en aktuell fridlysningsfråga. *Tidskrift för Jägare och Fiskare* 20:9–11.
- Palmgren R (1912b) Några ord om sjöfågelskydd i vår finska skärgård. *Tidskrift för Jägare och Fiskare* 20:77–92.
- Palmgren R (1915) *Vildnaden och människan. Reflexioner och kritiker i jaktlagsfrågor*. Lilius & Hertzberg, Helsinki.
- Pasanen-Mortensen M, Pyykönen M, Elmhagen B (2013) Where lynx prevail, foxes will fail – limitation of a mesopredator in Eurasia. *Global Ecology and Biogeography*, 22:868–877.
- Pentikäinen J (2005) *Karhun kannoilla – Metsänpitäjä ja mies*. Ethnika. Helsinki.
- Pepperberg IM (1982) Cognition in the African Grey parrot: Preliminary evidence for auditory/vocal comprehension of the class concept. *Animal Learning & Behavior* 11:179–185.
- Pepperberg IM (1987) Acquisition of the same/different concept by an African Grey parrot (*Psittacus erithacus*): Learning with respect to categories of color, shape, and material. *Animal Learning & Behavior* 15:423–432.
- Pepperberg IM (1996) Categorical class formation by an African grey parrot (*Psittacus erithacus*). *Advances in Psychology* 117:71–90.
- Petander AH (1878) Linnunpöntöistä. *Maamies: tietosanomia Suomen maanviljelystä ja sen sivu-elinkeinoja varten*, 2(28):1–5.
- Pohja-Mykrä M (2104) *Vahinkoeläinsodasta psykologiseen omistajuuteen – petokonfliktien historiallinen tausta ja nykypäivän hallinta*. Väitöskirja Turun yliopisto / Julkaisija: Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto.
- Pohja-Mykrä M (2016) Felony or act of justice? – Illegal killing of large carnivores as defiance of authorities. *Journal of Rural Studies* 44:46–54.
- Pohja-Mykrä M (2017) Community power over conservation regimes: techniques for neutralizing the illegal killing of large carnivores in Finland. *Crime, Law and Social Change* 67:439–460.
- Pohja-Mykrä M, Kurki S (2008) *Asialistalla ahma*. Julkaisuja 13, Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto, Seinäjoki.

- Pohja-Mykrä M, Kurki S (2014a) *Kansallisen suurpetopolitiikan kehittämisarviointi*. Raportteja 114, Helsingin yliopisto, Seinäjoki.
- Pohja-Mykrä M, Kurki S (2014b) Strong community support for illegal killing challenges wolf management. *European Journal of Wildlife Research* 60:759–770.
- Pohja-Mykrä M, Lähdesmäki M, Mykrä S (2017) Discursive legitimation of local knowledge in great cormorant conservation conflict. [*käsikirjoitus*]
- Pohja-Mykrä M, Mykrä S (2006) Luonnonvaraiset eläimet sodassa ja sodan kohteina. Teoksessa Laakkonen S, Vuorisalo T (toim.) *Sodan ekologia, Nykyaikaisen sodankäynnin ympäristöhistoriaa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Pohja-Mykrä M, Vuorisalo T & Mykrä S (2005) Hunting bounties as a key measure of historical wildlife management and game conservation: Finnish bounty schemes 1647–1975. *Oryx* 39:284–291.
- Pulliainen E (2007) *Peltopyy*. Ochre Chronicles Osakeyhtiö, Helsinki.
- Redpath S, Linnell J, Festa-Bianchet M ym. (2007) Don't forget to look down – collaborative approaches to predator conservation. *Biological Reviews* 10.1111/brv.12326.
- Renvall T (1896) *Hyödylliset ja vahingolliset linnut Suomessa*. Kansanvalistusseura, Helsinki.
- Renvall T (1912) *Skadedjuren och de skyddslösa i vår jaktlag*. Sosialistin kirjapaino-osuuskunta, Turku.
- Richardsen M (2014) Rovdyrenes Ødelæggelse. *Heimen* 93:3–19.
- Rosch E (1998) Principles of Categorization. Teoksessa: Mather G, Verstraten F, Anstis S (toim.) *The Motion Aftereffect*. The MIT Press, Massachusetts, Yhdysvallat.
- Rosch E, Mervis CB, Gray WD, Johnson DM, Boyes-Braem P (1976) Basic objects in natural categories. *Cognitive Psychology* 8:382–439.
- Rosenberg MJ (1960) A structural theory of attitude dynamics. *Public Opinion Quarterly* 24: 319–340.
- Saikku M (2008) Globaalin ympäristöhistorian yhdysvaltalaisilla juurilla: suomennoksen esipuhe. Teoksessa: Hughes JD (2008) *Maailman ympäristöhistoria*. Vastapaino, Tampere.
- Sarmela M (2006) Karhu ihmisen ympäristössä. Teoksessa: Tolley, Clive (toim.) *Karhun kannoilla – In the Footsteps of the Bear*. Satakunnan Museon julkaisu 14/2006. Satakunnan museo, Pori.

- Schel AM, Machanda Z, Townsend SW, Zuberbühler K, Slocombe KE (2013) Chimpanzee food calls are directed at specific individuals. *Animal Behaviour* 86:955–965.
- Seyfarth RM, Cheney DL, Marler P (1980) Monkey responses to Three Different Alarm Calls: Evidence of Predator Classification and Semantic Communication. *Science* 210:801–803.
- Skogen K, Krangle O (2003) 'A wolf at the gate: The anti-carnivore alliance and the symbolic construction of community'. *Sociologia Ruralis*, 43:309–325.
- Steen F (2006) A Cognitive Account of Aesthetics. In: Turner M (ed.) *The Artful Mind*. Oxford University Press, Oxford, Iso-Britannia.
- Stubbs B (2001) From 'useless Brutes' to national treasures: a century of evolving attitudes towards native fauna in New South Wales, 1860s to 1960s. *Environment and History* 7:23–56.
- Sulkava S, Huhtala K (1997) The Great Gray Owl (*Strix nebulosa*) in the changing forest environment of northern Europe. *Journal of Raptor Research* 31:151–159.
- Susskind L, Cruikshank J (1987) *Breaking the Impasse: Consensual Approaches to Resolving Public Disputes*. Basic Books Inc., New York, Yhdysvallat.
- Swenson JE, Sandegren F, Bjärvall A, Söderberg A, Wabakken P, Franzén R (1994) Size, trend, distribution and conservation of the brown bear *Ursus arctos* population in Sweden. *Biological Conservation* 70:9–17.
- Tegengren H (1952) *En Utdöd Lappkultur i Kemi Lappmark: Studier i Nordfinlands Kolonisationshistoria*. Acta Academia Åboensis; Humaniora XIX.4, Åbo Akademi, Turku.
- Thomas K (1983) *Man and the Natural World: Changing attitudes in England 1500–1800*. Penguin Books, London.
- Tilastollinen päätoimisto (1903) *Suomen Tilastollinen Vuosikirja*. Keis. Senaatin Kirjapaino, Helsinki.
- Tolley C (2006) *Karhun kannoilla – In the footsteps of the bear*. (Symposiumi, Pori, 11.–13.11.2005). Turun yliopisto, Turku.
- Tommila P, Salokangas R (1998) *Sanomia kaikille: Suomen lehdistön historia*. Edita, Helsinki.
- Topelius Z (1874) *Ensimmäinen Kewätkirja Suomen Kewätyhtiöille*. A. E. Holmin kustannus, Helsinki.
- Treves A, Chapron G, L'opez-Bao JV, Shoemaker C, Goeckner AR, Bruskotter JT (2017) Predators and the public trust. *Biological Reviews* 92:248–270.

- Trouwborst A, Boitani L, Linnell JDC (2017) Interpreting 'favourable conservation status' for large carnivores in Europe: how many are needed and how many are wanted? *Biodiversity and Conservation* 26:37–61.
- Tuneld (1784) Strödde Anmärkningar wid Herr Aessor Tunelds Geographie, rörande Finland. *Tidningar Utgifne Af et Sällskap in Åbo* 11:321–328.
- Viitala J (2010) *Älykäs eläin*. Atena, Jyväskylä.
- Vilkka L (2009) Eläinten oikeudet. Teoksessa: Kainulainen P, Sepänmaa Y: *Ihmisten eläinkirja – Muuttuva eläinkulttuuri*. Palmenia, Helsinki.
- Westfahl G (2015) *A Day in a Working Life: 300 Trades and Professions through History*. ABC-CLIO, Santa Barbara, Kalifornia, Yhdysvallat.
- Wetterhoff O (1886) Kokko Kustaa. *Uljas* 1(8):1.
- Wetterhoff O (2004) Saloilta ja vesiltä (alkuperäisteos: Från skog och sjö, I-II vuosilta 1883–1887). Kustannusosakeyhtiö Metsälehti, Helsinki.
- Woodroffe R (2000) Predators and people: using human densities to interpret declines of large carnivores. *Animal Conservation* 3:165–173.
- Yleissopimus 29/1986 (1986) *Yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristön suojelusta*.
- Ylimaunu J (2002) Elinkeinot ihmisen ja eläimen suhteen muokkaajana. Teoksessa: Ilomäki H, Lauhakangas O (toim.) *Eläin ihmisen mielenmaisemassa*. SKS, Helsinki.
- Yläne Y (1950) *Suomen metsästys*. Otava, Helsinki.

Annales Universitatis Turkuensis

Turun yliopisto
University of Turku

ISBN 978-951-29-7039-1 (Painettu/Print)
ISBN 978-951-29-7040-7 (Sähköinen/Pdf)
ISSN 0082-6995 (Painettu) | ISSN 2343-3205 (Verkkojulkaisu)